

Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver

En forskningsoversigt over danske og internationale studier fra 2011-2014

Petersen, Ole Helby; Hjelmars, Ulf; Vrangbæk, Karsten; Larsen, Patricia Thor

Publication date:
2014

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Petersen, O. H., Hjelmars, U., Vrangbæk, K., & Larsen, P. T. (2014). *Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver: En forskningsoversigt over danske og internationale studier fra 2011-2014*. Roskilde Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver

**En forskningsoversigt over danske og internationale
studier fra 2011-2014**

Ole Helby Petersen, Ulf Hjelmar, Karsten Vrangbæk og Patricia Thor Larsen

November 2014

DEL-RAPPORT 1

**FORSKNINGSPROJEKTET "DOKUMENTATION AF EFFEKTER VED
KONKURRENCEUDSÆTTELSE AF OFFENTLIGE OPGAVER"**

Denne rapport præsenterer resultaterne af del-undersøgelse 1 fra forskningsprojektet "Dokumentation af effekter ved konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver". Rapporten kan downloades fra hjemmesiden www.ruc.dk/effektdoku.

Udgivelsesår: 2014. Version 1.

Copyright: Forfatterne.

Publikationen må citeres mod tydelig angivelse af originalkilden.

Om forskningsprojektet

Forskningsprojektet "Dokumentation af effekter ved konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver" er et forskningsprojekt med deltagelse af forskere fra seks danske forskningsmiljøer. Projektet undersøger effekterne af konkurrenceudsættelse med fokus på danske forhold og belyser både effekter på tekniske områder og velfærdsområder.

Forskningsprojektet ledes af Roskilde Universitet. Læs mere om forskningsprojektet på www.ruc.dk/effektdoku.

Om rapportens forfattere

Ole Helby Petersen, lektor, ph.d., Roskilde Universitet.

Ulf Hjelmar, programleder, ph.d., KORA – Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.

Karsten Vrangbæk, professor, ph.d., Københavns Universitet.

Patricia Thor Larsen, forskningsassistent, Roskilde Universitet.

Indhold

Sammenfatning	4
1. Indledning og metode	9
1.1 Baggrund og formål med en opdateret forskningsoversigt	9
1.2 Forskningsoversigtens metode og vurderingskriterier	10
1.3 Oversigt over inkluderede studier i forskningsoversigten	13
2. Dokumenterede økonomiske effekter	18
2.1 Resultater fra danske studier	20
2.2 Resultater fra internationale studier	21
2.3 Samlet vurdering af økonomiske effekter	23
3. Dokumenterede kvalitetsmæssige effekter	26
3.1 Resultater fra danske studier	28
3.2 Resultater fra internationale studier	29
3.3 Samlet vurdering af kvalitetsmæssige effekter	30
4. Dokumenterede effekter for medarbejdere og øvrige effekter	31
4.1 Resultater fra danske studier	33
4.2 Resultater fra internationale studier	34
4.3 Samlet vurdering af medarbejdereffekter og øvrige effekter	36
5. Konklusion og perspektivering	38
5.1 Evidens på tekniske områder og velfærdsområder i Danmark og internationalt	38
5.2 Forklaringer på de målte effekter af udlicitering	40
5.3 Behov for bedre dokumentation af effekter ved udlicitering	41
Referencer	45
 Appendiks 1: Kvalitetsprotokol til vurdering af studierne i forskningsoversigten	49
Appendiks 2: Detaljeret gennemgang af vurderede studier i forskningsoversigten	50

Sammenfatning

Denne rapport præsenterer resultaterne af en systematisk forskningsoversigt over studier af effekter af udlicitering publiceret i perioden 2011-2014. Forskningsoversigten opdaterer en AKF-rapport fra 2011, som gennemgik publicerede undersøgelser af effekter ved udlicitering i perioden 2000-2011 (Petersen, Hjelmar, Vrangbæk og La Cour, 2011). Ligesom AKF-rapporten inkluderer denne rapport alle studier, som er publiceret i perioden, hvorved der opnås et samlet overblik over evidensen om effekter af udlicitering i Danmark og internationalt. Forskningsoversigten bygger på en gennemgang af alle forskningsstudier publiceret i videnskabelige tidsskrifter i perioden. Vi har desuden foretaget en omfattende gennemgang af rapporter, udredninger, bøger mv. udgivet på dansk, svensk og norsk. Dermed indgår også den såkaldte "grå litteratur" udgivet i Skandinavien i vurderingen af den samlede evidens på området.

Det afgørende kriterium i vurderingen af studierne har været, om studierne opfylder et sæt af kvalitetskriterier for vidensproduktion, herunder studierne design, datagrundlag, analysemetoder og afrapportering af resultater. Derimod har det ikke været et kriterium, hvordan studierne har været publiceret, og alle studier, som indgår i forskningsoversigten, har derfor været underlagt en systematisk og ensartet vurdering. Det giver mulighed for at vurdere den samlede evidens om effekter af udlicitering med udgangspunkt i såvel danske som udenlandske undersøgelser udgivet i perioden 2011-2014. Indsamlingen og vurderingen af studier er afsluttet d. 27. oktober 2014, hvilket betyder, at studier udgivet efter denne dato ikke indgår i forskningsoversigten.

Forskningsoversigtens grundlag og metode

Forskningsoversigten bygger ligesom 2011-rapporten på det britiske EPPI-centers metode til gennemførelse af systematiske forskningsoversigter (Gough, 2004; Konnerup og Kongsted, 2012). Rapportens resultater er baseret på systematiske søgninger i forskningsmæssige og populærvidenskabelige elektroniske databaser. Søgningerne resulterede i første omgang i en screening af 2.279 studier, som er blevet behandlet i referencehåndteringsprogrammet RefWorks. Efter en gennemgang af studierne titler, emneord og resuméer blev antallet af studier reduceret til 156, som blev downloadet manuelt og gennemgået i deres fulde længde for relevans i forhold til forskningsoversigtens fokus på effekter af udlicitering.

Alle studier, som omhandler effekter af udlicitering ift. økonomi, kvalitet i ydelsen (herunder oplevet kvalitet), medarbejderforhold samt øvrige effekter (såsom innovation, forsyningssikkerhed og vidensoverførsel) blev vurderet i denne fase. Vurderingen af studierne blev gennemført på baggrund af en kvalitetsprotokol (se appendiks 1), som vurderer undersøgelsesdesign, datagrundlag, analysemetode og resultatformidling. Den systematiske kvalitetsgennemgang af studierne førte til en yderligere indsnævring af antallet af undersøgelser, som er vurderet som relevante og kvalitetsmæssigt tilfredsstillende. Den endelige forskningsoversigt er baseret på i alt 25 studier, hvoraf 7 er danske studier og 18 er udenlandske studier. Vi har ligesom i 2011-rapporten vedlagt detaljerede gennemgangsskemaer for alle studier, som indgår i forskningsoversigten (se appendiks 2).

Dokumenterede økonomiske effekter

I forskningsoversigten indgår 16 metodisk tilfredsstillende studier, som analyserer økonomiske effekter ved udlicitering i form af omkostningsreduktion. Heraf omhandler 6 studier danske forhold, mens 10 studier

omhandler udenlandske forhold. Der er en meget stor variation i de økonomiske effekter på tværs af undersøgelserne udgivet fra 2011-2014. De økonomiske effekter, som rapporteres i studierne, spænder fra omkostningsreduktioner på 40 procent til omkostningsforøgelser på 68 procent (og alt derimellem). Variationen i de opgjorte effekter er så betydelig, at det ikke er muligt hverken at bekræfte eller afkræfte konklusionen fra 2011-rapporten, hvor der på de tekniske områder var dokumenteret omkostningsbesparelser på 5-15 procent, mens vi ikke fandt entydig dokumentation på velfærdsområderne. Gennemgangen af studierne i perioden 2011-2014 viser desuden, at kun fem af de 16 studier indregner transaktionsomkostninger, som medgår til at forberede og gennemføre en udlicitering. Det betyder, at de økonomiske effektopgørelser i disse fem studier er baseret på nettoberegninger, mens de øvrige 11 studier er baseret på bruttoberegninger, som ikke medtager transaktionsomkostninger i effektopgørelsen.

Der er, når vi ser på de danske og internationale studier samlet set, flere studier, som dokumenterer omkostningsreduktioner (6 studier) i forhold til studier, som viser omkostningsforøgelser (3 studier). Der er dog flest studier, som viser ingen/blandede effekter (7 studier). Det samlede antal af studier er så lille, at fordelingen skal tolkes varsomt og ikke er signifikant i videnskabelig forstand. Opdeles studierne på danske og internationale studier er der i de danske studier en lidt større overvægt af undersøgelser, som viser omkostningsreduktioner. I de internationale studier fordeler resultaterne sig ligeligt mellem omkostningsreduktioner og omkostningsforøgelser. De danske studier udgøres især af fire rapporter udgivet af Udbudsrådet/Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde. Tre af disse studier viser forholdsvis store omkostningsreduktioner ved udlicitering, mens den fjerde rapport viser blandede økonomiske effekter. Til sammenligning viser de to danske forskningsrapporter, som er blevet udgivet i perioden, henholdsvis blandede økonomiske effekter og omkostningsforøgelser.

Dokumenterede kvalitetsmæssige effekter

Der indgår 15 metodisk tilfredsstillende studier i forskningsoversigten, som analyserer kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering. Heraf omhandler 6 studier danske forhold, og 9 studier omhandler udenlandske forhold. De fleste studier (9 studier), som gennemfører analyser af kvalitetsmæssige effekter, har ikke gjort dette i forbindelse med eller som supplement til analyser af økonomiske effekter. Der er samlet set 7 studier, som viser ingen eller blandede effekter, mens 4 studier viser forbedret kvalitet og 4 studier viser forringet kvalitet. Fordelingen er cirka den samme, når studierne opdeles på danske og internationale undersøgelser. Den samlede dokumentation af kvalitetsmæssige effekter er derfor meget blandet.

Det er ikke muligt at opgøre resultaterne som mere præcise kvantificerbare effekter, da langt de fleste af studierne ikke opgør effekterne på en måde, som muliggør en sådan opgørelse. Kun ét studie, en amerikansk undersøgelse af kvaliteten i grundskolen, måler kvaliteten på en præcis og entydig måde. Det fremgår også af forskningsoversigten, at den metodiske kvalitet af studierne af kvalitetseffekter generelt er betydeligt lavere end undersøgelserne af økonomiske effekter. Den samlede vurdering af studier publiceret i perioden 2011-2014 er derfor på linje med konklusionerne i 2011-rapporten, hvor vi konkluderede, at der i de fleste undersøgelser er mangelfuld dokumentation af de kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering. Langt de fleste af de studier, som både behandler økonomiske og kvalitetsmæssige effekter, behandler de økonomiske effekter mere indgående end de kvalitetsmæssige effekter, og de kvalitetsmæssige data og analyser har i de fleste tilfælde betydelige svagheder og mangler. Eksempelvis konkluderer nogle studier på

baggrund af udbudsmaterialet og suppleret af enkelte interviews, at kvaliteten er uændret, men der er i de fleste tilfælde ikke gennemføres faktiske målinger af kvaliteten, hvilket er en betydelig svaghed ved disse studier. Enkelte studier behandler dog kvalitetsmæssige effekter på en mere grundig og fyldestgørende måde, hvilket viser, at det er muligt at gennemføre metodisk tilfredsstillende studier af kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering.

Dokumenterede effekter for medarbejdere samt øvrige effekter

Der indgår 10 metodisk tilfredsstillende studier i forskningsoversigten, som analyserer medarbejderrelaterede effekter ved udlicitering. Heraf omhandler 3 studier danske forhold, og 7 studier omhandler udenlandske forhold. De fleste studier, som undersøger effekter for medarbejderne, gør dette i forbindelse med analyser af økonomiske og/eller kvalitetsmæssige effekter, og kun få af de vurderede studier har som hovedformål at belyse medarbejdereffekter. De 10 studier peger relativt entydigt på forringede medarbejderforhold ved udlicitering. Ingen studier¹ viser forbedrede medarbejderforhold, 3 studier viser ingen eller blandede effekter, og 7 studier viser forringede medarbejderforhold. Konklusionerne er de samme, når studierne opdeles på danske og internationale studier, idet der i begge grupper af studier er en overvægt af undersøgelser, som viser forringede medarbejderforhold.

Den samlede vurdering af dokumenterede medarbejdereffekter i perioden 2011-2014 er på linje med konklusionerne i 2011-rapporten, som viste en overvægt af undersøgelser, som dokumenterede forringede forhold for de involverede medarbejdere. Ligesom i 2011-rapporten er der en variation på tværs af studierne i forhold til studiernes metode. Der er i perioden 2011-2014 fortsat en overvægt af studier, som måler medarbejdernes subjektive tilfredshed, stress og jobtrivsel, mens færre studier måler objektive forhold såsom løn, pension og sygedage, hvilket som udgangspunkt er mere pålidelige data. Der er desuden en tendens til primært at måle kortsigtede effekter, hvorimod de langsigtede effekter sjældent måles. Konklusionen på dette område er fortsat, at der er behov for yderligere studier af medarbejdereffekter, som dels supplerer med objektive effektmål (fx baseret på registerdata) og dels måler de medarbejderrelaterede effekter på længere sigt.

Der er i alt 6 danske og internationale studier, som behandler øvrige effekter ved udlicitering. Alle disse studier belyser effekter i forhold til innovation, mens ingen studier på en tilfredsstillende måde belyser øvrige effekter i forhold til forsyningssikkerhed, videnoverførsel mv. Blandt de 6 studier, som belyser innovation, er der en overvægt af undersøgelser (4 studier) som konkluderer, at udlicitering har haft positive effekter for innovation, mens 2 studier konkluderer, at udlicitering ikke har haft effekt eller har haft blandede effekter i forhold til innovation. Dette billede ændrer sig ikke, når studierne opdeles på danske og internationale undersøgelser. Resultaterne i forholdt til innovation indikerer, at der i flere tilfælde introduceres nye løsningsmetoder, når der udliciteres. Resultaterne skal dog tages med det forbehold, at ingen af studierne belyser, hvorvidt introduktionen af nye arbejdsgange og løsningsmetoder også fører til eksempelvis omkostningsreduktioner eller højere kvalitet på længere sigt. Der er derfor behov for mere tilbundsående studier for at kunne vurdere, hvorvidt der reelt og på længere sigt skabes innovation som en effekt af udlicitering.

¹ I et studie (Udbudsrådet 2012b) rapporteres i 6 cases negative effekter for medarbejderne mens der i 3 cases rapporteres blandede men overvejende positive effekter. Studiet er samlet vurderet som visende forringede medarbejdereffekter, fordi 2/3 af de belyste cases viser negative effekter, men der indgår i studiet også positive medarbejdereffekter.

Konkluderende bemærkninger

I 2011 rapporten indgik i alt 58 tilfredsstillende studier, der dækkede perioden 2000-2010. I den nye forskningsoversigt indgår i alt 25 studier, der dækker de seneste 4 års studier. I alt er der dermed publiceret 83 tilfredsstillende studier i videnskabelige tidsskrifter og skandinaviske rapporter, undersøgelser og analyser af effekter ved udlicitering i løbet af de seneste 15 år (begge år inklusive). Samlet set giver dette et bredt grundlag for at vurdere, hvilke effekter af udlicitering, der er dokumenteret i en dansk, skandinavisk og international kontekst over halvandet årti.

En første konklusion er, at der samlet set er forholdsvis få studier, der belyser effekter af udlicitering, og at evidensen på området derfor er relativt begrænset. 83 studier er i sig selv forholdsvis mange studier, men hvis man opdeler studierne på undersøgelser, der belyser henholdsvis økonomiske effekter, kvalitetsmæssige effekter, effekter for medarbejdere og øvrige effekter, så bliver grundlaget mere spinkelt. Samtidig er der ganske få studier, som har et stærkt og troværdigt design til at opgøre effekter af udlicitering. Det er eksempelvis et fåtal af studier, som indregner transaktionsomkostninger i beregningen af de økonomiske effekter af udlicitering, og som samtidig inddrager kvalitetsmæssige effekter, så man samlet set får et troværdigt billede af, hvilke effekter udlicitering har haft for den samlede effektivitet i opgaveløsningen.

En anden konklusion er, at variationen i de fundne effekter af udlicitering er meget stor, og det giver anledning til en betydelig usikkerhed i forhold til at kunne konkludere noget bredt og samlet omkring effekter af udlicitering. Det fremgår således af denne forskningsoversigt, at de økonomiske effekter spænder fra omkostningsreduktioner på 40 procent til omkostningsforøgelser på 68 procent. Samtidig ser der på tværs af forskellige typer af opgørelser ud til at være forskelle i de økonomiske effekter, der findes i studierne. Sammenholdes konklusionerne om økonomiske effekter i ikke-videnskabelige rapporter med konklusionerne i de videnskabelige forskningsrapporter og artikler, ser der ud til at være en tendens til, at de ikke videnskabelige rapporter generelt finder større omkostningsreduktioner ved udlicitering end forskningsrapporterne og de videnskabelige artikler. Antallet af studier er forholdsvis lille, så der kan ikke drages en entydig konklusion på baggrund af dette, men alt i alt bidrager det til billedet af en stor variation i evidensgrundlaget på området.

En tredje konklusion er, at der i denne forskningsoversigt ikke er så entydige resultater som i 2011 rapporten. Denne forskningsoversigt kan ikke på baggrund af de seneste fire års studier hverken be- eller afkræfte konklusionen fra 2011-rapporten, hvor der på de tekniske områder blev dokumenteret omkostningsbesparelser på 5-15 procent. Der er som nævnt ovenfor en så stor variation og usikkerhed omkring resultatopgørelsen i de nye undersøgelser (2011-2014), at der ikke kan drages lige så entydige konklusioner i den opdaterede forskningsoversigt. Det kan hænge sammen med, at grundlaget for den nye opgørelse er mere spinkelt end den tidligere undersøgelse, som dækkede en længere tidsperiode og flere studier. Det kan dog også hænge sammen med, at udlicitering – særlig på de tekniske områder – har indhøstet de primære gevinster, bl.a. ved førstegangsudbud. I så fald er der opnået en varig besparelse, som selvsagt er en betydelig gevinst for de samlede offentlige udgifter. Samtidig vil dette dog også kunne betyde, at det kan være sværere at indhente de samme økonomiske gevinster ved udlicitering, som man tidligere har kunnet realisere. Der er her behov for at skelne klarere mellem 1. generationsudbud og gentagne udbud, men denne skelnen foretages ikke klart i de fleste af de studier, som er gennemført på området.

En fjerde konklusion er, at resultaterne i forhold til effekter af udlicitering for medarbejdere er lidt mere entydige. Både i 2011-rapporten og i den opdaterede forskningsoversigt dokumenteres der i overvejende grad negative konsekvenser for medarbejderne i forbindelse med udlicitering, herunder navnlig et højere arbejdstempo og mere usikkerhed i ansættelsen. Der er i enkelte studier indikationer på, at jobtilfredsheden og motivationen normaliserer sig igen, når der vendes tilbage til normal drift efter en udbudsrunde. Men der er også indikationer på, at arbejdstempoet er højere og lønnen forbliver lavere – også på længere sigt. Samtidig kan det dog også konkluderes, at der er behov for mere sikre opgørelser af medarbejdereffekter i form af objektive effektmål (fx registerdata) og en måling af de medarbejderrelaterede effekter på længere sigt.

En femte konklusion er, at vi i dag har mere viden om effekter af udlicitering på velfærdsområderne end tilfældet var i 2011 rapporten. I den nye forskningsoversigt er der et flertal af studier (14 ud af 25 studier), som omhandler effekter af udlicitering på velfærdsområderne, mens der i 2011 rapporten var en klar overvægt af studier, der belyser effekter af udlicitering på de tekniske områder. De nye studier på velfærdsområderne dækker forholdsvis bredt, idet der i den nye forskningsoversigt indgår studier af effekter af udlicitering på børne- og ungeområdet, socialområdet, skoleområdet, beskæftigelsesområdet, ældreområdet og sundhedsområdet. Det er typisk sværere at opgøre effekter af udlicitering på disse områder end på de tekniske områder, da karakteren af opgaver på velfærdsområderne generelt er mere kompleks, og det derfor kan være vanskeligere at opgøre f.eks. kvalitetsmæssige effekter. Flere af de bedste studier i forskningsoversigten (f.eks. Bennmarker m.fl. 2013; Rho 2013; Skipper og Sørensen 2013; Laun og Thoursie 2014), som er baseret på registerdata og behandler længerevarende effekter, er imidlertid gennemført på velfærdsområdet, og den metodiske kvalitet i disse studier kan tjene som inspiration for fremtidige undersøgelser på området.

1. Indledning og metode

1.1 Baggrund og formål med en opdateret forskningsoversigt

Den offentlige sektor i Danmark har navnlig siden årtusindeskiftet gradvist konkurrenceudsat en stadig stigende andel af de offentlige serviceydelser. For den samlede offentlige sektor ligger konkurrenceudsættelsen på cirka 25 procent, hvilket svarer til, at der konkurrenceudsættes serviceydelser for cirka 97 milliarder kroner årligt (Produktivitetskommissionen, 2014; Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014). Denne udvikling mod mere konkurrenceudsatte offentlige serviceydelser og det voksende politiske fokus på området skaber behov for evidensbaseret viden om effekterne af konkurrenceudsættelse, så politiske beslutninger på området kan træffes på et oplyst grundlag. I denne rapport præsenteres resultaterne af en systematisk forskningsoversigt over studier af effekter af udlicitering publiceret i perioden 2011-2014. Forskningsoversigten opdaterer og bygger videre på en AKF-rapport fra 2011, som gennemgik publicerede undersøgelser af effekter ved udlicitering i perioden 2000-2011 (Petersen, Hjelmar, Vrangbæk og La Cour 2011).

Overordnet konkluderede AKF-rapporten fra 2011, at der er store forskelle i de påviste effekter af udlicitering på henholdsvis de tekniske områder og velfærdsområderne. På de tekniske områder blev der påvist omkostningsbesparelser på i gennemsnit 5-15 procent, men samtidig blev det påpeget, at der er i mange tilfælde ikke taget højde for, om kvaliteten er den samme, ligesom mange studier ikke tager højde for juridiske og administrative omkostninger til at afholde udbuddene. På velfærdsområderne, såsom ældrepleje, sundhed, beskæftigelse, dagsinstitutioner mv., viste rapporten, at der derimod generelt ikke er dokumenteret gevinster ved at udlicitere. Desuden viste rapporten, at udlicitering kan føre til faldende jobtilfredshed, ansættelsessikkerhed og motivation blandt de berørte medarbejdere. Det blev i rapporten fremhævet, at effekter ved udlicitering især blev forklaret med den skabte konkurrencesituation mellem offentlige og private aktører. Men forskningsoversigten viste også, at der fortsat er betydelige videnshuller og dermed et stort behov for mere solid dokumentation af fordele og ulemper ved udlicitering.

Internationale undersøgelser udgivet samtidig med AKF-rapporten kom frem til lignende konklusioner. I Sverige udgav SNS - Studieförbundet Näringsliv och Samhälle i 2011 en bog, som gennemgik erfaringerne med konkurrenceudsættelse af velfærdsopgaver i Sverige (Hartman, 2011). Bogen konkluderede, at der var en udtalt mangel på viden om, hvilke effekter konkurrenceudsættelse har haft på svenske velfærdsydelser. Et andet internationalt meta-studie fra 2010, som blev gennemført af spanske og amerikanske forskere, fokuserede på effekterne ved udlicitering af tekniske opgaver (affald og vand) og konkluderede, at effekterne i studier på disse områder er blandede (Bel, Fageda og Warner 2010).

Udviklingen på området går stærkt, og der er derfor behov for løbende at opdatere de dokumenterede erfaringer med udlicitering, så offentligheden, politikerne, forskerne og mange flere kan danne sig et overblik over den eksisterende viden på området. I forskningsprojektet "Dokumentation af effekter ved konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver" har vi fået mulighed for at gennemføre en opdatering af 2011-rapporten. Resultaterne af den opdaterede forskningsoversigt, som bygger på samme metode og vurderingskriterier som 2011-rapporten, fremlægges i denne rapport, som er baseret på danske og internationale studier udgivet i perioden 2011-2014.

Formålet med forskningsoversigten er at tilvejebringe et samlet og opdateret overblik over evidensen på området, som den ser ud i slutningen af 2014. Vi fokuserer i forskningsoversigten på fire hovedtyper af effekter – økonomiske effekter (herunder transaktionsomkostninger), kvalitetseffekter, medarbejder-effekter og øvrige effekter. Hermed lægger vi os op ad en anerkendt international forskningsoversigt på området (Hodge, 2000), hvor det understreges, at en opgørelse af effekter ved udlicitering bør medtage udliciteringens konsekvenser for økonomien og samtidig inddrage mål for kvaliteten af den leverede service, så man dermed får et så fyldestgørende billede som muligt af værdien af den leverede ydelse. Derudover pointeres det, at det ved en vurdering af nettoeffekterne af udlicitering også er relevant at inddrage de administrative omkostninger, som er forbundet med forberedelse og gennemførelse af udbud. Desuden er det relevant at inddrage medarbejderforhold i en opgørelse af effekter på området, da ændring i medarbejderforhold i forbindelse med en udlicitering kan have afledte effekter i forhold til økonomi og kvalitet på længere sigt (Hodge, 1998: 100). Øvrige dokumenterede effekter af udlicitering (f.eks. innovation, vidensoverførsel og forsyningssikkerhed) behandles i forskningsoversigten i det omfang, at de belyses i de gennemgåede studier.

Forskningsoversigten er afgrænset til at fokusere på de dokumenterede effekter af udlicitering. Med udlicitering forstås en type aftaler, hvor en offentlig myndighed efter en udbudsrunde indgår en kontraktlig aftale om betaling af en privat virksomhed for løsning af en nærmere specificeret ydelse i en aftalt periode (Christensen, Houlberg og Petersen, 2012). Finansieringen og tilsynsforpligtelsen forbliver offentlig, hvorved udlicitering også kan defineres som overdragelse af produktionsansvaret for en offentligt defineret og finansieret serviceydelse (Bhatti, Olsen og Pedersen, 2009). Forskningsoversigten belyser ikke effekter ved øvrige offentlig-private samspilsmodeller, herunder offentlig-private partnerskaber (OPP), offentlig-private innovationspartnerskaber (OPI), driftspartnerskaber, frit valg, sale and lease-back modellen m.m. Forskellen på organiseringsformen, finansieringen, kontrolansvaret og aftalehorisonten i disse modeller er så stor, at effekter opnået ved den ene samarbejdsform ikke umiddelbart kan overføres til de øvrige samspilsmodeller (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour, 2011: 15).

1.2 Forskningsoversigtens metode og vurderingskriterier

Forskningsoversigtens metode er baseret på de metodiske overvejelser, der lå til grund for den tidligere forskningsoversigt fra 2011 (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011). Hermed bliver det muligt direkte at sammenholde resultaterne fra 2011 undersøgelsen med den nye undersøgelse. I forbindelse med søgeprocessen til den nye undersøgelse er der sket enkelte tilpasninger i metoden (enkelte tilføjelser i søgeord og ændringer i databaser), men det er ikke vores vurdering, at dette har en karakter, som ikke gør det muligt direkte at sammenholde resultaterne fra de to undersøgelser.

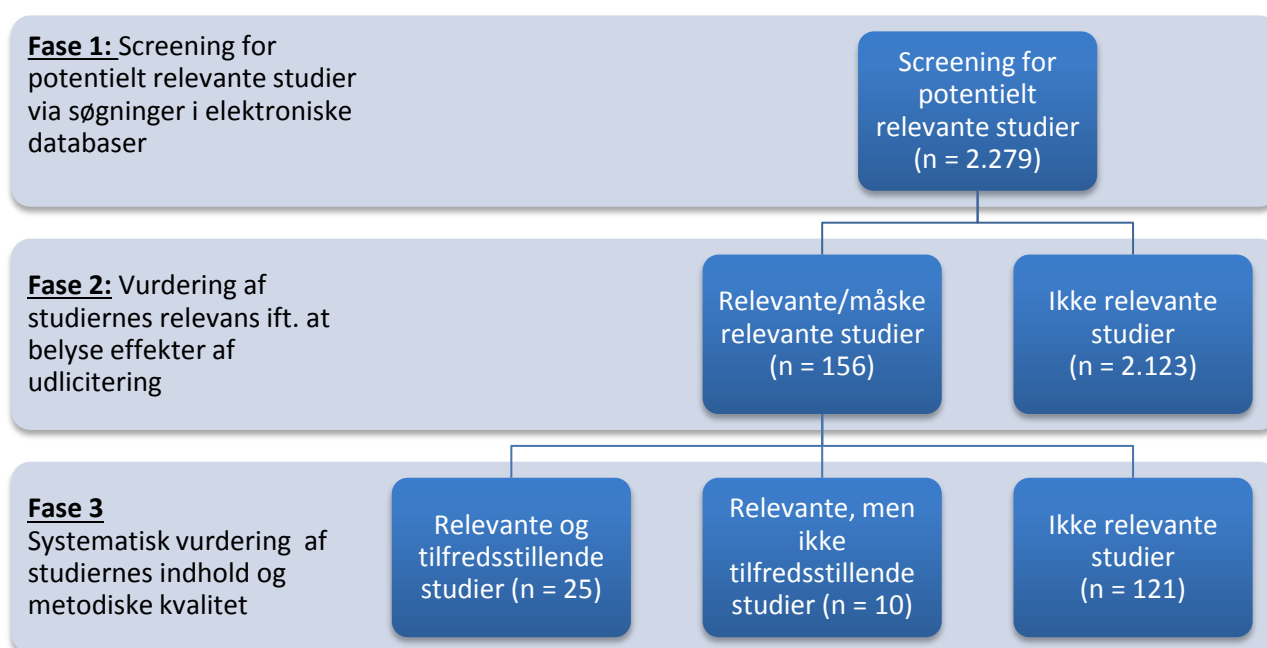
Ligesom 2011-oversigten bygger denne forskningsoversigt på den tidligere anvendte metode, som er inspireret af EPPI-centrets² metodologi (Gough 2004). Ved denne metode inkluderes videnskabelige såvel som ikke-videnskabelige studier, samt både kvalitative og kvantitative undersøgelser (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011: 16). Forskningsoversigten bygger ligesom 2011-rapporten på en systematisk

² EPPI-centret er et britisk forskningscenter, som har udviklet en måde at lave bredere forskningsoversigter på, som både inkluderer videnskabelige fagfællebedømte studier og såkaldt grå litteratur, fx rapporter, udredninger, bøger mv. som ikke er videnskabeligt publiceret (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011;16; Konnerup & Kongsted, 2012).

indsamling og gennemgang af videnskabelige engelsksprogede studier samt rapporter, udredninger, bøger mv. udgivet på dansk, svensk og norsk ("grå litteratur"). Dermed opnås en mere omfattende afdækning af den eksisterende viden på området, end hvis eksempelvis kun videnskabelige studier var blevet indsamlet og vurderet.

De grundlæggende faser i udarbejdelsen af forskningsoversigten samt antallet af studier, som er blevet gennemgået i hver fase, fremgår af figur 1.

Figur 1: Oversigt over faser og antal studier i det systematiske review.

Fase 1: Screening for relevante studier

Denne fase af arbejdet med forskningsoversigten sker på baggrund af inklusions- og eksklusionskriterierne. Disse kriterier videreføres ligeledes fra forskningsoversigten fra 2011. Inklusionskriterierne er: udlicitering på det offentlige område, indsatser under offentlige udbud, nordisksproget ikke-videnskabelige studier og dansk-, svensk-, norsk-, og engelsksproget videnskabelige studier, alle med publiceringsår fra 2011 til 2014. Ved videnskabelige studier forstås peer-reviewed forskning, hvilket derfor udelukker bøger, der ikke har været peer-reviewed. Eksklusionskriterierne er: ikke vestlig national kontekst, begrænsede studier med lille generaliserbarhed, OPP, OPI, frit valgs-modeller, privatisering og procesanalyser (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011: 17). Master- og bacheloropgaver samt studier på andre sprog end skandinavisk og engelsk falder også under eksklusionskriterierne.

På baggrund af inklusions- og eksklusionskriterierne søges litteratur, der umiddelbart lever op til de opstillede inklusionskriterier. Hertil benyttes følgende søgeord i de engelsksprogede databaser (Social Sciences Citation Index, Sociological Abstracts, ERIC, Campbell Library, Cochrane, Econlit og PILOTS): Contracting, contracting out, outsourcing, tender, competitive tender, competitive bidding,

marketisation/marketization, privatization/privatization og public. I de dansksprogede databaser (Danbib og Den danske forskningsdatabase) er følgende søgeord anvendt: Udlicitering, udbud og private, konkurrenceudsættelse, outsourcing, licitation, markedsgørelse, kontrakter og private, private leverandører, frit valg og private og offentlige eller kommune eller stat eller amt eller region. I de svensksprogede databaser (Swepub og Libris) blev følgende søgeord anvendt: privatisering, privata leverandörer, privata entreprenörer, konkurrensutsättning/konkurrensutsättning, marknadsskapande, entreprenad, konkurrensupphandling, upphandling, förfrågningsunderlag, anbudsunderlag, anbudsgivare, utkontraktering, anbud. I de norske databaser (BibSys og CRISTin) er følgende søgeord benyttet: Anbud (anvendt trunkeret), etablere konkurransemarked, kjøp etter avtale, konkurranseutsette, konkurranseutsettelse, konkurranseutsett, markedsudsett, outsourcing, privatisering. Jf. rapporten fra 2011, er de norske og svenske søgeord udarbejdet i samarbejde med nordiske forskere på området (Petersen, Hjelmar, Vrangbæk og La Cour 2011: 19).

I forhold til 2011-forskningsoversigten er databasen Econlit, som omhandler international økonomisk litteratur, blevet tilføjet. Hertil kan nævnes, at den tidligere benyttede norske forskningsdatabase ForskDok (som er nedlagt) er erstattet af databaserne Libris og CRISTin. I forbindelse med litteratursøgningen har forskerteamet ligeledes opsøgt grå litteratur fra en række statslige styrelser, organisationer, forskningsinstitutter samt forskere i Danmark, Norge og Sverige. Herefter blev dubletter og studier baseret på erfaringer i en ikke-vestlig kontekst (fx Kina, Indien, Afrika mv.) frasorteret. Indsamlingen og vurderingen af studier er afsluttet d. 27. oktober 2014, hvilket betyder, at studier udgivet efter denne dato ikke indgår i forskningsoversigten. Den første screening resulterede i 2.279 publikationer, som umiddelbart faldt inden for inklusionskriterierne.

Fase 2: Vurdering af studiernes relevans ift. effekter af udlicitering

Efter den første indledende screening blev alle publikationer nærmere vurderet på baggrund af titel, abstracts og emneord, og ligeledes vurderet ift. de ovenfor beskrevne inklusions- og eksklusionskriterier. Denne proces er igen foretaget på baggrund af den procedure, som blev fuldt ved udarbejdelsen af den tidligere forskningsoversigt fra 2011. Vurderingen af studiernes relevans i forhold til at dokumentere effekter af udlicitering blev her vurderet, og studierne blev enten kategoriseret som relevante, måske-relevante og ikke-relevante. De relevante og måske-relevante studier var de studier, som vi på baggrund af titel, abstract og emneord enten vurderer som relevante eller måske relevante, mens de ikke-relevante studier ved nærmere gennemsyn ikke viste sig at omhandle effekter af udlicitering.

Mange af de ikke-relevante studier omhandlede enten en anden form for offentligt-privat samspil, som fx privatisering, frit valg eller OPP. Der var også mange studier, som faktisk handlede om udlicitering men ikke undersøgte effekter ift. økonomi, kvalitet, medarbejderforhold og øvrige effekter. Der var eksempelvis tale om procesanalyser (tilrettelæggelse af udbud), juridiske analyser (udbudsregler, virksomhedsoverdragelsesloven mv.) og bredere erfaringsanalyser uden resultater i forhold til effekter af udlicitering.

Denne anden fase af screeningen resulterede i 156 relevante og måske-relevante studier, som blev downloadet manuelt og gennemgået i deres fulde længde for relevans i forhold til forskningsoversigtens fokus på effekter af udlicitering. For de relevante studier kunne det ud fra titel og resume afgøres, at studiet var relevant for forskningsoversigten. For de måske-relevante studier kunne det derimod ikke

entydigt afgøres ud fra titel og resume, hvorvidt studiet var relevant for forskningsoversigten. Derfor blev disse studier medtaget i den tredje og sidste vurderingsfase, hvor de 156 studier blev gennemgået i deres fulde længde, så det entydigt kunne afgøres, hvorvidt studiet var relevant for forskningsoversigten.

Fase 3: Systematisk vurdering af studiernes indhold og kvalitet

I tredje fase blev de 156 relevante og måske-relevante studier først gennemgået for relevans, således at der på baggrund af studiernes fulde længde kunne foretages en endelig udvælgelse af studier, som er relevante for forskningsoversigten. En stor del af de måske-relevante studier, som for en sikkerheds skyld var blevet medtaget fra fase 2, blev her sorteret fra, fordi de ved en nærmere gennemlæsning viste sig ikke at omhandle effekter af udlicitering. I alt 121 studier blev i denne fase sorteret fra som ikke-relevante, hvorved der var 35 studier tilbage, som omhandler effekter af udlicitering og opfylder alle inklusionskriterierne og ikke opfylder nogle af eksklusionskriterierne (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011: 19).

Disse 35 studier blev herefter underlagt en systematisk og ensartet gennemgang af metoder, datagrundlag og konklusioner. For hvert af de relevante studier, som er blevet vurderet som relevante i forhold til forskningsoversigten, er der udarbejdet et vurderingsskema, hvori det kan ses, hvordan den specifikke vurdering af hver enkelt studie har været (se appendiks). I gennemgangsskemaet indgår 1) generel information om studiet, 2) analyseobjekt, 3) den anvendte metode og 4) påviste resultater. Gennemgangsskemaet er baseret på en kvalitetsprotokol, som er udarbejdet for hvert enkelt studie (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011: 25). Den anvendte kvalitetsprotokol er vedlagt i appendiks 1. Kvalitetsprotokollerne for hvert enkelt studie er af pladshensyn ikke vedlagt rapporten men kan rekvireres fra forfatterne.

Denne systematiske gennemgang og vurdering resulterede i 25 relevante og kvalitetsmæssigt tilfredsstillende studier, som forskningsoversigten er baseret på, mens 10 studier blev vurderet som kvalitetsmæssigt utilstrækkelige og derfor ikke indgår i forskningsoversigten. Gennemgangsskemaer for de 25 kvalitetsmæssigt tilfredsstillende og de 10 ikke-tilfredsstillende studier er vedlagt i appendiks 2, hvor den nærmere vurdering af de enkelte studiers metodiske styrker og svagheder er dokumenteret.

1.3 Oversigt over inkluderede studier i forskningsoversigten

Af de 25 studier, som forskningsoversigten bygger på, er 7 studier danske og 18 studier udenlandske. Af de 25 studier behandler 16 studier økonomiske effekter, 15 studier belyser kvalitetsmæssige effekter, 10 studier omhandler effekter for medarbejdere og 6 studier omhandler øvrige effekter såsom innovation, videnoverførsel og forsyningssikkerhed. Summen er større end 25, fordi de enkelte studier kan omhandle flere typer af effekter. Studierne fordeler sig med 11 studier på de tekniske områder (fx rengøring, busdrift, vandforsyning, vejområdet) og 14 studier på velfærdsområderne (ældre, sundhed, skole, handicappede, beskæftigelse). Der er dermed en større andel af studier, som omhandler effekter af udlicitering på velfærdsområderne, end der var i 2011 rapporten.

I denne opgørelse er eksempelvis rengøring på sygehuse eller buskørsel på skoleområdet opgjort som tekniske ydelser, mens eksempelvis beskæftigelsesindsats og hjælpemidler er talt med som velfærdsydelser. Der findes ikke en entydig skillelinje eller definition af, hvornår der er tale om henholdsvis tekniske opgaver eller velfærdsopgaver, og fordelingen i antal studier på de to hovedområder er derfor mest af alt indikativ for, hvordan studierne overordnet fordeler sig på forskellige typer af serviceydelser.

En samlet oversigt over de 25 studier, som indgår i forskningsoversigten, fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Samlet oversigt over de 25 studier som indgår i forskningsoversigten

Studie	Land og serviceområde	Metode og sample størrelse	Økonomiske Effekter	Transaktionsomkostninger	Kvalitetsmæssige effekter	Medarbejder-effekter	Øvrige effekter
Heponiemi, Elovainio, Kouvonon, Noro, Finne-Soveri & Sinervo, 2011	Finland, plejehjem og plejeboliger	Survey blandt omsorgsarbejdere (n=1.047) fordelt på offentlige plejeboliger, for-profit plejeboliger samt non-profit plejehjem og plejeboliger.	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Negative effekter i private for-profit og offentlige plejeboliger sammenlignet med private non-profit plejehjem og plejeboliger.	Mindre støtte til innovation i offentlige og for-profit private organisationer end i non-profit organisationer.
Rubery & Urwin (2011)	UK, hjemmepleje	Case studie (1 lokal myndighed, 5 plejeleverandører)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Negative effekter (løn, timetal, løn under transport, pension, feriedage, under sygdom og sikkerhed).	Ikke opgjort
Stolt m.fl. 2011	Ældrepleje i Sverige	Registerbaseret analyse (n=2629 plejeenheder)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Blandede effekter	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Thompson (2011)	USA, skolebuskørsel	Registerdata for staten Minnesota, 6 år, 2.011 skoledistrikter	Omkostningsforøgelse (15,8-20,7 %)	Ikke opgjort	Lavere kvalitet (målt som antal færdselsuheld pr. kørt kilometer)	Lavere løn (1\$/timen), lavere anciennitet (3,7 år mod 10,5 år)	Ikke opgjort
Udbudsrådet, 2011b	Danmark, hjælpemidler til ældre/handicap	Case-studie (n=10 cases dækkende 11 kommuner) baseret på interview, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal	Omkostningsreduktion på 9-40% (for 8 ud af de 10 cases).	Inkluderet i effektopgørelsen via brutto- og nettopregninger (typisk mellem 1-5% af udbudsprisen)	Kvalitetsforbedring (for 8 ud af de 10 cases).	Ingen effekt (for 6 ud af de 10 cases).	Innovative effekter
Butz, 2012	USA. Midlertidig social hjælp til udsatte familier	TANF data fra 50 amerikanske stater + individdata fra Florida (n=4624). Multilevel analyse	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ingen effekt	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Houlberg og Petersen 2012	Danmark, daginstitutioner, ældre/handicap og administration	Registerbaseret analyse baseret på paneldata (97 kommuner, 4 år)	Blandede effekter (administration: besparelse, daginstitutioner: fordyrelse, ældrepleje: ingen effekt)	Indgår indirekte men måles ikke særskilt	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Tuominen, Eriksson & Vahlberg (2012)	Finland, tandpleje	Randomiseret kontrolleret forsøg (n offentlig = 63.906, n privat = 21.194)	Omkostningsforøgelse (14,4 %)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort

Udbudsrådet, 2012a	Danmark, vejsservice og vejbelægning	Kvalitativt case-studie (n=9) på vejsservice-området og case-studie (n=10) på belægnings-området.	Blandede effekter. Vejsservice: Fra 28 % omkostningsreduktion til 20 % omkostningsforøgelse. Vejbelægning: Fra 12 % omkostningsreduktion til 68 % omkostningsforøgelse.	Inkluderet i effekt-opgørelsen via brutto- og nettoberegninger	Vejsservice: Uændret kvalitet. Vejbelægning: Forøget kvalitet i 8 ud af 10 cases.	Ikke opgjort.	Innovative effekter på belægningsområdet via brug af funktionsudbud.
Udbudsrådet, 2012b	Danmark, rengøring i kommuner	Case-studie (n=11 udbud dækkende 10 kommuner) baseret på interview, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal.	Omkostningsreduktion på 13-54%.	Inkluderet i effekt-opgørelsen via brutto- og nettoberegninger. Transaktionsomkostningerne opgøres typisk til 0-3%.	Ingen effekt (7 ud af 11 cases).	Negative effekter (6 ud af 11 cases) i form af højere arbejdstempo, en lavere normering, dårligere arbejdstider og forringede løn- og ansættelsesvilkår	Innovative effekter
Bennmarker m.fl. 2013	Arbejdsløse i Sverige	Registerbaseret analyse (n=2410 arbejdsløse). Survey (n=ca. 1500)	Ingen effekt (beskæftigelse)	Ikke opgjort	Kvalitetsforbedring (service, brugertilfredshed)	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Boitani m.fl. (2013)	9 europæiske lande, offentlig transport i større byer	Budget data for 77 Local Public Transport firms i større byer (+300000) i 9 europæiske lande.	Omkostningsreduktion. Offentlig ejerskab har signifikant og negativ effekt på produktivitet	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Garcia-Valinas m.fl. 2013	Spanien. Vandforsyning	386 vandforsyningsselskaber i andalucien. OLS og Heckman selection	Blandede effekter	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort
González-Gómez m.fl. 2013	Spanien. Vandforsyning	80 vandforsyningsselskaber i andalusien. Sammenligner tre grupper: offentlig, privat og OPP	Ingen forskel når alle relevante kontekst variable er inddraget	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Kokkinen m.fl. 2013	Hospitalsansatte i Finland	Registerbaseret analyse (n=962 ansatte)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ingen effekt (sygefravær)	Ikke opgjort
Mouwen og Rietveld 2013	Busdrift i Holland	Survey (n=ca. 79.000 per år)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ingen effekt (brugertilfredshed)	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Rho 2013	Grundskole i Texas, USA	Registerbaseret analyse (n=12.368 enheder)	Omkostningsreduktion (5%)	Øges markant ved udlicitering (ikke nærmere opgjort)	Kvalitetsforbedring (2%)	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Scheffler m.fl. 2013	Busdrift i Tyskland	Registerbaseret analyse (n=546 busselskaber)	Omkostningsreduktion (ca. 3% mere effektive)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort
Skipper og Sørensen (2013)	Danmark. Beskæftigelsesindsats	Registerdata om arbejdsmarkedstilknøytning. Omkostningsdata.	Omkostningsforøgelse ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv. Private aktører er billigere på kort sigt, men mindre effektive end kommunale.	Ikke opgjort	Ledige, som henvises til private aktører taber samlet set 10 arbejdsdage i løbet af de første 6 måneder.	Ikke opgjort	Ikke opgjort

Stanley et.al 2013	Børnehjem i England	Survey (n=1676) og kvalitative interviews (n=225)	Ingen effekt	Ikke opgjort	Blandede effekter	Blandede effekter	Innovation som følge af en fladere organisationsstruktur
Udbudsrådet, 2013	Danmark, beskæftigelsesområdet (sygedagpenge)	Case-studie (n=7 kommuner) baseret på telefonsurvey, kvalitative interview og selvrapporterede data.	Omkostningsreduktion (ikke nærmere opgjort)	Betragtelige transaktionsomkostninger (ikke nærmere opgjort)	Kvalitetsforbedringer (for 4 ud af 7 kommuner)	Ikke opgjort.	Innovative effekter og vidensoverførsel til kommunens medarbejdere.
Zuberi 2013	Rengøring på hospitaler, Canada	Kvalitative studier (n ikke specificeret)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Kvalitetsforringelse (dårligere sanitære forhold)	Negative effekter (mere stress, mindre medarbejderindflydelse, mindre kompetenceudvikling)	Ikke opgjort
FOA 2014b	Rengøring på skoler i Danmark	Kvalitative studier (n=12 interview fra 2 skoler)	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Kvalitetsforringelse (mindre rengøring, dårligere rengøring)	Negative effekter (højere arbejdstempo, dårligere ansættelsesvilkår og arbejdsforhold)	Ikke opgjort
Hansen, Niklas (2014)	Sverige. Stockholm Sygehuse	3 delstudier: survey. Tværsnit og longitudinel Multipel regression	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Ikke opgjort	Blandede. Mere udbrændthed i private sygehuse (sygeplejersker) men ellers lille forskel i trivsel blandt alle personalegrupper.	Ikke opgjort
Laun & Thoursie (2014)	Sverige, revalidering	Randomiseret kontrolleret forsøg (n=4.090)	Ingen effekt	Ikke opgjort	Ingen effekt	Ikke opgjort	Forskellige tilbud til revalidender men effekt ikke opgjort

2. Dokumenterede økonomiske effekter

Vi har i søgningerne identificeret 16 metodisk tilfredsstillende studier, som analyserer økonomiske effekter ved udlicitering af offentlige opgaver. Heraf omhandler 6 studier danske forhold, mens 10 studier omhandler udenlandske forhold. Studierne er af meget forskellig indholdsmæssig og kvalitetsmæssig karakter, og ligesom i 2011-rapporten viser gennemgangen af studier fra perioden 2011-2014, at der er store kvalitetsmæssige forskelle i de gennemførte studier. Det gælder både de studier, som er gennemført på danske forhold, og de studier, som er gennemført på udenlandske forhold.

Tabel 2 nedenfor sammenfatter hovedresultaterne i de 16 danske og internationale studier, som dokumenterer økonomiske effekter af udlicitering i perioden 2011-2014. Tabellen giver desuden et overblik over studiernes egne forklaringer på de målte effekter, samt hvorvidt der er taget højde for transaktionsomkostninger i opgørelsen af de økonomiske effekter.

Tabel 2: Studier af økonomiske effekter ved udlicitering.

Studie, land og serviceområde	Metode og sample størrelse	Økonomiske effekter	Studiets forklaringer på målte effekter
Udbudsrådet, 2011b: Danmark, hjælpemidler til ældre/handicap	Case-studie (n=10 cases dækkende 11 kommuner)	Omkostningsreduktion på 9-40% (for 8 ud af de 10 cases).	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. manglende konkurrence og slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele. Det betyder, at der var et betydeligt rum for effektivisering, som kunne indfries gennem en konkurrenceudsættelse. Transaktionsomkostninger: Inkluderet via brutto- og nettoberegninger. Typisk 1-5% af udbudsværdien
Thompson (2011): USA, skolebuskørsel	Registerdata for staten Minnesota, 6 år, 2.011 skoledistrikter	Omkostningsforøgelse (15,8-20,7 %)	Højere omkostninger i privat regi forklares med manglende konkurrence (få tilbudsgivere) og lokale monopolers bl.a. som følge af manglende plads til etablering af depoter og holdepladser for nye private operatører. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Houlberg og Petersen 2012: Danmark, børnepasning, ældre/handicap og administration	Registerbaseret analyse (n=98 kommuner)	Blandede effekter. På administrationsområdet lavere udgifter, på daginstitutionsområdet højere udgifter og ingen sammenhæng på ældreområdet.	Studiet behandler både argumenter om ejerskab, samt konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer som forklaringer på evt. effekter af konkurrenceudsættelse. Der konkluderes dog ikke, hvilke forklaringer, der skal tildeles størst vægt. Transaktionsomkostninger: Indgår indirekte men måles ikke særskilt.
Tuominen, Eriksson & Vahlberg (2012): Finland, tandpleje	Randomiseret kontrolleret forsøg (n offentlig = 63.906, n privat = 21.194).	14,4 % omkostningsforøgelse	Højere omkostninger ved udliciteret tandpleje skyldes, at private tandlæger vurderer ydelserne som mere krævende (komplicerede) end offentlige tandlæger. Derved afregnes sammenlignelige ydelser med en højere takst i privat end i offentligt regi. Den højere afregning gælder for alle grupper af sammenlignelige ydelser. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Udbudsrådet, 2012a: Danmark, vejservice og vejbelægning	Vejserviceområdet: Case-studie af 9 cases fra 7 kommuner. Belægnings-området: Case-studie af 10 cases fra 10 kommuner. Før-efter studier.	Vejserviceområdet: Besparelser på 3-28 % i 5 cases, økonomiske fordyrelser på hhv. 17 og 20 % måles i to cases. Belægningsområdet: Besparelser på 10-12 % i to ud af 10 cases og økonomiske fordyrelser på 8 - 68 % i seks cases.	På belægningsområdet anvendes funktionsudbud med længerevarende kontrakter og initialinvesteringer fra privat side. Desuden ønske om højere serviceniveau, som forklarer store omkostningsstigninger. Endelig har kommunerne større udgifter ved udlicitering end forventet pga. indekserings-aftaler, som kommunerne har ringe erfaring med. Transaktionsomkostninger: Inkluderet i effekttopgørelsen via brutto- og nettoberegninger.
Udbudsrådet, 2012b: Danmark, rengøring i kommuner	Case-studie (n=11 udbud dækkende 10 kommuner)	Omkostningsreduktion på 13-54 %. Besparelserne er størst ved førstegangsudbud, men der er også økonomiske besparelser ved anden- eller	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. manglende konkurrence og slack i offentlige systemer, stordriftsfordele samt et øget fokus på omkostningsbesparelser. Flere kommuner har efterfølgende opsagt kontrakten. Effekten skal tages med forbehold i disse cases hvor priser ikke længere er gældende.

		flergangsudbud.	Transaktionsomkostninger: Inkluderet via brutto- og nettoberegninger. Typisk 0-3 % af udbudsværdien
Bennmarker m.fl. 2013: Sverige, beskæftigelse	Registerbaseret analyse (n=2410 arbejdsløse). Survey (n=ca. 1500 arbejdsløse)	Ingen effekt. Overordnet er der ikke nogle forskelle i beskæftigelseseffekten for henholdsvis private og offentlige leverandører.	På trods af markante incitamentsstrukturer i kontrakterne med de private leverandører udmøntes det dog ikke i, at private leverandører generelt har mere positive beskæftigelseseffekter end offentlige leverandører – og det konkluderes, at det er overraskende. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Boitani m.fl. (2013): Offentlig transport i større byer i 9 europæiske lande.	Budget data for 77 Local Public Transport firms i større byer (+300000) i 9 europæiske lande.	Omkostningsreduktion. Offentlig ejerskab har en signifikant og negativ effekt på produktivitet.	Ikke testet. Det spekuleres, at konkurrence presser private firmaer til mere effektiv ledelse. Adskillelse af bestiller og udfører giver bedre mulighed for at presse udbydere. - Men samtidigt er det muligt, at resultater kan forklares med at det over de seneste år er de mest profitable virksomheder, som er privatiseret, mens det offentlige sidder tilbage med de områder, som ikke kunne privatiseres. Endelig tager undersøgelsen ikke højde for kvalitet.
Garcia-Valinas, Gonzales Gomez m.fl. 2013: Spanien. Vandforsyning	386 vandforsyningsselskaber i Andalusien OLS og Heckman selection	Blandede effekter: 1. Priser på vand er billigere ved in house produktion. 2. Når der anvendes kontrakter med eksterne er offentlig ejede virksomheder dyrest, dernæst OPP og billigst er private	1. Billigere in-house produktion skyldes måske fejlagtig rapportering (ikke dokumenteret). 2. Grunden til at private er billigere end selvstændige offentlige selskaber kan være:a) at de er mere effektive, b) at kvalitet er lavere, c) at offentlige tager sociale hensyn, og derfor differentierer pris, d) at offentlige virksomheder har pligt til at lægge til side til investeringer. – Men ingen af disse forklaringer kan testes med tilgængelige data. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
González-Gómez m.fl. 2013: Spanien. Vandforsyning	80 vandforsynings-selskaber i Andalusien Sammenligner tre grupper: off, priv og OPP	Ingen forskel når der tages højde for kompleksiteten af den kontekst, som vandet leveres i	Private er billigere i ikke-komplekse omgivelser, men opererer ikke på markeder med vanskeligere betingelser i form af lav bruger densitet, vanskeligere tilgængeligt vand og store sæsonudsving i efterspørgsel. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Rho 2013: USA, grundskole	Registerbaseret analyse over en 12-års periode (n=12.368 skoledistrikter i Texas)	Der blev fundet en gennemsnitlig omkostningsreduktion på 5 % i forbindelse med konkurrenceudsættelse	Studiet argumenterer for, at regulerings/rammeforhold har en betydning for effekterne af udlicitering. Der fremhæves særlig eksterne chok i form af budgetnedskæringer og store øgninger i elevoptaget, som drivkræfter i effektiviserings-bestræbelser, hvor udlicitering ofte indgår. Transaktionsomkostninger: Udlicitering medfører markant mere bureaukrati (ikke præcist opgjort)
Scheffler m.fl. 2013: Tyskland, busdrift	Registerbaseret analyse af 546 busselskaber, som har eller ikke har været konkurrenceudsat	Studiet viser, at konkurrenceudsatte busselskaber er ca. 3 % mere omkostningseffektive målt på en central teknisk parameter (antal kørte kilometer)	Konkurrenceudsættelse øger presset på busselskaberne i forhold til at være effektive og modvirker lokal monopoldannelse Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Skipper og Sørensen (2013): Danmark. Beskæftigelsesindsats	Registerdata om arbejdsmarkedstilknytning. Omkostningsdata.	Ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv er de kommunale mest effektive, og studiet viser overordnet en omkostningsforøgelse. Private aktører (andre aktører) er på kort sigt billigere, men mindre effektive end kommunale.	Ingen eksplicite forklaringer. Afkræfter implicit antagelsen om at private (andre) aktører kan udnytte et bedre kendskab til erhvervsliv. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Stanley m.fl. 2013: England, børnehjem	Survey (n=1676) og kvalitative interviews (n=225)	Der blev ikke konstateret en økonomisk forskel i driften af henholdsvis offentlige og private børnehjem	Regulerings/rammeforhold betyder, at offentlige organisationer har større jobsikkerhed og mere kontinuitet i opgaveløsningen og en bredere kompetence-profil. Private organisationer på den anden side er mere præget af konkurrence-udsættelsen og har et større pres i forhold til at udvikle deres ydelser. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
Udbudsrådet, 2013: Danmark, beskæftigelsesområdet (sygedagpenge)	Case-studie (n=7 kommuner) baseret på telefonsurvey, kvalitative interview og selvrapporterede data.	Omkostningsreduktion (ikke nærmere opgjort). Kun 1 kommune har kunnet lave en beregning af den præcise besparelse (netto besparelse på 52 %).	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i manglende konkurrence på området samt muligheden for specialisering hos private leverandører. Transaktionsomkostninger: Betragtelige transaktions-omkostninger (ikke nærmere opgjort). Det er et komplekst udbudsområde, og der er typisk tale om korte kontraktperioder

Laun & Thoursie (2014): Sverige, revalidering	Randomiseret kontrolleret forsøg (n=4.090)	Ingen økonomisk effekt, omkostninger angives at være de samme i offentligt og privat regi	Der gives meget forskellige tilbud men måles cirka samme omkostning. Ingen forklaring på ensartede omkostninger. Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort.
---	--	---	--

2.1 Resultater fra danske studier

De danske studier fordeler sig med fire rapporter udgivet af Udbudsrådet (nu Rådet for Offentlig-Private Samarbejde) og to forskningsrapporter udgivet af AKF/KORA. To danske studier omhandler udlicitering af opgaver på velfærdsområderne (ældrepleje, daginstitutioner, handicappede) mens to studier omhandler beskæftigelse/sygedagpenge og to studier omhandler udlicitering af tekniske opgaver (veje og rengøring). Der er ikke udgivet dansk- eller engelsksprogede forskningsartikler baseret på danske undersøgelser af effekter ved udlicitering i perioden.

I rapporten fra Udbudsrådet fra 2011 analyseres udviklingen på hjælpemiddelområdet (administration, håndtering, servicering og rengøring af kørestole, rollatorer m.m. og varekøb ikke inkluderet). Studiet finder en omkostningsbesparelse (9-40 %) i 8 ud af 10 cases, 1 kommune rapporterer om en omkostningsforøgelse (ca. 7 %), og 1 kommune kan ikke opgøre de økonomiske effekter. Denne opgørelse er nettobesparelser og transaktionsomkostninger er indbereget i opgørelsen (udgør typisk 1-5 % af udbudsprisen). Forklaringen på de fundne effekter findes først og fremmest i det forhold, at området ikke tidligere i særlig høj grad har været udsat for konkurrence, og det har betydet, at der været et betydeligt rum for effektivisering.

Udbudsrådet (2012a) analyserer effekterne af konkurrence om vejsservice- og vejbelægningsopgaver i de danske kommuner. På vejsserviceområdet finder studiet besparelser på 3-28 % i 5 cases og økonomiske fordyrelser på hhv. 17 og 20 % måles i to cases. På belægningsområdet findes besparelser på 10-12 % i to ud af 10 cases og økonomiske fordyrelser på 8 - 68 % i seks cases. Gennemsnitlig økonomisk effekt estimeres til omkostningsstigning på 24 % på belægningsområdet, hvilket forklares med efterslæb i vedligeholdelsen før aftaleindgåelse og dermed ønske om at hæve kvaliteten via funktionsudbud. I de øvrige cases på de to områder angiver studiet, at det ikke er muligt at opgøre økonomiske effekter.

Udbudsrådets rapport fra 2012 analyserer effekterne af konkurrence om kommunal rengøring. Studiet finder omkostningsbesparelser på mellem 13-54 %. Heri er fratrasket transaktionsomkostninger. Besparelserne er størst ved førstegangsudbud, men der er også økonomiske besparelser ved anden- eller flergangsudbud. Den primære forklaring på de opnåede besparelser i forbindelse med en udlicitering af rengøring i kommuner er, ifølge studiet, at området har været præget af manglende konkurrence, og der derfor har været et manglende fokus på effektivitet. I forbindelse med konkurrenceudsættelsen er markedet for rengøringsydelser blevet meget konkurrencepræget og med en stor fokus på lave priser, og det har betydet, at der løbende har kunnet opnås omkostningsbesparelser, også ved anden- og flergangsudbud.

I Udbudsrådets rapport fra 2013 analyseres forhold omkring konkurrenceudsættelse af kommunernes sygedagpengeopgaver i Danmark. Det fremgår af rapporten, at det oftest ikke er hele opgaven, der er blevet konkurrenceudsat, men snarere dele af den i form af kapacitetstilkøb og fokus på aflastning. Det

betyder, at det er vanskeligt at opgøre de præcise effekter af konkurrenceudsættelse på området. Det skønnes dog, at man kan opnå en omkostningsreduktion på området – i en enkelt kommune har man søgt at beregne omkostningsreduktionen, og her når man frem til en omkostningsreduktion på 52 %. Transaktionsomkostninger er ikke indbereget i denne opgørelse. Transaktionsomkostningerne skønnes dog at være betragtelige, primært fordi der er tale om et komplekst udbudsområde, og der er typisk tale om korte kontraktperioder, hvilket indebærer forholdsvis mange udbudsomkostninger i forhold til udbudsstørrelsen. Omkostningsreduktioner på området forklares ved manglende konkurrence på området samt muligheden for specialisering hos private leverandører.

Det ses også af tabel 2, at der er danske studier, som viser, at der ikke kan påvises nogen økonomisk effekt af konkurrenceudsættelse. Studiet af Houlberg og Petersen (2012) viser, at man på baggrund af analyser af kommunale nøgletal og regnskabsdata fra 2007-2010 ikke kan påvise nogen entydig sammenhæng mellem brugen af private leverandører på tre centrale kommunale områder (dagtilbud til børn, ældre/handicap og administrationsområdet) og omfanget af service. Studiet viser, at den umiddelbare sammenhæng på dagtilbud til børn, er, at jo højere brugen af private leverandører er, jo højere er kommunernes udgiftsniveau til dette område. Omvendt finder studiet, at der på administrationsområdet er en negativ sammenhæng, dvs. at private leverandører er forbundet med lavere omkostninger. Der findes ingen sammenhæng på ældre/handicapområdet. Samtidig konkluderer studiet dog, at der ikke definitivt kan konkluderes på disse sammenhænge, da der er en række andre forhold (regnskabsmæssige forhold, forskelle i serviceniveau etc.), som påvirker kommunernes udgiftsniveau.

Endelig viser en registerbaseret sammenligning af resultater for kommunale jobcentre og private (andre) aktører (Skipper og Sørensen 2013), at jobcentrene ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv klarer sig bedst. Andre aktører er billigst på kort sigt, men til gengæld har de ringere resultater på lidt længere sigt, så de samlede samfundsøkonomiske omkostninger har været højere ved udlicitering sammenlignet med kommunal opgavevaretagelse af de undersøgte beskæftigelsesydelse. Det skal bemærkes, at de undersøgte beskæftigelsesydelse kun vedrører en delmængde af den samlede beskæftigelsesindsats, hvorfor konklusioner om den generelle situation ikke kan drages, hvilket studiet også gør opmærksom på.

I forhold til 2011-rapporten ser der således ud til at være gennemført flere undersøgelser af effekterne ved udlicitering på velfærdsområderne. Der er en stor variation i kvaliteten af disse studier, hvilket betyder, at resultaterne på området må tolkes med forsigtighed.

2.2 Resultater fra internationale studier

Det fremgår af tabel 2, at der i de 10 internationale studier af økonomiske effekter ved udlicitering både findes betydelige omkostningsreduktioner og betydelige omkostningsstigninger.

Boitani m.fl. (2013) undersøger offentlig transport i større byer i 9 europæiske lande. De finder, at offentligt ejerskab har signifikant og negativ effekt på produktiviteten, og det konkluderes, at privat ejerskab er omkostningsbesparende. I lighed med de to andre studier er der heller ikke i dette studie redegjort for transaktionsomkostninger eller kvalitetsmæssige effekter. Især det sidste forhold svækker resultaterne. Det antydes, at resultaterne kan forklares med konkurrenceeffekter og bedre styring når bestiller- og udfører

funktion adskilles. Forfatterne diskuterer dog også, at det kan være en medvirkende faktor, at det især er de profitable transportvirksomheder, som er privatiseret over de seneste tiår.

Scheffler m.fl. 2013 har undersøgt effektiviteten hos henholdsvis konkurrenceudsatte og ikke konkurrenceudsatte busselskaber i Tyskland. Studiet konkluderer, at effektiviteten på et indeks fra 0-100 (hvor 100 er fuld effektivitet) er 86 for ikke konkurrenceudsatte busselskaber, mens den tilsvarende er 89 for konkurrenceudsatte busselskaber. Konkurrenceudsatte busselskaber er altså ca. 3 % mere effektive end ikke konkurrenceudsatte busselskaber. Dette forklares som et udslag af, at konkurrenceudsættelse leder til mere effektive løsninger, fordi de konkurrenceudsatte busselskaber er tvungne til at finde nye og smarte løsninger, hvis de vil overleve i konkurrencen med andre busselskaber. I studiet er der ikke redegjort for transaktionsomkostninger eller kvalitetsmæssige effekter.

Rho bygger i sin artikel fra 2013 videre på et anerkendt studie af O'Toole og Meier (indgår i forskningsoversigten fra 2011 - Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour 2011: 21). Rho bygger på et mere omfattende datasæt, og han bekræfter de tidligere resultater, som viser en omkostningsbesparelse på 5 % på grundskoler ved udlicitering. Samtidig bemærkes det dog (Rho 2013: 334), at transaktionsomkostninger bliver væsentligt forøget i forbindelse med udlicitering. Det præcise omfang af de forøgede transaktionsomkostninger opgøres dog ikke.

Der findes også en række studier, som undersøger men ikke finder økonomiske forskelle mellem offentlige og private aktører. González-Gómez m.fl. 2013 og Garcia-Valinas m.fl. 2013 undersøger begge vandforsyning i Sydspanien. Det første studie finder ingen signifikante forskelle, når der tages højde for kontekstvariable som befolkningstæthed, adgang til vand og graden sæsonudsving i forbrug. Der er en tendens til at private holder sig fra de mere komplekse områder, hvilket forklarer prisforskelle. Det andet studie viser at in-house produktion er billigst, men forfatterne stoler ikke helt på, at alle relevante udgifter er medtaget. Studiet viser videre, at når produktionen lægges ud til uafhængige offentlige, halv-offentlige (OPP) eller private, så er private leverandører billigst, OPP-selskaber lidt dyrere og offentligt ejede selskaber dyrest. Forfatterne nævner, at grunden til, at private er billigere end selvstændige offentlige selskaber kan være: a) at de er mere effektive, b) at kvalitet er lavere, c) at offentlige tager sociale hensyn, og derfor differentierer pris, d) at offentlige virksomheder har pligt til at lægge til side til investeringer. Men ingen af disse forklaringer kan testes med tilgængelige data.

Det engelske studie af børnehjem i England kan ikke påvise nogen økonomiske forskelle mellem offentlige og private børnehjem i forbindelse med konkurrenceudsættelse (Stanley m.fl., 2013). Tilsvarende findes der heller ikke nogen økonomiske effekter af udlicitering i studiet af aktører på beskæftigelsesområdet i Sverige (Bennmarker m.fl. 2013). Det konkluderes i det svenske studie, at dette er overraskende, idet man har indarbejdet markante incitamentsstrukturer i kontrakterne med de private leverandører for netop at opnå omkostningsbesparelser ved udliciteringer. Laun og Thoursie (2014) sammenligner offentlig og udliciteret revalidering i Sverige i et meget omfattende randomiseret kontrolleret forsøg med over 4.000 deltagere. Studiet finder heller ingen omkostningsforskelle mellem offentlige og private udbydere selvom tilbuddene til revalidenderne er meget forskellige.

Sluttelig finder to omfattende studier baseret på store registerdatasæt signifikante og relativt store omkostningsforøgelse ved udlicitering af henholdsvis tandlægeydelser i Finland og skolebuskørsel i USA. Det første studie, Tuominen, Eriksson og Vahlberg (2012), er baseret på et randomiseret kontrolleret forsøg

med over 85.000 behandlinger og sammenligner prisen på offentlig og udliciteret tandpleje til voksne i Finland. Studiet finder, at private tandlæger i gennemsnit er 14,4 % dyrere end offentlige tandlæger. De højere omkostninger ved udliciteret tandpleje skyldes, at private tandlæger vurderer ydelserne som mere krævende (komplicerede) end offentlige tandlæger. Derved afregnes sammenlignelige ydelser med en højere takst i privat end i offentligt regi, hvilket er muligt, fordi tandlægerne selv indberetter ydelsernes vanskelighed og afregnes med varierende kompensation afhængig af den selv-rapporterede kompleksitet. De private tandlæger har et fuldt ydelsesafhængigt afregningssystem, mens de offentlige tandlæger har en fast løn og en mindre ydelsesafhængig løn-del. Den højere afregning gælder for alle grupper af sammenlignelige ydelser og forklares i studiet med, at private tandlæger på grund af det ydelsesafhængige aflønningssystem overrapporterer ydelsernes kompleksitet i forhold til deres offentlige kollegaer.

I det andet internationale studie, et amerikansk studie af skolebuskørsel, sammenlignes prisen på skolebuskørsel mellem offentlige og private leverandører baseret på et registerstudie af omkostninger i 2.011 skoledistrikter i staten Minnesota over en 6-årig periode. Studiet konkluderer, at en overgang fra fuld offentlig til fuld udliciteret drift er forbundet med en omkostningsforøgelse på 15,8-20,7 % afhængig af opgørelsesmetoden. De højere omkostninger i privat regi forklares med manglende konkurrence (få tilbudsgivere) og lokale monopoler, som blandt andet skyldes manglende plads til etablering af depoter og holdepladser for nye private operatører. Der er ligesom i de fleste øvrige studier ikke indregnet transaktionsomkostninger i effktopgørelsen, hvilket betyder, at de målte effekter er bruttoeffekter mens nettoeffekter ikke er opgjort i dette samt de fleste øvrige internationale studier.

2.3 Samlet vurdering af økonomiske effekter

I forskningsoversigten indgår 16 metodisk tilfredsstillende studier, som analyserer økonomiske effekter ved udlicitering. Heraf omhandler 6 studier danske forhold, mens 10 studier omhandler udenlandske forhold (se tabel 3). Der er en meget stor variation i de økonomiske effekter på tværs af undersøgelserne udgivet fra 2011-2014. De økonomiske effekter, som rapporteres i studierne, spænder fra omkostningsreduktioner på 40 procent til omkostningsforøgelser på 68 procent (og alt derimellem). Der er, når vi ser på de danske og internationale studier samlet set, en overvægt af studier, som dokumenterer omkostningsreduktioner (6 studier) sammenlignet med antallet af studier, som viser omkostningsforøgelser (3 studier). Der er dog flest studier, som viser ingen/blandede effekter (7 studier). Det samlede antal af studier er så lille, at fordelingen skal tolkes varsomt og ikke er signifikant i videnskabelig forstand.

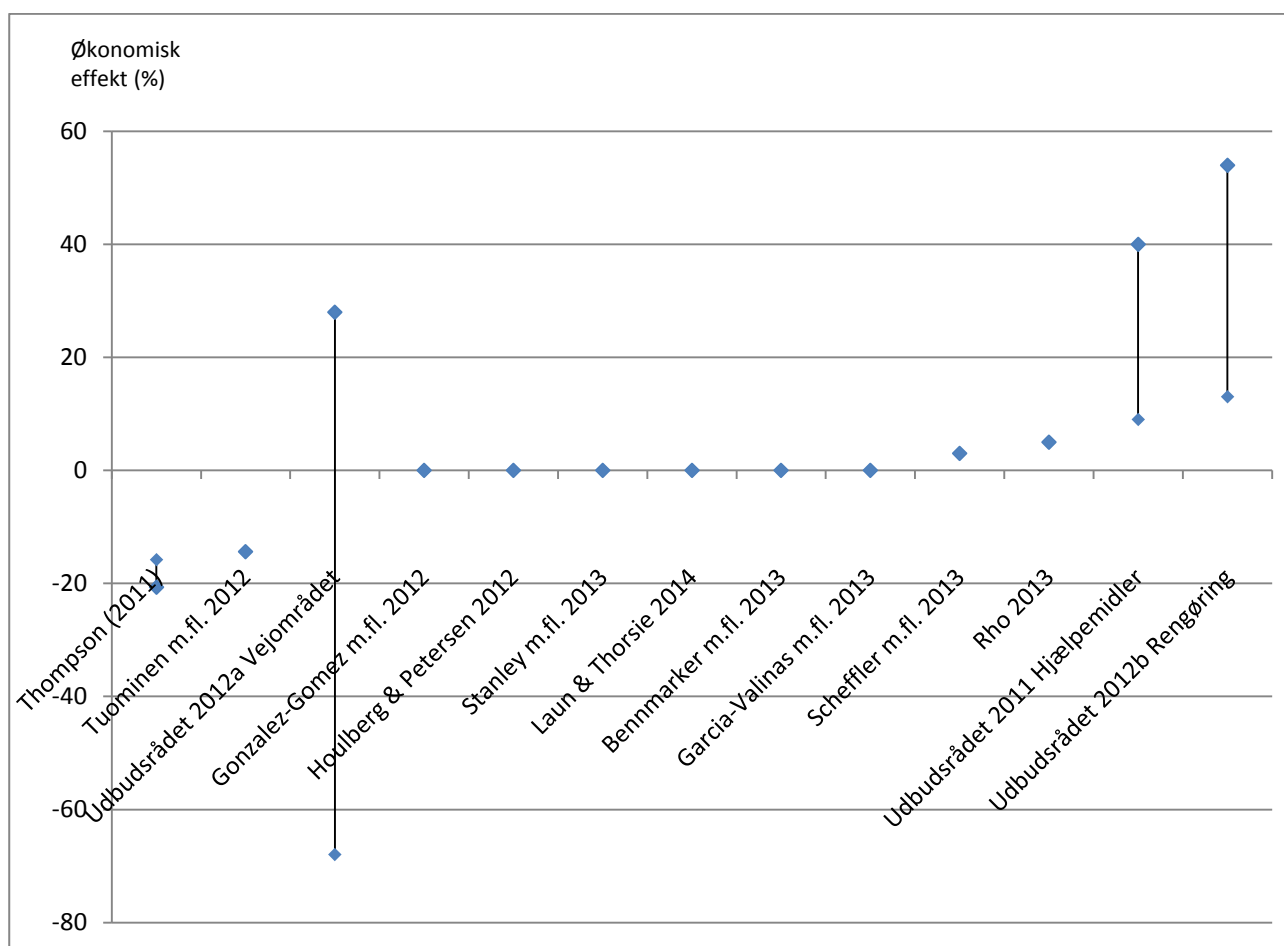
Tabel 3: Resultater i studier af økonomiske effekter.

	Danske studier	Internationale studier	Studier i alt
Omkostningsreduktioner	3	3	6
Ingen effekter	0	3	3
Blandede effekter	2	2	4
Omkostningsforøgelser	1	2	3

Opdeles studierne på danske og internationale studier er der i de danske studier en lidt større overvægt af undersøgelser, som viser omkostningsreduktioner. De danske studier udgøres især af fire rapporter udgivet af Udbudsrådet/Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde. Tre af disse studier viser forholdsvis store omkostningsreduktioner ved udlicitering, mens den fjerde rapport viser blandede økonomiske effekter. Til sammenligning viser de to danske forskningsrapporter, som er udgivet i perioden, henholdsvis blandede økonomiske effekter og negative økonomiske effekter når der tages højde for afledte omkostninger som følge af ringere kvalitet. I de internationale studier fordeler resultaterne sig næsten ligeligt mellem omkostningsreduktioner og omkostningsforøgelser.

Variationen i de opgjorte effekter er alt i alt så betydelig, at det ikke er muligt hverken at bekræfte eller afkræfte konklusionen fra 2011-rapporten, hvor der på de tekniske områder var dokumenteret omkostningsbesparelser på 5-15 procent, mens vi ikke fandt entydig dokumentation for omkostningsbesparelser på velfærdsområderne. En samlet oversigt over effektstørrelserne i studier, som belyser økonomiske effekter i perioden 2011-2014, fremgår af figur 2.

Figur 2: Økonomiske effekter opgjort i studierne (positivt fortegn = omkostningsreduktioner, negativt fortegn = omkostningsforøgelser).

Note: To studier med uspecificerede besparelser og et studie med uspecificerede fordyrelser fremgår ikke af figuren fordi effekten ikke er kvantificeret og/eller ikke er opgjort i procent. De tre studier fremgår af sammentællingen i tabel 4.

En central diskussion i forhold til studier, som belyser økonomiske effekter, er metoderne til omkostningsopgørelser i offentligt og privat regi, hvor budgetter og regnskaber kan være forskelligt sammensat og forhold som overhead, administration, afskrivninger mv. i varierende grad er indregnet i den samlede omkostningsopgørelse. Vi har i gennemgangen af studierne af økonomiske effekter fundet eksempler på undersøgelser, som netop diskuterer beregningsgrundlaget og vurderer, at det ikke altid er sammenligneligt (fx Garcia-Valinas, Gonzales Gomez m.fl. 2013). Dette relaterer også til en diskussion om metoderne ved udregning af egne bud (de såkaldte kontrolbud), når den offentlige sektor selv afgiver tilbud på en opgave i konkurrence med de private leverandører. Vi har ikke blandt studierne fundet analyser, som systematisk belyser opgørelsesmetoderne i offentligt og privat regi, men i forhold til en retvisende effektopgørelse er det naturligvis centralt, at omkostningerne opgøres ensartet og/eller at opgørelsesforskellene kendes, så der kan korrigeres for dem i en omkostningssammenligning.

Sluttelig viser gennemgangen af studierne i perioden 2011-2014, at 5 af de 16 studier indregner transaktionsomkostninger, som medgår til at forberede, gennemføre og følge op på en udlicitering (se tabel 4). Det betyder, at de økonomiske effektopgørelser i disse fem studier er baseret på nettoberegninger, mens de øvrige 11 studier er baseret på bruttoberegninger, som ikke medtager transaktionsomkostninger i effektopgørelsen. Konklusionen i forhold til transaktionsomkostninger er på linje med konklusionen i 2011-rapporten, hvor vi fandt, at kun få studier inkluderer disse omkostninger i den økonomiske effektopgørelse, hvilket betyder, at de fleste målinger af økonomiske effekter er bruttoeffekter.

Tabel 4: Studier som inkluderer transaktionsomkostninger i den økonomiske effektopgørelse

	Danske studier	Internationale studier	Studier i alt (danske og internationale studier)
Inkluderer transaktionsomkostninger	4	1	5
Inkluderer ikke transaktionsomkostninger	2	9	11

Det fremgår af tabel 4, at der er flere danske end internationale studier, som måler og inkluderer transaktionsomkostninger. En del af denne forskel kan skyldes, at de fire danske studier er baseret på kvalitative case studier, hvor det kan være lettere at indsamle data om transaktionsomkostninger. Flere af de internationale studier er baseret på kvantitative analyser og et stort antal enheder, hvilket kan gøre det mere vanskeligt at måle transaktionsomkostninger ved de enkelte udbud.

3. Dokumenterede kvalitetsmæssige effekter

Vi har i søgningerne identificeret 15 metodisk tilfredsstillende studier, som analyserer kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering af offentlige opgaver. Heraf omhandler 6 studier danske forhold, mens 9 studier omhandler udenlandske forhold. Ligesom studierne af økonomiske effekter (afsnit 2) er studierne af kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering af meget forskellig indholdsmæssig og metodisk karakter. Tabel 5 nedenfor sammenfatter hovedresultaterne i de 15 danske og internationale studier, som dokumenterer kvalitetsmæssige effekter af udlicitering i perioden 2011-2014. Tabellen giver desuden et overblik over studiernes egne forklaringer på de målte effekter.

Tabel 5: Studier af kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering.

Studie, land og serviceområde	Metode og sample størrelse	Kvalitetsmæssige effekter	Studiets forklaringer på målte effekter
Stolt m.fl. 2011: Sverige, ældrepleje	Registerbaseret analyse af private og offentlige leverandører af ældrepleje (n=2629 plejeenheder)	Blandede effekter. Offentlige leverandører har bedre personalenormering (9 %). Private leverandører har en højere grad af serviceorientering – 7 % flere borgere medvirker i formuleringen af deres omsorgsplan, 15 % flere har en passende længde mellem frokost og aftensmåltid, og 26 % flere har mere end én valgmulighed ved aftensmåltidet.	Forklaring på de målte effekter findes først og fremmest i ejerskabsforhold. Der kontrolleres for konkurrenceforhold i distrikter, og det har ikke selvstændig betydning, hvorfor det konkluderes, at ejerskabsforholdene må have betydning.
Udbudsrådet, 2011b: Danmark, hjælpemidler til ældre/handicap	Case-studie (n=10 cases dækkende 11 kommuner) baseret på interview, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal	I 8 ud af 10 cases dokumenterer studiet en kvalitetsforbedring, mens 2 cases ikke oplever en kvalitetsmæssig effekt. Kvalitetsforbedringen består typisk i et bedre overblik over varelager og borgerforløb med en bedre kvalitetsstyring til følge, herunder et større fokus på ventetider.	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. manglende konkurrence og slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele. Det betyder, at der var et betydeligt rum for effektivisering, som kunne indfris gennem en konkurrenceudsættelse.
Thompson (2011): USA, skolebuskørsel	Registerdata for staten Minnesota, 6 år, 2.011 skoledistrikter	Lavere kvalitet (målt som antal færdselsuheld pr. kørt kilometer).	Lavere kvalitet (målt som antal ulykker) forklares med private chaufførers lavere anciennitet, dvs. mindre erfaring blandt private chauffører giver lavere sikkerhed.
Butz (2012): USA. Midlertidig social hjælp til udsatte familier	TANF data fra 50 amerikanske stater + individdata fra Florida (n=4624). Multilevel analyse	Ejerskab har ikke signifikant betydning for kvalitet (fx beskæftigelse).	Ingen detaljeret forklaring.
Udbudsrådet, 2012a: Danmark, vejservice og vejbelægning	Vejserviceområdet: Kvalitativt case-studie af 9 cases fra 7 kommuner gennemført som før-efter studier. Belægningsområdet: Kvalitativt case-studie af 10 cases fra 10 kommuner gennemført som før-efter studier.	Vejservice: Kvaliteten er uændret. Dokumentationen ift. serviceniveauet baseres på de aftalte kvalitetsniveauer i udbudsmaterialet og interview med 1 kommunal repræsentant i hver case. Vejbelægning: Kvaliteten er forbedret i otte ud af de 10 cases. For fem kommuner baseres kvalitetsvurderingen på standardiserede 'skadespoint' mens dokumentationen i de resterende cases baseres på de aftalte kvalitetsniveauer i udbudsmaterialet og interview med 1 kommunal repræsentant i hver case.	På belægningsområdet anvendes funktionsudbud med længerevarende kontrakter og initialinvesteringer fra privat side. Stigende kvalitet hænger sammen med stigende omkostninger og ønske om et højere serviceniveau. Overgang fra 1-årige licitationer til længerevarende funktionsbaserede kontrakter er ikke sammenlignelige. Der foretages ikke samlet analyse af forholdet mellem stigende omkostninger og stigende kvalitet. Faktisk kvalitet er ikke målt i nogen cases på vejserviceområdet. og kun i fem cases på belægningsområdet.
Udbudsrådet, 2012b: Danmark, rengøring i	Case-studie (n=11 udbud dækkende 10 kommuner) baseret på interview,	Kvalitetsniveauet vurderes i størstedelen af de undersøgte cases (7 af 11 cases) som uændret, men der er også cases med en tendens til kvalitetsforbedring navnlig	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. monopoldannelse og slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele.

kommuner	selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal.	som følge af bedre overblik over serviceforpligtelse og styring af leverancer.	Manglen på konkurrence på området har typisk betydet, at der var et betydeligt rum for effektivisering, som kunne indfris gennem en konkurrenceudsættelse.
Bennmarker m.fl. 2013: Sverige, beskæftigelse	Registerbaseret analyse (n=2410 arbejdsløse). Survey (n=ca. 1500 arbejdsløse)	Kvalitetsforøgelse. Der er signifikant større brugertilfredshed med private leverandører, og der bruges gennemsnitligt 4 gange så meget ansigt-til-ansigt tid med borgeren hos den private leverandør.	Der argumenteres for, at brud med monopoldannelse og vægt på kvalitetsmæssige forhold i udliciteringsprocessen kan lede til et større fokus på kvalitet i ydelsen.
Mouwen og Rietveld 2013: Holland, busdrift	Survey (n=ca. 79.000 pasagerer per år samlet set i 72 distrikter i perioden 2001-2010)	Ingen effekt. Forskellen i brugertilfredshed mellem konkurrenceudsatte og ikke konkurrenceudsatte regioner er kun 0,07 på en 10-punkts-skala.	Der argumenteres for, at de rammemæssige forhold har betydning. Der er generelt en større fokus på serviceorientering og effektiv busdrift på området generelt (bl.a. på grund af politisk pres), og dette har en større betydning for brugertilfredsheden end udlicitering af busdrift.
Rho 2013: USA, grundskole	Registerbaseret analyse over en 12-års periode (n=12.368 skoledistrikter i Texas)	Der blev fundet en gennemsnitlig kvalitetsforøgelse på 2 % i forbindelse med konkurrenceudsættelse målt ud fra elevers testcores	Studiet argumenterer for, at regulerings/rammeforhold har en betydning for effekterne af udlicitering. Der fremhæves særlig eksterne chok i form af budgetnedskæringer og store øgninger i elevoptaget, som drivkræfter i effektiviserings-bestræbelser, hvor udlicitering ofte indgår.
Skipper og Sørensen (2013): Danmark. Beskæftigelsesindsats	Registerdata om arbejdsmarkedstilknytning. Omkostningsdata.	Kvalitetsforringelse. Ledige, som henvises til private aktører, taber samlet set 10 arbejdsdage i løbet af de første 6 måneder.	Studiet har ikke til hensigt at forklare kvalitetsforskelle
Stanley m.fl. 2013: England, børnehjem	Survey (n=1676) og kvalitative interviews (n=225)	Blandede effekter - der var på den ene side en større serviceorientering i private organisationer, men på den anden side var der mindre stabilitet og kontinuitet overfor brugerne i de private organisationer	Regulerings/rammeforhold betyder, at offentlige organisationer har større jobsikkerhed og mere kontinuitet i opgaveløsningen og en bredere kompetence-profil. Private organisationer på den anden side er mere præget af konkurrence-udsættelsen og har et større pres i forhold til at udvikle deres ydelser.
Udbudsrådet, 2013: Danmark, beskæftigelsesområdet (sygedagpenge)	Case-studie (n=7 kommuner) baseret på telefonsurvey, kvalitative interview og selvrapporterede data.	Fire ud af syv kommuner har oplevet kvalitetsforbedringer, primært som følge af mere målrettede og relevante tilbud til sygedagpengemodtagerne. To kommuner har ikke haft fokus på kvalitet i udbudsprocessen og har ikke oplevet nogen kvalitetseffekt.	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i manglende konkurrence på området samt muligheden for specialisering hos private leverandører.
Zuberi 2013: Rengøring på hospitaler, Canada	Kvalitative studier (n ikke specificeret)	Kvalitetsforringelse. Bogen viser, hvordan udlicitering af rengøring i en række tilfælde fører til dårlige sanitære forhold, der kan lede til flere infektioner hos patienter og dermed en dårligere kvalitet.	Der bliver lagt for meget vægt på økonomiske besparelser, og der ikke bliver lagt nok vægt på tilsyn, kontrol og koordination med den kliniske drift.
FOA 2014b: Danmark, rengøring på skoler	Kvalitative studier (n=12 interview fra 2 skoler)	Kvalitetsforringelse. Der rengøres sjældnere, og kvaliteten af rengøringen er dårligere (mere støv, mindre rent på toiletter, gulve og øvrige overflader).	Der argumenteres for, at ønsker om økonomiske besparelser i forbindelse med udlicitering har ført til dårlige rammevilkår for private rengøringsfirmaer, og det går ud over kvaliteten af ydelsen.
Laun & Thoursie (2014): Sverige, revalidering	Randomiseret kontrolleret forsøg (n=4.090)	Der findes ingen forskel i effekten målt som tilbagevenden til job.	Der gives meget forskellige tilbud til revaliderende i offentlig og privat indsats men måles samme succesrate. Ingen forklaring på ens resultater.

3.1 Resultater fra danske studier

De danske studier fordeler sig med fire rapporter udgivet af Udbudsrådet (nu Rådet for Offentlig-Private Samarbejde), en analyse udgivet af FOA samt en forskningsrapport udgivet af KORA. Et af de danske studier belyser effekterne af udlicitering af opgaver på velfærdsområderne (ældrepleje/handicappede), to studier omhandler udlicitering af beskæftigelses-/sygedagpengeopgaver og tre studier omhandler udlicitering af tekniske opgaver (veje og rengøring). Der er ikke udgivet forskningsartikler baseret på analyser af danske erfaringer med udlicitering i perioden 2011-2014.

I Udbudsrådets rapport fra 2011 om hjælpemiddelområdet for ældre/handicap vises det, at der er opnået kvalitetsforbedringer i størstedelen af de undersøgte cases (8 ud af 10 cases). Kvalitetsforbedringen består typisk i et bedre overblik over varelageret (kørestole, rollatorer etc.) med en bedre kvalitetsstyring til følge, som bl.a. har udmøntet sig i et større fokus på at nedbringe ventetider. De opnåede effekter forklares først og fremmest med, at området ikke i særlig grad har været udsat for konkurrence fra andre aktører, og der dermed har været et stort potentiale for kvalitetsforbedringer på området, bl.a. gennem øget specialisering og stordriftsfordele.

Udbudsrådet (2012) undersøger effekten af konkurrenceudsættelse af vejserviceydelser og belægningsydelser. Studiet anfører, at kvalitetsniveauet ift. vejserviceydelser er uændret, men kvalitetsniveau og brugertilfredshed er meget sparsomt dokumenteret før konkurrenceudsættelsen. Fx beskrives sammenligning af den beskrevne opgave før og efter udbud som en metode til at sammenligne kvaliteten, men den anføres samtidig, at opgaven i mange tilfælde ikke var velbeskrevet før udbuddet, hvilket vanskeliggør en før-efter sammenligning. Det er også et væsentligt forbehold, at det er den i kontrakten definerede service/kvalitetsniveau, der sammenlignes, og ikke den faktiske kvalitet. Ift. belægningsydelser konkluderer studiet, at kvaliteten af ydelsen er forbedret i otte ud af de 10 cases. For fem kommuner baseres kvalitetsvurderingen på standardiserede 'skadespoint' fra vejman.dk, mens dokumentationen i de resterende cases baseres på de aftalte kvalitetsniveauer i udbudsmaterialet og interview med 1 kommunal repræsentant i hver case. Den faktiske kvalitet er ikke målt i de sidstnævnte fem cases. Der er ikke foretaget brugertilfredshedsundersøgelser eller brugerinterviews i nogen af de 10 casestudier, hverken før eller efter overgangen til funktionsudbud.

I Udbudsrådets rapport fra 2013 om konkurrence om kommunernes sygedagpengeopgaver vises det, at størstedelen af de undersøgte kommuner (fire ud af syv kommuner) har oplevet kvalitetsforbedringer, primært som følge af mere målrettede og relevante tilbud til sygedagpengemodtagerne. Dette forklares først og fremmest ved, at man på sygedagpengområdet har haft fokus på aflastning og kapacitetstilkøb på specialiserede områder, hvor private leverandører har haft særlige kompetencer i forhold til bl.a. aktive forløb (navnlig holdforløb) og virksomhedspraktik for særlige grupper af sygedagpengemodtagere.

I Udbudsrådets rapport fra 2012 om kommunal rengøring fremgår det, at kvalitetsniveauet i størstedelen af de undersøgte cases (7 af 11 cases) er uændret. Det fremgår også af studiet, at der er cases med en tendens til kvalitetsforbedring navnlig som følge af bedre overblik over serviceforpligtelse og styring af leverancer.

Et dansk studie viser, at der på rengøringsområdet i to danske skoler er sket en kvalitetsforringelse i form af mere sjælden rengøring og dårligere rengøring (FOA 2014b). Der argumenteres for, at det overordnede hensyn i forbindelse med udliciteringen af rengøringen har været økonomiske besparelser, og at de kontraktmæssige rammer ikke gør det muligt for de private rengøringsfirmaer at levere en ordentlig kvalitet. Studiet er kun baseret på to skoler og et begrænset antal interview, så det er ikke muligt at generalisere meget bredt på baggrund af dette studie.

Et studie af Skipper og Sørensen (2013) viser, at ledige, som henvises til private aktører, taber samlet set 10 arbejdsdage i løbet af de første 6 måneder. Kommunale jobcentre klarer sig altså bedre på denne ene, men meget væsentlige, kvalitetsparameter. Der gives ikke nogen forklaringer på det bedre resultat for de offentlige jobcentre.

3.2 Resultater fra internationale studier

Der rapporteres i et amerikansk studie af grundskoler om positive kvalitetsmæssige effekter i forbindelse med konkurrenceudsættelse (Rho 2013). På baggrund af en udregning af testcores hos elever i henholdsvis offentlige og private grundskoler konkluderes det, at den gennemsnitlige kvalitetsforøgelse (målt på denne parameter) udgør 2 %, hvilket er statistisk signifikant. I det svenske studie af aktører på beskæftigelsesområdet vises det også, at der er positive kvalitetsmæssige effekter i forbindelse med konkurrenceudsættelse (Benmarker m.fl. 2013). Dokumenterer en signifikant større brugertilfredshed med private leverandører, og samtidig vises det, at der bruges gennemsnitligt 4 gange så meget ansigt-til-ansigt tid med borgeren hos den private leverandør, hvilket ses som en positiv kvalitet.

Blandede kvalitetseffekter er resultatet i et relativt omfattende studie af henholdsvis offentligt og privat drevne plejehjem i Sverige (Stolt, Blomqvist og Winblad 2011). Det konkluderes i undersøgelsen, at de offentlige udbydere fokuserer på strukturelle forhold, såsom bemanning, mens de private udbydere fokuserer mere på serviceelementer. Undersøgelsen viser således, at antallet af ansatte pr. beboer i gennemsnit er 9 pct. lavere end i kommunalt drevne plejeboliger. Samtidig viser undersøgelsen, at der hos de private udbydere er 7 pct. flere beboere, der aktivt deltager i udarbejdelsen af deres plejeplan, 26 pct. flere beboere, der hver dag tilbydes en valgmulighed mellem to eller flere retter, og 15 pct. færre beboere, der har mere end 11 timer mellem aftensmad og morgenmad (se i øvrigt Petersen og Hjelm 2012: 64).

Tilsvarende ses blandede kvalitetseffekter i det engelske studie af børnehjem (Stanley et.al 2013). På den ene side rapporteres om en større serviceorientering i private organisationer, men på den anden side rapporteres også om mindre stabilitet og kontinuitet overfor brugerne i de private organisationer.

I det hollandske studie af effekten af konkurrenceudsættelse på kvaliteten af busdriften findes ingen effekter (Mouwen og Rietveld 2013). Kvaliteten opgøres i form af brugertilfredshed, og det ses af studiet, at forskellen i brugertilfredshed mellem konkurrenceudsatte regioner og ikke konkurrenceudsatte regioner er yderst minimal (0,07 på en skala fra 1-10). Tilsvarende konklusion nås i det canadiske studie af rengøring på hospitaler (Zuberi 2013). Det fremgår af bogen, hvordan udlicitering af rengøring i en række tilfælde fører til dårlige sanitære forhold, der kan lede til flere infektioner hos patienter og dermed en dårligere kvalitet.

Et amerikansk studie (Butz, 2012) viser ingen kvalitetsforskelle mellem offentlige og private aktører på det sociale område (midlertidig social hjælp til udsatte familier). Der gives ikke yderligere forklaring på dette resultat. I et svensk studie undersøger Laun og Thoursie (2014) sammenligner offentlig og udliciteret revalidering i Sverige i et meget omfattende randomiseret kontrolleret forsøg med over 4.000 deltagere. Studiet finder ingen kvalitetsforskelle mellem offentlige og private udbydere selvom tilbuddene til revalidenderne er meget forskellige. Studiets stærke metode, hvor revalidenderne er randomiseret, samt det store omfang, gør studiet meget troværdigt i forhold til case baserede analyser og kvantitative analyser uden randomisering.

3.3 Samlet vurdering af kvalitetsmæssige effekter

Der indgår 15 metodisk tilfredsstillende studier i forskningsoversigten, som analyserer kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering. Heraf omhandler 6 studier danske forhold og 9 studier udenlandske forhold (se tabel 6). Der er samlet set 7 studier, som viser ingen eller blandede effekter, mens 4 studier viser forbedret kvalitet, og 4 studier viser forringet kvalitet. Dette overordnede billede varierer ikke, når studierne opdeles på danske og internationale undersøgelser. Den samlede dokumentation af kvalitetsmæssige effekter er derfor blandet.

Tabel 6: Resultater i studier af kvalitetsmæssige effekter.

	Danske studier	Internationale studier	I alt (danske og internationale studier)
Forbedret kvalitet	2	2	4
Ingen effekter for kvaliteten	2	3	5
Blandede effekter for kvaliteten	0	2	2
Forringet kvalitet	2	2	4

Det er på baggrund af studierne ikke muligt at sammenfatte de kvalitetsmæssige effekter på en kvantificerbar måde, som det var tilfældet for de økonomiske effekter. Det skyldes, at studierne ikke opgør effekterne på en måde, som muliggør en sådan opgørelse, og kun studiet af Rho (2013) når frem til en procentvis effekt i forhold til kvalitet ved udlicitering. Hovedparten af studier, som både behandler økonomiske og kvalitetsmæssige effekter, behandler de økonomiske effekter mere indgående end de kvalitetsmæssige effekter, hvor data og analyser i de fleste tilfælde har betydelige svagheder og mangler.

Eksempelvis konkluderer nogle studier på baggrund af udbudsmaterialet og suppleret af enkelte interviews, at kvaliteten er uændret, men der er i de fleste tilfælde ikke gennemføres faktiske målinger af kvaliteten, hvilket er en betydelig svaghed ved disse studier. Enkelte studier behandler dog kvalitetsmæssige effekter på en mere grundig og fyldestgørende måde, hvilket viser, at det er muligt at gennemføre metodisk tilfredsstillende studier af kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering, men at dette kræver brug af relevante forskningsdesign og pålidelige data (f.eks. Bennmarker 2013; Rho 2013). Overordnet kan det ligesom i 2011-rapporten konkluderes, at der i de fleste undersøgelser er en mangelfuld dokumentation af kvalitetsmæssige effekter ved udlicitering.

4. Dokumenterede effekter for medarbejdere og øvrige effekter

Vi har i søgningerne identificeret 10 metodisk tilfredsstillende studier, som analyserer effekter for medarbejdere ved udlicitering af offentlige opgaver. Heraf omhandler 3 studier danske forhold, mens 7 studier omhandler udenlandske forhold. Ligesom studierne af økonomiske og kvalitetsmæssige effekter (afsnit 2 og 3) er studierne af effekter for medarbejdere og øvrige effekter ved udlicitering af meget forskellig indholdsmæssig og metodisk karakter.

I forskningsoversigten indgår også seks studier, som behandler øvrige effekter af udlicitering (f.eks. innovation, vidensoverførsel, forsyningssikkerhed). Fire af disse studier er danske studier (alle fra Udbudsrådet), mens to af studierne er udenlandske studier. De fleste af studierne (seks studier) omhandler forskellige typer af innovation. Tabel 7 nedenfor sammenfatter hovedresultaterne i de danske og internationale studier, som dokumenterer effekter for medarbejdere og/eller øvrige effekter af udlicitering i perioden 2011-2014. Tabellen giver desuden et overblik over studierne egne forklaringer på de målte effekter.

Tabel 7: Studier af medarbejderrelaterede effekter samt øvrige effekter ved udlicitering.

Studie, land og serviceområde	Metode og sample størrelse	Medarbejderrelaterede effekter	Øvrige effekter	Studiets forklaringer på målte effekter
Heponiemi, Elovainio, Kouvonen, Noro, Finne-Soveri & Sinervo, 2011: Finland, plejehjem og plejeboliger.	Survey blandt 1047 omsorgsarbejdere fordelt på offentlige plejeboliger, for-profit plejeboliger, non-profit plejehjem og plejeboliger.	Medarbejdere ansat på private for-profit og offentlige plejeboliger vurderer a) samarbejde og interaktion, b) opnåelse og værdi af målsætninger lavere end ansatte i non-profit organisationerne. Desuden er medarbejdere i udliciterede for-profit organisationer mere påvirket af stress end ansatte i offentlige og non-profit organisationer.	Støtte til innovation opleves som lavere i offentlige og for-profit private organisationer end i non-profit organisationer.	Der diskuteres selektion som en forklaring på forskellene, hvor en speciel tilgang eller indstilling blandt personalet i non-profit organisationer fremhæves som en mulig forklaring på de generelt bedre scores blandt medarbejderne i survey'en.
Rubery & Urwin (2011): UK, hjemmepleje	Case studie (1 lokal myndighed, 5 plejeleverandører)	Negative effekter ift. løn, timetal, løn under transport, pension, feriedage, løn under sygdom og sikkerhed. Dog samme løn under efteruddannelse.	Ikke opgjort	Den primære forklaring på forringede medarbejdervilkår er, at udlicitering blev brugt som en besparelsesøvelse fra offentlig side i en situation med meget stort pres på eksisterende budgetter. Lavere løn mv. var således fra offentlig side en forventning ved udlicitering.
Thompson (2011): USA, skolebus-kørsel	Register data for staten Minnesota, 6 år, 2.011 skoledistrikter	Lavere løn (1\$/timen), lavere anciennitet (3,7 år mod 10,5 år)	Ikke opgjort	Lavere anciennitet blandt privatansatte fører til lavere kvalitet (målt som antal ulykker), dvs. mindre erfaring blandt private chauffører giver lavere sikkerhed.
Udbudsrådet, 2011b: Danmark, hjælpemidler til ældre/handicap	10 cases dækkende 11 kommuner baseret på interview, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal	Ikke opgjort	Innovative effekter forekommer i de cases, hvor udbudsmaterialet eksplicit har efterspurgt dette.	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. manglende konkurrence og slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele.
Udbudsrådet,	Vejserviceområdet	Vejserviceområdet: Medarbej-	Innovative effekter på	Da der på belægningsområdet er tale om

2012a: Danmark, vejservice og vejbelægning	Kvalitativt case-studie af 9 cases fra 7 kommuner gennemført som før-efter studier. Belægningsområdet: Kvalitativt case-studie af 10 cases fra 10 kommuner gennemført som før-efter studier.	dertilfredshed belyses indirekte gennem interview med 1 kommunal og 1 privat leverandør. Medarbejdertilfredsheden er faldende kort efter konkurrenceudsættelse men retter sig op på længere sigt. Belægningsområdet: Medarbejdertilfredshed belyses indirekte gennem interview med 1 kommunal og 1 privat leverandør. Medarbejdertilfredsheden angives i syv ud af de 10 cases som værende uændret mens billedet er mere blandet i de sidste tre cases.	belægningsområdet tilskrives brugen af funktionsudbud og længerevarende kontrakter.	overgang fra en form for kontrakt til en anden er der tale om begrænsede ændringer i medarbejdersammensætning og -vilkår.
Udbudsrådet, 2012b: Danmark, rengøring i kommuner	Case-studie (n=11 udbud dækkende 10 kommuner) baseret på interview, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal.	I flertallet af de undersøgte cases (6 cases) rapporteres negative effekter for medarbejderne. De negative effekter er navnlig højere arbejdstempo, en lavere normering, dårligere arbejdstider og forringede løn- og ansættelsesvilkår. I tre cases rapporteres overvejende er positive effekter. De positive effekter er navnlig et højere kompetenceniveau, bedre ledelse og bedre arbejdsredskaber.	I 10 af 11 cases er der positive effekter i forhold til innovation, herunder navnlig nye og mere effektive arbejdsgange og øget brug af maskiner.	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i et øget fokus på omkostningsbesparelser i et konkurrencepræget marked, og det kan have konsekvenser for medarbejderforholdene.
Kokkinen m.fl. 2013: Finland, hospitaler	Registerbaseret analyse (n=962 ansatte på hospitaler)	Ingen effekt. Der var ingen forskel på langtidssygefravær mellem afdelinger som ikke var konkurrenceudsatte og udliciterede afdelinger.	Ikke opgjort	Der argumenteres for, at overenskomster, arbejdsforhold, mv. kan påvirke sygefraværet i forbindelse med overgang til privat ansættelse, men effekter findes ikke, når der ikke er fyringer i forbindelse med overgangen.
Stanley m.fl. 2013: England, børnehjem	Survey (n=1676) og kvalitative interviews (n=225)	Blandede effekter. Højere medarbejdertilfredshed på grund af mere tid med børnene men samtidig større jobusikkerhed.	Innovation som følge af en fladere organisationsstruktur	Regulerings/rammeforhold betyder, at offentlige organisationer har større jobsikkerhed og mere kontinuitet i opgaveløsningen og en bredere kompetence-profil. Private organisationer på den anden side er mere præget af konkurrenceudsættelsen og har et større pres i forhold til at udvikle deres ydelser.
Udbudsrådet, 2013: Danmark, beskæftigelsesområdet (sygedagpenge)	Case-studie (n=7 kommuner) baseret på telefonsurvey, kvalitative interview og selvrapporterede data	Ikke opgjort	Innovative effekter og vidensoverførsel til kommunens medarbejdere.	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i manglende konkurrence på området samt muligheden for specialisering hos private leverandører.
Zuberi 2013: Canada, rengøring på hospitaler	Kvalitative studier	Udlicitering af rengøring på hospitaler har i en række cases ført til dårligere medarbejderforhold i form af mindre kompetenceudvikling, manglende indflydelse på arbejdspladsen, mere stress og større udbrændthed.	Ikke opgjort	Der bliver lagt for meget vægt på økonomiske besparelser, og der ikke bliver lagt nok vægt på tilsyn, kontrol og koordination med den kliniske drift.

FOA 2014b: Danmark, rengøring på skoler	Kvalitative studier (n=12 interview fra 2 skoler)	Negative effekter Der er efter udlicitering højere arbejdstempo som følge af færre afsatte arbejdstimer til rengøring. Ansættelsen er mere usikker (fra fast månedslønsansættelse til timeansættelse), og der er dårligere materialer og værktøj til udførelse af arbejdsopgaverne.	Ikke opgjort	Der argumenteres for, at evt. realiserede gevinster ved udlicitering sker som følge af ændringer i overenskomster, arbejdsforhold, mv. Som konsekvens af dette, så vil der på langt sigt kunne blive øgede samfundsmæssige omkostninger (dagpenge etc.) som følge af bl.a. øget nedslidning af medarbejdere.
Hansen (2014): Sverige. Stockholm Sygehuse (offentligt vs privat)	3 delstudier: Survey. Tværsnit og longitudinel analyse og multipel regressions- analyse	Overvejende negative effekter. Mere udbrændthed i private sygehuse (sygeplejersker). Ellers ringe forskel i trivsel blandt alle personalegrupper.	Ikke opgjort	-

4.1 Resultater fra danske studier

De danske studier udgøres af to rapporter udgivet af Udbudsrådet (nu Rådet for Offentlig-Private Samarbejde) og en rapport udgivet af FOA. De tre danske studier belyser effekterne af udlicitering af opgaver på de tekniske områder (rengørings- og vejområdet). Der er ikke udgivet danske forskningsartikler om effekter for medarbejdere og øvrige effekter i forbindelse med udlicitering i perioden 2011-2014.

I en analyse af vejområdet undersøger Udbudsrådet (2012a) effekten af konkurrenceudsættelse af vejserviceydelser og belægningsydelser. Medarbejdertilfredshed belyses kun indirekte gennem interview med 1 kommunal og 1 privat leverandør og undersøges ikke direkte. På vejserviceområdet er medarbejdertilfredsheden er faldende kort efter konkurrenceudsættelse men retter sig op på længere sigt. På belægningsområdet er medarbejdertilfredsheden i syv ud af de 10 cases uændret mens billedet er mere blandet i de sidste tre cases. Der måles især på belægningsområdet innovative effekter, hvilket tilskrives brugen af funktionsudbud og længerevarende kontrakter i disse udbud.

I en anden rapport fra Udbudsrådet (Udbudsrådet 2012b) undersøges effekterne af konkurrence om kommunal rengøring, herunder effekter for medarbejderne. Det fremgår af studiet, at der primært er negative effekter for medarbejderne i form af højere arbejdstempo, en lavere normering, dårligere arbejdstider og forringede løn- og ansættelsesvilkår. Samtidig er der dog også eksempler på positive effekter for medarbejderne i form af højere kompetenceniveau, bedre ledelse og bedre arbejdsredskaber efter en udlicitering. Endelig ses det også af studiet, at der i langt de fleste af de undersøgte cases (10 ud af 11 cases) er eksempler på positive effekter i forhold til innovation, herunder navnlig nye og mere effektive arbejdsgange og øget brug af maskinel.

I forskningsoversigten indgår også et dansk studie på rengøringsområdet i to danske skoler, som viser, at udliciteringen har ført til dårligere forhold for medarbejderne i form af højere arbejdstempo, dårligere ansættelsesvilkår og dårligere arbejdsforhold (FOA 2014b). I studiet argumenteres der for, at det overordnede hensyn i forbindelse med udliciteringen af rengøringen har været økonomiske besparelser, og at dette i høj grad er afspejlet i de kontraktmæssige forhold, hvor medarbejderne generelt har fået dårligere vilkår. Studiet er kun baseret på to skoler og et begrænset antal interview, så det er ikke muligt at generalisere meget bredt på baggrund af dette studie.

I forskningsoversigten indgår i alt fire danske studier (alle fra Udbudsrådet), som behandler øvrige effekter af udlicitering (f.eks. innovation, vidensoverførsel, forsyningssikkerhed). Disse studier påviser alle innovative effekter i forbindelse med udlicitering. De innovative effekter er nye og mere effektive arbejdsgange samt nyt maskinel (særlig på rengøringsområdet). Det påpeges i studierne, at de innovative effekter kræver, at der efterspørges innovation eller nyudvikling i udbudsmaterialet, og udbudsmaterialet er tilrettelagt, så innovation bliver mulig (fx i form af funktionsudbud eller længerevarende kontrakter). I særlig en enkelt af Udbudsrådets studier (Udbudsrådet 2013) beskrives det også, at vidensoverførsel fra den private leverandør til medarbejdere i kommunen kan være en effekt af udlicitering, men dette uddybes og dokumenteres ikke yderligere.

4.2 Resultater fra internationale studier

De udenlandske studier udgøres af tre studier fra det øvrige Skandinavien, to studier fra Europa i øvrigt og to studier fra Nordamerika. Fem af de udenlandske studier omhandler effekter af udlicitering på velfærdsområdet (børne- og ungeområdet, hospitaler, ældre/handicap). To af studierne omhandler effekter af udlicitering på det tekniske område (rengøring og transport).

Det fremgår af tabel 7, at der er en overvægt af studier, som rapporterer negative effekter for medarbejdere, der berøres af udlicitering. Der rapporteres således i en række studier om højere arbejdstempo samt øget stress og udbændthed som følge af udlicitering. I et studie af udlicitering af rengøring på hospitaler i Canada vises det, at økonomiske besparelser i en lang række tilfælde har medført, at medarbejderne er blevet pålagt flere arbejdsopgaver indenfor en kortere tidsramme end tidligere, og det har i disse tilfælde typisk medført mere stress og udbændthed blandt rengøringspersonalet (Zuberi 2013).

Det fremgår også i nogle studier, at udlicitering kan medføre forringelser i forhold til en løbende kompetenceudvikling af medarbejderne. Det canadiske studie af udlicitering af rengøringen på hospitaler viser, at den indledende træning og opkvalificering af medarbejderne før påbegyndelsen af selve jobbet ofte var mangelfuld efter en udlicitering, ligesom den løbende opkvalificering af medarbejderne ofte ikke modsvarede de krav, som der var i forhold til rengøring af særlige funktioner og rum på hospitalet (Zuberi 2013).

I et finsk studie (Heponiemi m.fl. 2011) undersøges medarbejderforhold blandt ansatte inden for plejehjem og plejeboliger. Studiet bygger på en survey blandt 1.047 omsorgsarbejdere fordelt på 4 organisationstyper inkl. udliciteret produktion: offentlige plejeboliger, for-profit plejeboliger, non-profit plejehjem og non-profit plejeboliger. Analysen viser, at m Medarbejdere ansat på private for-profit og offentlige plejeboliger vurderer kvalitet og samarbejde inden for medarbejdergruppen lavere end ansatte i non-profit organisationerne. Den lavere score i privat og offentligt regi vedrører a) samarbejde og interaktion, b) støtte til innovation og c) opnåelse og værdi af målsætninger. Desuden er medarbejdere i udliciterede for-profit organisationer mere påvirket af stress end ansatte i offentlige og non-profit organisationer.

Rubery og Urwin (2011) gennemfører et case studie af udliciteret hjemmepleje i UK. Studiet viser, at udlicitering for medarbejderne har haft negative effekter i forhold til effekter ift. løn (lavere løn, i nogle tilfælde under minimumslønnen), lavere timetal, ingen eller lavere løn under transport mellem borgere i hjemmeplejen. Der måles også dårligere forhold omkring pension, hvor der ikke indbetales til

pensionsordning efter udlicitering, færre feriedage og lavere løn under sygdom. Desuden er sikkerheden for de ansatte dårlige, fx ved hjemmepleje i udsatte boligområder med høj kriminalitet, hvor plejepersonalet i offentligt regi kan komme i grupper mens personalet i privat regi skal tage ud enkeltvis. Eneste forhold, hvor der er samme medarbejdervilkår, er løn under efteruddannelse, som gives i både offentlig og privat regi. Det skal bemærkes, at studiet er et single case studier og derfor har en begrænset generaliserbarhed.

Der er også en række studier, som rapporterer blandede eller positive effekter for medarbejdere, der berøres af udlicitering. Det engelske studie af børnehjem viser, at der er blandede medarbejdereffekter som følge af konkurrenceudsættelse (Stanley m.fl. 2013). På den ene side rapporteres om en større tilfredshed blandt medarbejdere i private børnehjem på grund af, at de har mere tid med børnene, men på den anden side rapporteres også om en større jobusikkerhed blandt medarbejdere.

Endelig indgår i forskningsoversigten også studier, som viser, at der ikke er nogen målbar effekt af konkurrenceudsættelse i forhold til medarbejderne. I det finske studie af sygefravær blandt hospitalsansatte fremgår det, at der ikke er nogen forskel på langtidssygefravær mellem afdelinger, som ikke har været konkurrenceudsat, og afdelinger som er blevet udliciteret (Kokkinen m.fl. 2013). I forbindelse med udliciteringerne har der ikke været nogen fyringer, og der argumenteres for, at dette kan have været medvirkende til, at udliciteringerne ikke har haft nogen effekt i forhold til langtidssygefraværet.

Et svensk studie sammenligner sygehuse med tre forskellige organiseringsformer (offentlig forvaltningsdrevet, offentlig virksomhed og privat) (Hansen 2014). Studiet finder få effekter af udlicitering i forhold til medarbejderforhold på tværs af de tre organiseringsformer. Dog ses en tendens til mere udbændthed i private sygehuse for sygeplejersker. De ensartede resultater på tværs af organiseringsformer forklares med, at de psykologiske mekanismer for personalets attitude og helbred er almengyldige på tværs af ejerskabsform.

I forskningsoversigten indgår i alt tre udenlandske studier, som behandler øvrige effekter af udlicitering. Alle tre studier påpeger, at udlicitering har ført til innovation. Innovationen har bestået i forskellige former for nyudvikling af servicetilbud. Det fremgår, at der hos private leverandører i højere grad end i den offentlige sektor lægges vægt på at udvikle innovative løsninger, og det vises, at en fladere organisationsstruktur hos private leverandører kan medvirke til udvikling af innovative løsninger.

I det finske studie på ældreområdet (Heponiemi m.fl. 2011) vises det, at støtte til innovation opleves som lavere i offentlige og for-profit private organisationer end i non-profit organisationer. Som forklaring på forskellene nævnes selektion blandt medarbejdere som søger ansættelse i forskellige typer af organisationer, og specifikt fremhæves en særlig tilgang eller indstilling blandt personalet i non-profit organisationer som en mulig forklaring på de generelt bedre scores blandt medarbejderne i non-profit organisationer sammenlignet med ansatte i de analyserede offentlige organisationer og private for-profit organisationer.

4.3 Samlet vurdering af medarbejdereffekter og øvrige effekter

Der indgår 10 metodisk tilfredsstillende studier i forskningsoversigten, som analyserer medarbejderrelaterede effekter ved udlicitering. Heraf omhandler 3 studier danske forhold og 7 studier udenlandske forhold. De fleste studier, som undersøger effekter for medarbejderne, gør dette i forbindelse med analyser af økonomiske og/eller kvalitetsmæssige effekter, og kun få af de vurderede studier har som hovedformål at belyse medarbejdereffekter.

De 10 studier peger i overvejende grad på forringede medarbejderforhold ved udlicitering. Ingen studier³ viser forbedrede medarbejderforhold, 3 studier viser ingen eller blandede effekter, og 7 studier viser forringede medarbejderforhold (se tabel 8). Konklusionerne er overordnet de samme på tværs af danske og internationale studier, idet der i begge grupper af studier er en overvægt af undersøgelser, som viser forringede medarbejderforhold.

Tabel 8: Resultater i studier af medarbejdereffekter og øvrige effekter.

	Danske Studier	Internationale studier	Studier i alt (danske og internationale studier)
Forbedrede medarbejderforhold	0	0	0
Ingen effekter for medarbejdere	0	1	1
Blandede effekter for medarbejdere	1	1	2
Forringede medarbejderforhold	2	5	7

Konklusionen i 2011-rapporten var også, at der var en klar overvægt af undersøgelser, som viser forringede forhold for de involverede medarbejdere i forbindelse med en udlicitering. Det overordnede billede af medarbejdereffekter i den nye forskningsoversigt afviger altså ikke væsentligt fra 2011-rapporten. Samlet set giver det et forholdsvis entydigt billede set i forhold til de øvrige typer af effekter i forbindelse med udlicitering (økonomiske effekter, kvalitetsmæssige effekter, øvrige effekter).

Der er der generelt nogle problemer med de anvendte målemetoder i studierne, som giver anledning til, at man må tolke resultaterne på dette område med en vis forsigtighed. Gennemgangen af studier udgivet i perioden 2011-2014 viser, at der fortsat er en overvægt af studier, som måler medarbejdernes subjektive tilfredshed, stress og jobtrivsel, mens færre studier måler objektive forhold såsom løn, pension og sygedage. Der er desuden en tendens til primært at måle kortsigtede effekter, hvorimod de langsigtede effekter sjældent måles. Dette giver anledning til at pege på, at der er behov for yderligere studier af medarbejdereffekter, som dels supplerer med objektive effektmål (fx baseret på registerdata) og dels måler de medarbejderrelaterede effekter på længere sigt.

³ I et studie (Udbudsrådet 2012b) indgår i cases, hvoraf der i 6 cases rapporteres negative effekter for medarbejderne mens der i 3 cases rapporteres blandede men overvejende positive effekter. Studiet er samlet vurderet som visende forringede medarbejdereffekter, fordi 2/3 af de belyste cases viser negative effekter, men der indgår i studiet også positive medarbejdereffekter.

Der er desuden i alt 6 danske og internationale studier, som behandler øvrige effekter ved udlicitering. Alle disse studier belyser effekter i forhold til innovation, mens ingen studier på tilfredsstillende måde belyser øvrige effekter i forhold til forsyningssikkerhed, videnoverførsel mv. Blandt de 6 studier, som belyser innovation, er der en overvægt af undersøgelser (4 studier) som konkluderer, at udlicitering har haft positive effekter for innovation, mens 2 studier konkluderer, at der udlicitering har haft ingen eller blandede effekter i forhold til innovation (se tabel 9). Den overordnede fordeling er den samme, når studierne opdeles på danske og internationale undersøgelser.

Resultaterne i forhold til innovation indikerer, at der i flere tilfælde introduceres nye løsningsmetoder, når der udliciteres. Resultaterne skal dog tages med det forbehold, at ingen af studierne belyser, hvorvidt introduktionen af nye arbejdsgange og løsningsmetoder også fører til eksempelvis omkostningsreduktioner eller højere kvalitet på længere sigt. Der er derfor behov for mere tilbunds gående studier for at kunne vurdere, hvorvidt der reelt og på længere sigt skabes innovation som en effekt af udlicitering.

Tabel 9: Resultater i studier af øvrige effekter (innovation).

	Danske studier	Internationale studier	I alt (danske og internationale studier)
Positive effekter for innovation	3	1	4
Ingen effekter for innovation	1	0	1
Blandede effekter for innovation	0	1	1
Negative effekter for innovation	0	0	0

5. Konklusion og perspektivering

5.1 Evidens på tekniske områder og velfærdsområder i Danmark og internationalt

Med forskningsoversigten fra 2011 (Petersen, Hjelm, Vrangbæk og La Cour, 2011) og denne nye opdaterede forskningsoversigt er der blevet tilvejebragt et samlet billede af, hvad evidensen er på de tekniske områder og velfærdsområder i Danmark og internationalt i forhold til effekter af udlicitering gennem de seneste 15 år (begge år inkluderet). I 2011 rapporten indgik i alt 58 tilfredsstillende studier, der dækkede perioden 2000-2010, og i den nye forskningsoversigt indgår i alt 25 studier, der dækker de sidste 4 års studier (2011-2014). Dermed er der alt i alt publiceret 83 tilfredsstillende studier i videnskabelige tidsskrifter og skandinaviske rapporter om effekter af udlicitering i løbet af de seneste 15 år.

83 studier er i sig selv forholdsvis mange studier, men hvis man opdeler studierne på de forskellige typer af effekter, som der kan være i forbindelse med udlicitering - økonomiske effekter, kvalitetsmæssige effekter, effekter for medarbejdere og øvrige effekter - så bliver grundlaget langt mere spinkelt. Samtidig er der en mangel på studier med et stærkt og troværdigt design til at opgøre effekter af udlicitering. Eksempelvis er der kun få studier, som indberegner transaktionsomkostninger i beregningen af de økonomiske effekter af udlicitering, og som samtidig inddrager kvalitetsmæssige effekter, så man samlet set får et troværdigt billede af, hvorvidt udlicitering har ført til en bedre kvalitet for pengene.

Alt i alt betyder det, at evidensen på området stadig er forholdsvis usikker. Der er ikke nogen sikker viden om, hvad effekterne af udlicitering er. Der mangler en tilbundsående og fagligt funderet viden om, hvornår udlicitering faktisk virker og ikke virker, og der er behov for at etablere et mere solidt grundlag for fremtidige beslutninger om udlicitering. Denne konklusion understøttes af, at variationen i de fundne effekter af udlicitering er meget stor, og det giver anledning til en betydelig usikkerhed i forhold til at kunne konkludere noget bredt og samlet omkring effekterne af udlicitering. Samtidig ser der på tværs af forskellige typer af opgørelser ud til at være forskelle i de økonomiske effekter, der findes i studierne. Sammenholdes konklusionerne om økonomiske effekter i ikke-videnskabelige rapporter med konklusionerne i de videnskabelige forskningsrapporter og artikler, ser der ud til at være en tendens til, at de ikke videnskabelige rapporter generelt finder større omkostningsreduktioner ved udlicitering end forskningsrapporterne og de videnskabelige artikler.

Antallet af studier er forholdsvis lille, så der kan ikke drages en entydig konklusion på baggrund af dette, men alt i alt bidrager det til billedet af en stor variation i evidensgrundlaget på området. Et gennemgående problem er også, at de fleste studier kun behandler enkelte isolerede effekter af udlicitering og ikke giver et mere samlet billede af effekterne af udlicitering. Kun seks studier rapporterer eksempelvis både økonomiske og kvalitetsmæssige resultater, og kun et studie (Skipper og Sørensen 2013) gennemfører en samlet beregning af de samfundsøkonomiske konsekvenser baseret på både økonomiske og kvalitetsmæssige effekter.

I 2011-rapporten blev der på de tekniske områder dokumenteret omkostningsbesparelser på 5-15 procent. Det blev i 2011-rapporten konkluderet, at de positive effekter af konkurrenceudsættelse i form af omkostningsbesparelser på de tekniske områder kan hænge sammen med den tekniske karakter af disse

områder. På de tekniske områder er der forholdsvis gode muligheder for en simpel specifikation af opgaven, der er en stabil efterspørgsel som muliggør beregning af konkurrencedygtige priser, der er lave startomkostninger samt muligheder for teknologiinvesteringer og stordriftsfordele (Bel og Warner 2008; Bel, Fageda og Warner 2010; Hjelm, Petersen og Vrangbæk 2013: 70).

Eksempler på dette indgår også i denne forskningsoversigt. Studiet af busdrift i Tyskland viser eksempelvis, at konkurrenceudsatte busselskaber er ca. 3 % mere effektive end busselskaber, der ikke er konkurrenceudsatte (Scheffler m.fl. 2013). Scheffler m.fl. forklarer bl.a. dette ved, at der i busdrift er mulighed for løbende at optimere den tekniske drift, og at konkurrenceudsættelsen medvirker til dette. Andre undersøgelser på de tekniske områder belyser eksempelvis rengøringsområdet og vejområdet og finder henholdsvis besparelser (Udbudsrådet 2012a) og blandede effekter (Udbudsrådet 2012a). Omvendt finder et omfattende amerikansk studie af skolebustransport forholdsvis store omkostningsforøgelser ved udlicitering (Thompson 2011).

På baggrund af gennemgangen af studier fra 2011-2014 kan der ikke drages den samme entydige konklusion som i 2011-rapporten i forhold til dokumentation af omkostningsbesparelser på de tekniske områder. Der er som tidligere nævnt en så stor variation og usikkerhed omkring resultatopgørelsen i de nye undersøgelser (2011-2014), at der ikke er grundlag for konklusioner om en tilsvarende dokumenteret omkostningsbesparelse som i 2011 undersøgelsen. Dette kan hænge sammen med, at grundlaget for den nye opgørelse er mere spinkelt end den tidligere undersøgelse, der dækkede en længere tidsperiode og dermed flere studier. Det kan dog også hænge sammen med, at udlicitering – særlig på de tekniske områder – måske har indhøstet nogle af de primære gevinster, bl.a. ved førstegangsudbud. I så fald er der opnået en varig besparelse, som selvsagt er en betydelig gevinst for de samlede offentlige udgifter. Samtidig vil dette dog også kunne betyde, at det kan være sværere at indhente de samme økonomiske gevinster ved udlicitering, som man tidligere har kunnet realisere.

I beregningen af, om der er opnået en omkostningsreduktion i forbindelse med en udlicitering bør der indgå en beregning af de transaktionsomkostninger, som der har været i forbindelse med udliciteringen og opfølgningen på udliciteringen. En sådan beregning indgår kun i en mindre del af studierne i forskningsoversigten. Udbudsrådets rapporter fra 2011-2013 er imidlertid eksempler på rapporter, hvor man har forsøgt systematisk at indberegne transaktionsomkostningerne i de totale omkostninger i forbindelse med en udlicitering (Udbudsrådet 2011b; Udbudsrådet 2012a; Udbudsrådet 2012b; Udbudsrådet 2013). Der skelnes i disse studier mellem bruttobesparelser, som defineres som en simpel beregning af den årlige omkostning før og efter et udbud, og nettobesparelser hvori indgår en beregning af selve udbudsomkostningerne (gennemførelse af udbud, virksomhedsoverdragelsesomkostninger) og følgeomkostninger i forbindelse med udbuddet (omkostninger til tilsyn og administration i forhold til leverandøren). Der bør i opgørelsen af transaktionsomkostninger også indgå den offentlige sektors egne medgåede omkostninger til at lede og administrere opgaven, da den blev løst i offentligt regi, for at opgørelserne er sammenlignelige. Også i forhold til dette aspekt af transaktionsomkostningerne er der betydelige svagheder i de gennemgåede undersøgelser.

5.2 Forklaringer på de målte effekter af udlicitering

Denne forskningsoversigt har fokuseret på, hvilke effekter der har været som følge af udlicitering, og i mindre grad på forklaringer på de målte effekter. Der har dog indgået en række forklaringer på effekterne i de mere detaljerede gennemgangsskemaer samt i oversigtstabellerne undervejs i rapporten. Disse forklaringer refereres kort her i det omfang, at de findes i studierne. En mere fyldestgørende belysning af forklaringer på effekter af udlicitering vil dog kræve en selvstændig undersøgelse.

En forklaring, som er gennemgående i en række studier, er, at udlicitering modvirker offentlig monopoldannelse og gennem øget konkurrence leder til højere effektivitet, bedre kvalitet, større mangfoldighed og mindre bureaukrati. Antagelsen i den såkaldte *public choice teori* er, at konkurrence sætter leverandørerne under pres, og det giver tilskyndelse til at finde på nye og innovative produktionsmåder med bedre kvalitet og omkostningseffektivitet til følge (Hartman 2011; Hjelm, Petersen og Vrangbæk 2013: 63). En sådan forklaring findes eksempelvis i studiet af tysk busdrift (Scheffler m.fl. 2013), studiet af hjælpemidler (Udbudsrådet 2011b), studiet af skolebuskørsel (Thomson 2011), studiet af rengøring i danske kommuner (Udbudsrådet 2012b) samt studiet på sygedagpengeområdet (Udbudsrådet 2013). I forskningsoversigten indgår dog også studier, hvor man ville have forventet omkostningsbesparelser som følge af øget konkurrence og målrettede økonomiske incitamenter i kontrakterne med de private leverandører, men hvor man ikke har opnået en sådan besparelse (Benmarker m.fl. 2013) eller ligefrem en omkostningsforøgelse (Thomson 2011).

Forklaringer på kvalitetsmæssige effekter af udlicitering kan bl.a. afhænge af, hvilken form for kvalitet, der er i fokus i det enkelte studie. Det svenske studie af kvalitetsmæssige konsekvenser af udlicitering inden for ældreplejen peger på, at der kan være forskellige måder, som kvalitet forstås på hos henholdsvis offentlige og private leverandører af ældrepleje (Stolt, Blomqvist og Winblad 2011). Det fremgår af undersøgelsen, at de offentlige leverandører fokuserer på strukturelle forhold (bemanding, kompetenceudvikling mv.), mens de private udbydere fokuserer mere på at højne oplevelsen af service hos borgerne (flere valgmuligheder, mere inddragelse af borgerne mv.). Tilsvarende findes der i det engelske studie af udliciterede børnehjem, at der er en større grad serviceorientering i de private organisationer (Stanley m.fl. 2013).

I forskningsoversigten er der i forhold til effekter af udlicitering for medarbejdere, som beskrevet tidligere, en overvægt af studier, som viser forringede medarbejderforhold. I forskningen på området forklares dette typisk ved, at private organisationer har et mere entydigt fokus på økonomisk effektivitet, bl.a. på grund af et større pres for at være konkurrencedygtige, og at det kan have negative konsekvenser for medarbejderne i form af dårligere arbejdsbetingelser, længere arbejdstid, lavere løn, mere usikre ansættelsesforhold m.m. (Vrangbæk, Petersen og Hjelm 2013). En sådan forklaring på negative medarbejdereffekter fremgår af en række studier, der indgår i forskningsoversigten (Rubery og Urwin 2011; Udbudsrådet 2012b; Stanley m.fl. 2013; Zuberi 2013; FOA 2014b). Der er eksempler på undersøgelser, hvor den primære forklaring på forringede medarbejdervilkår er, at udlicitering blev brugt som en besparelsesøvelse fra offentlig side i en situation med stort pres på de offentlige budgetter (Rubery og Urwin, 2011). Ligesom vi påpegede i 2011-rapporten ser der dog ud til at være en forskel mellem danske/skandinaviske og internationale undersøgelser, hvor ændrede medarbejderforhold i Danmark primært relaterer sig til øget arbejdstempo og faldende jobtilfredshed/motivation, mens der i de

internationale undersøgelser fra Storbritannien og USA er eksempler på lavere løn (Thompson 2011) og løn omkring ferie, pension og sygedage (Rubery og Urwin 2011).

Andre forhold, som er centrale for at forstå resultaterne af udlicitering er den udliciterende myndigheds formål med udbuddet og sammensætning af udbudsmaterialet. I nogle tilfælde indikerer undersøgelserne, at det primære mål har været at opnå en omkostningsreduktion. Her kan man være mindre tilbøjelige til at fokusere på kvalitet og medarbejderforhold og mere tilbøjelig til at acceptere, at prisen for besparelsen kan være justeringer for medarbejdere og brugere. I andre tilfælde er det primære formål at hente ekspertise fra den private sektor, således at kvaliteten kan udvikles. Det ses eksempelvis i et studie af funktionskontrakter på vejbelægningsområdet, hvor udbuddet blev gennemført på baggrund af et ønske en højere kvalitet og dermed en omkostningsforøgelse (Udbudsrådet 2012a). Hvorvidt den ordgivende myndighed opnår disse forskellige mål afhænger i høj grad af, hvordan udbudsmaterialet skrues sammen, og hvordan processen i øvrigt forløber, ligesom den vindende parts kvalifikationer og erfaring naturligvis også spiller ind på den samlede effekt af udliciteringen. En relateret diskussion er, hvorvidt og på hvilke vilkår den offentlige part kan afgive et eget bud (et såkaldt kontrolbud), når opgaven sendes i udbud, og hvorvidt dette kontrolbud er konkurrencedygtigt med de private tilbud når alle omkostninger regnes med. De gennemgåede studier tillader desværre ikke en nøjere gennemgang af disse temaer, fordi de ikke behandles systematisk i studierne, men det er temaer som fremtidige undersøgelser med fordel kan se nærmere på.

5.3 Behov for bedre dokumentation af effekter ved udlicitering

Det fremgår af denne forskningsoversigt, at vi i dag har mere viden om effekter af udlicitering på velfærdsområderne end tilfældet var i 2011 rapporten. I den nye forskningsoversigt er der et flertal af studier (14 ud af 25 studier), som omhandler effekter af udlicitering på velfærdsområderne, mens der i 2011-rapporten var en klar overvægt af studier, der belyser effekter af udlicitering på de tekniske områder. De nye studier på velfærdsområderne dækker forholdsvis bredt, idet der i den nye forskningsoversigt indgår studier af effekter af udlicitering på børn- og ungeområdet, socialområdet, skoleområdet, beskæftigelsesområdet, ældreområdet og sundhedsområdet. Det er typisk sværere at opgøre effekter af udlicitering på disse områder end på de tekniske områder, da karakteren af opgaver på velfærdsområderne generelt er mere kompleks, og det derfor kan være vanskeligere at opgøre f.eks. kvalitetsmæssige effekter. Flere af de bedste studier i forskningsoversigten (f.eks. Bennmarker m.fl. 2013; Rho 2013; Skipper og Sørensen 2013; Laun og Thoursie 2014), som er baseret på registerbaserede data og behandler længerevarende effekter, er netop på velfærdsområdet, og det er med til at drive forskningsfeltet fremad.

Det fremgår også af denne forskningsoversigt (afsnit 1.2.), at der er en række studier, som har været relevante i forhold til forskningsoversigten, men som ikke indgår i forskningsoversigten på grund af, at studierne kvalitetsmæssigt ikke er blevet vurderet som tilfredsstillende. Dette er bl.a. et udtryk for, at det metodisk er vanskeligt at belyse effekter af udlicitering af offentlige opgaver. I det følgende vil nogle af disse metodiske udfordringer blive beskrevet, da dette vil kunne medvirke til at udvikle og forbedre dokumentation af udlicitering i fremtidige studier på området.

I Herbild (2011) undersøges det, hvordan danske regioner har taget brugen af private leverandører til sig, og om man kan vurdere kvalitet og økonomisk effektivitet ved brug af privat leverandører. Det anvendte

analysedesign giver imidlertid ikke mulighed for at afgrænse de cases, der er med i analysen, og dermed bliver det heller ikke muligt at generalisere resultaterne på baggrund af analysen. På baggrund af studiet kan man dermed ikke opgøre forskelle i effektivitet og kvalitet mellem offentlige og private leverandører af sundhedsydelser. I Gautun m.fl. (2013) belyses brugen af og erfaringerne med konkurrenceudsættelse af sygehuse og hjemmepleje i Norge. Rapporten bygger imidlertid på et analysedesign, som ikke gør det muligt at pege på præcise effekter af udlicitering. Blandt andet indgår der ikke præcise overvejelser omkring case-udvælgelsen af de fem kommuner, som indgår i analysen.

Merickova og Nemec (2013) ser i deres artikel på effekter og forklaringer på effekter på affaldsområdet og i forhold til drift af kirkegårde i Slovakiet. Der indgår omkostningsdata fra en række forskellige år og en række forskellige kommuner på de to undersøgte områder, men det fremgår ikke, hvad data mere præcist består af, og hvordan de er indsamlet. Analysedesignet er dermed uklart, og resultaterne er ikke formidlet på en måde, så det klart fremgår, hvordan resultaterne er fremkommet.

I et notat fra FOA (2014a) analyseres kvaliteten af rengøring på folkeskoler. Der er tale om et notat med en kort og illustrativ resultat gennemgang, og den indeholder ikke de elementer, som er nødvendig for, at notatet kan indgå i en videnskabelig rapport om effekter af udlicitering. Studiet er bl.a. baseret på en webbaseret survey, og det er ikke den mest velegnede metode til opgørelse af kvalitet på området, når metoden ikke suppleres med andre kilder. Samtidig er der nogle metodiske problemer i den gennemførte survey, som der ikke i tilstrækkelig grad bliver redegjort for. Besvarelsesprocenten er kun 30 % - hvilket er meget lavt - men der er ikke lavet nogen bortfaldsanalyse.

Berge m.fl. 2011 ser på udbud og arbejdstagerrettigheder indenfor tre brancher i Norge: rengøring, vagtvæsen og anlægsarbejde. Studiet består af en surveyundersøgelse og tre case studier (en i hver af de tre brancher) baseret på 30 individuelle og fem gruppeinterview. Det er en svaghed, at der i surveystudiet kun indhentes oplysninger fra tillidsrepræsentanter, og dermed kun fra én interessentgruppe (som ganske vist har gode forudsætninger for at vurdere disse spørgsmål). Endvidere er svarprocenten relativt lav (53 %), og det diskuteres ikke, om dette giver anledning til bias. I case studierne er der lavet interview med ledere, medarbejdere, arbejdsgiverorganisationer, direktorat mv, men der redegøres ikke klart for hvem de er, eller for systematikken i brugen af interview i analysen. Der mangler også en fyldestgørende diskussion af casevalg. Det antydes, at alle tre er særligt "gode", og dermed en slags "least likely" cases ift. negative effekter på arbejdsmiljø, men det dokumenteres ikke yderligere.

Hertil kommer to danske studier fra CEPOS, som konkluderer, at udbudstaksterne for lettere ortopæd-, organ- og øjenoperationer samt MR scanninger er væsentligt lavere end den tilsvarende gennemsnitlige DRG takst (Holstein, 2014a, 2014b). Studierne giver interessante og opsigtsvækkende informationer om udbudspriser, som indikerer, at der under bestemte betingelser og for en afgrænset type af behandlinger vil kunne opnås en besparelse ved udlicitering til private klinikker. Desværre giver studierne design og metoder også anledning til en række væsentlige spørgsmål og betydelige usikkerheder. For begge studier er det et væsentligt problem, at de sammenligner gennemsnitsomkostninger (DRG priser) for offentlige sygehusafdelinger med udbudspriser for meget specifikke ydelser leveret af private klinikker. Dermed tages der ikke højde for de omkostninger, som er forbundet med at varetage en bred opgaveportefølje på de offentlige sygehuse inklusive akutberedskab og forpligtelse til at håndtere mange forskellige typer diagnose og behandling. Udbudspriserne for private klinikker afspejler markedssituationen på et bestemt tidspunkt

og under særlige vilkår, herunder, at der er tale om et begrænset antal behandlinger, at de er standardiserede, og at private klinikker har mindre komplekse produktionsvilkår. De kan udvælge de behandlingstyper og det antal patienter, som de på kontrakttidspunktet har ledig kapacitet til at modtage fra det offentlige, og de har ikke samtidigt forpligtelse til at opretholde et beredskab til at håndtere mange andre patienttyper.

Reelt er det altså en slags marginalpris for afgrænsede ydelser, som sammenlignes med de offentlige gennemsnitspriser (DRG). Det er langt fra sikkert, at udbudspriserne, som er opnået under de givne markedsbetingelser, kan skaleres til en situation med højere volumen og en mere heterogen opgaveportefølje. I notatet søges dette imødegået med henvisning til generelle betragtninger om ekstraomkostninger ved akutberedskab og forskning i et notat fra Sundhedsministeriet. Men usikkerheden ved denne generelle opgørelse nævnes ikke, og notatet forholder sig reelt kun til en del af problematikken. Risikoen for "creaming" og "dumping" indenfor de valgte patientgrupper afvises i begge studier med henvisning til teoretiske betragtninger i et arbejdspapir fra Syddansk Universitet samt ét empirisk studie fra Dansk Sundhedsinstitut. Men DSI-studiet er gennemført i en situation med meget højere afregningspriser (fuld DRG takst, som der ikke længere afregnes efter) og dermed væsentligt svagere incitamenter til at selekttere. Betydningen af disse forhold diskuteres ikke, og der fremlægges ikke yderligere dokumentation.

De to CEPOS studier inddrager kvalitetsindikatorer for nogle af de behandlinger, som sammenlignes, og konkluderer på den baggrund, at de private klarer sig lidt bedre end de offentlige. Antallet af indikatorer er imidlertid stærkt begrænset og omfatter eksempelvis ikke organ- og øjenkirurgi. Der findes heller ikke kvalitetsindikatorer for MR scanninger. Det første studie berører spørgsmålet om transaktionsomkostninger, men uden selvstændig kvantificering. Studierne forsømmer desuden at vurdere resultaterne i lyset af anden litteratur på området. Eksempelvis mangler referencer til større internationale studier, som viser, at forvaltningsdrevne sygehuse er mest effektive, når man ser på en bred vifte af ydelser, fx Tiemann og Schreyrögg (2009), Hollingsworth (2008) og Shen, Eggleston, Lau og Schmid (2007).

I en rapport udgivet af Udbudsrådet (2011a) analyseres transaktionsomkostninger ved udbud på forskellige indkøbs- og udbudsområder. Studiet er kvalitativt og case-baseret med 21 cases, som belyses gennem personlige interviews og fokusgruppeinterviews. Case-udvælgelsen er imidlertid mangelfuldt begrundet og sammenblander det metodiske begreb repræsentativitet med geografisk repræsentation. Desuden er dataindsamlingen meget mangelfuld i forhold til at inddrage relevante tal for størrelsen på transaktionsomkostninger. Analysen er af meget overordnet karakter og understøttes ikke tydeligt af det indsamlede data. Opgørelsen af effekter i forhold til transaktionsomkostninger, som er rapportens fokus, er fraværende, og analysen er derfor meget mangelfuld i forhold til at belyse størrelsen på transaktionsomkostninger ved udbud.

Flere studier efterlyser en bedre evidens i forhold til at belyse effekter af udlicitering (Houlberg og Petersen 2012; Hartman m.fl., 2011). Studiet af Houlberg og Petersen (2012) argumenterer for, at der er behov for at supplere registreringer af økonomiske udgiftsnøgletal med kommunale kvalitetsdata på de enkelte sektorområder (Houlberg og Petersen 2012: 57). Et eksempel på kvalitetsdata fra ældre- og handicapområdet kunne være hyppigheden samt forskellige typer af modtaget hjemmehjælp. Hvis sådanne data forelå, ville det være muligt at lave registerbaserede analyser, som viser sammenhængen mellem konkurrenceudsættelse og udgiftsniveau samtidig med, at der korrigeres for forskelle i aktivitetsniveauet

og ideelt set også kvaliteten af den leverede service. En del af forklaringen på studiernes generelle svaghed i forhold til opgørelsen af kvalitetsmæssige effekter er, at der på de fleste områder mangler data for aktivitets- og kvalitetsniveauet i både offentlig og privat regi. Det kræver egen indsamling af empiri, hvilket de bedste og mest omfattende studier på området har gjort. Det er med andre ord muligt om end tidskrævende at gennemføre solide og fyldestgørende analyser af effekter ved udlicitering.

Fremadrettet er der behov for flere studier, som eksempelvis via fyldestgørende registerdata eller eksperimentelle metoder søger at belyse, hvilke mere specifikke forhold i forbindelse med udlicitering, der skaber effekter i forhold til økonomi, kvalitet, medarbejderforhold og øvrige forhold. Et eksempel på et studie, der søger at gøre dette, er det finske studie af hospitalsansatte (Kokkinen m.fl. 2013). Studiet bygger videre på tidligere studier, der har vist, at udlicitering fører til mere langtidssygefravær. I det nye studie vises det, at hvis man ikke gennemfører fyringer i forbindelse med en udlicitering, så findes der ikke effekter i forhold til sygefravær. Et sådan studie giver et mere nuanceret billede af, hvad det mere præcis er for forhold og faktorer, som skaber effekter - positive såvel som negative - i forbindelse med udlicitering.

Andre studier, som bygger på randomiserede kontrollerede forsøg er blevet gennemført i Sverige (på revalideringsydelse) og Finland (tandlægeydelser). Brug af disse metoder kræver et tæt samarbejde mellem forskningen og den offentlige sektor om gennemførelse og evaluering af forsøgene, men til gengæld regnes det inden for effektforskningen for at være den mest pålidelige metode til at måle effekter. Der vil være meget at lære, hvis vi i Danmark etablerede tilsvarende samarbejder mellem forskning og praksis om at evaluere effekterne af udlicitering inden for udvalgte områder.

Referencer

- Bel, G., Fageda, X. & Warner, M. (2010): Is Private Production of Public Services Cheaper than Public Production? A meta-regression analysis of solid waste and water services. *Journal of Policy Analysis and Management*, 29 (3), 553-577.
- Bel, G. & Warner, M. (2008): Does privatization of solid waste and water services reduce costs? A review of empirical studies. *Resources, Conservation and Recycling* 52(12): 1337-1348.
- Bennmarker, H., Gronqvist, E. & Ockert, B. (2013): Effects of contracting out employment services: Evidence from a randomized experiment. *Journal of Public Economics*, 98: 68-84.
- Berge, Ø. M. & Sønsterudbråten, S. (2011): *Anbud og arbeidstakerrettigheter. En studie av bransjene renhold, vakt og anlegg*. Oslo: FAFO.
- Bhatti, Y., Olsen, A. L. & Pedersen, L. H. (2009): The Effects of Administrative Professionals on Contracting Out. *Governance*, 22(1): 121-37.
- Boitani, A., Nicolini, M. & Scarpa, C. (2013): Do competition and ownership matter? Evidence from local public transport in Europe. *Applied Economics*, 45(11): 1419-1434.
- Butz, A. M. (2012): *Privatization and performance in the implementation of Temporary Assistance to Needy Families*. University of Kentucky.
- Christensen, L. R., Houlberg, K. & Petersen, O. H. (2012): Udlicitering eller egenproduktion - hvordan forklarer den politologiske litteratur de store forskelle i kommunernes brug af private leverandører i opgaveløsningen? *Tidsskriftet Politik*, 15(2): 44-55.
- FOA (2014a): *Kvaliteten af rengøring på folkeskoler*. København: FOA.
- FOA (2014b): *Oplevet kvalitet efter udlicitering af rengøring*. København: FOA
- Garcia-Valinas, M., González-Gómez, F. & Picazo-Tadeo, A. (2013): Is the price of water for residential use related to provider ownership? Empirical evidence from Spain. *Utilities Policy*, 24: 59-69.
- Gautun, H., Bogen, H. & Grødem, A. S. (2013): *Konsekvenser av konkurranseutsetting: Kvalitet, effektivitet og arbeidsvilkår i sykehjem og hjemmetjenester*. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO
- González-Gómez, F., García-Rubio, M. A., Alcalá-Olid, F., & Ortega-Díaz, M. I. (2013): Outsourcing and efficiency in the management of rural water services. *Water resources management*, 27(3): 731-747.
- Gough, D. (2004): Systematic research synthesis, i Thomas, G. & Pring, R. (eds). *Evidence-based Practice*. Buckingham: Open University Press.
- Hansen, N. (2014): *Arbetsvillkor i privat och offentlig sjukvård: implikationer för personalens attityder och hälsa*. Stockholm: Stockholms Universitet
- Hartman, L., (Ed.) (2011): *Konkurrensens konsekvenser: Vad händer med svensk välfärd?* Stockholm: SNS Forlag.

- Heponiemi, T., Elovainio, M., Kouvonen, A., Noro, A., Finne-Soveri, H. & Sinervo, T. (2011): Ownership type and team climate in elderly care facilities: the moderating effect of stress factors. *Journal of Advanced Nursing*, 68(3): 647-657.
- Herbild, L. (2011): *Private leverandører i kommuner og regioner med fokus på regionernes brug af private sygehuse. Arbejdspapir*. København: Dansk Sundhedsinstitut.
- Hjelmar, U., Petersen, O. H. & Vrangbæk, K. (2013): Udlicitering af offentlige opgaver I Danmark. En forskningsoversigt over de hidtil dokumenterede effekter. *Politica*, 45(1): 60-79.
- Hodge, G. (2000): *Privatization – An International Review of Performance*. Boulder, CO: Westview Press.
- Hodge, G. (1998): Contracting public sector services: A meta-analytic perspective of the international evidence. *Australian Journal of Public Administration*, 57(4): 98-110.
- Hollingsworth, B. (2008): The measurement of efficiency and productivity of health care delivery. *Health Economics*, 17(10): 1107-1128.
- Holstein, M. A. (2014a): *Privathospitalernes udbudstakst – 43 procent af DRG taksten*. København: Cepos.
- Holstein, M. A. (2014b): *Regionernes udbud af MR-Scanninger*. København: Cepos.
- Houlberg, K. & Petersen, O. H. (2012): *Effekter ved konkurrenceudsættelse. pilotundersøgelse af brugen af private leverandører og udgiftsniveau på udvalgte kommunale udgiftsområder*. København: AKF.
- Hoque, K., Kirtpatrick, I., Longdale, C. & De Ruyterm A. (2011): Outsourcing the procurement of agency workers: the impact of vendor managed services in English social care. *Work, Employment & Society*, 25(3): 522-539.
- Kokkinen, L., Virtanen, M., Pentti, J., Vahtera, J. & Kivimäki, M. (2013): Does transfer of work from a public sector organisation to a commercial enterprise without staff reductions increase risk of long-term sickness absence among the staff? A cohort study of laboratory and radiology employees. *Occupational and Environmental Medicine*, 70(8): 585-587.
- Koning, P., & Heinrich, C. J. (2013): Cream-skimming, parking and other intended and unintended effects of high-powered, performance-based contracts. *Journal of Policy Analysis and Management*, 32(3), 461-483.
- Konnerup, M., & Kongsted, H. C. (2012): Do Cochrane reviews provide a good model for social science? The role of observational studies in systematic reviews. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 8(1): 79-96.
- Laun, L. & Thoursie, P. S. (2014): Does privatization of vocational rehabilitation improve labour market opportunities? Evidence from a field experiment in Sweden. *Journal of Health Economics*, 34: 59-72.
- Merickova, B. M., & Nemec, J. (2013): Factors determining the success of contracting local public services: Waste collection and waste disposal, management of cemeteries in Slovakia. *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 11(3): 375-385.

- Mouwens, A., & Rietveld, P. (2013): Does competitive tendering improve customer satisfaction with public transport? A case study for the Netherlands. *Transportation Research Part A-Policy and Practice*, 51: 29-45.
- Petersen, O. H. & Hjelm, U. (2012): *Effekter af konkurrence om offentlige opgaver i Danmark og Sverige på ældre- og daginstitutionsområdet*. i *Offentlig-privat samarbejde i Danmark og Sverige - Analyse*. (Red.): Udbudsrådets sekretariat. København: Udbudsrådet
- Petersen, O. H., Hjelm, U., Vrangbæk, K. & La Cour, L. (2011): *Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver. En forskningsbaseret gennemgang af danske og internationale undersøgelser fra 2000-2011*. København: AKF.
- Preston, J. & Robins, D. (2013): Evaluating the Long Term Impacts of Transport Policy: The Case of Passenger Rail Privatisation. *Research in Transportation Economics*, 39(1), 14-20.
- Produktivitetskommissionen (2014): *Analyserapport 6: Offentlig-privat samarbejde*. København: Produktivitetskommissionen.
- Rho, E. (2013): Contracting revisited: Determinants and consequences of contracting out for public education services. *Public Administration Review*, 73(2): 327-337.
- Rubery, J. & Urwin, P. (2011): Bringing the employer back in: why social care needs a standard employment relationship. *Human Resource Management Journal*, 21(2): 122-137.
- Rådet for offentlig-privat samarbejde (2013): *Konkurrence om kommunernes sygedagpengeopgaver*. København: Rådet for offentlig-privat samarbejde.
- Scheffler, R., Hartwig, K., & Manna, R. (2013): The effects of ownership structure, competition, and cross-subsidisation on the efficiency of public bus transport empirical evidence from Germany. *Journal of Transport Economics and Policy*, 47(3): 371-386.
- Shen, Y. C., Eggleston, K., Lau, J., & Schmid, C. H. (2007): Hospital ownership and financial performance: what explains the different findings in the empirical literature?. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 44(1): 41-68.
- Skipper, L. & Sørensen, K. L. (2013): *Effekten af andre aktørers beskæftigelsesindsats. Effektundersøgelse af indsatsen for ledige henvist til andre aktører under Serviceudbuddet 2009*. København: KORA.
- Stanley, N., Austerberry, H., Bilson, A., Farrelly, N., Hussein, S., Larkins, C., Manthorpe, J. & Ridley, J. (2013): Turning away from the public sector in children's out-of-home care: An english experiment. *Children and Youth Services Review*, 35(1): 33-39.
- Stolt, R., Blomqvist, P. & Winblad, U. (2011): Privatization of social services: Quality differences in swedish elderly care. *Social Science & Medicine*, 72(4): 560-567.
- Thompson, O. (2011): The estimated cost impact of privatizing student transportation in Minnesota school districts. *Public Choice*, 146(3-4): 319-339.

- Tiemann, O., & Schreyögg, J. (2009): Effects of ownership on hospital efficiency in Germany. *BUR-Business Research*, 2(2): 115-145.
- Tuominen, R., Eriksen, A. & Vahlberg, T. (2012): Private dentists assess treatment required as more extensive, demanding and costly, than public sector dentists. *Community Dentistry and Oral Epidemiology*, 40 (4): 362-368
- Udbudsrådet (2012a): *Værktøj til funktionsudbud på vejområdet*. København: Udbudsrådet.
- Udbudsrådet (2012b): *Effekterne af konkurrence om kommunal rengøring*. København: Udbudsrådet.
- Udbudsrådet (2011a): *Analyse af transaktionsomkostninger ved udbud*. København: Udbudsrådet.
- Udbudsrådet (2011b). *Effektanalyse af hjælpemiddelområdet*. København: Udbudsrådet.
- Vrangbæk, K., Petersen, O. H. & Hjelm, U. (2013): Is Contracting Out Good or Bad for Employees? A Review of International Experience. *Review of Public Personnel Administration*.
- Zuberi, D. (2013): *Cleaning up: how hospital outsourcing is hurting workers and endangering patients*. Ithaca: Cornell University Press.
- Økonomi- og Indenrigsministeriet (2014): *Kommunale Nøgletal*. <http://www.noegletal.dk/>

Appendiks 1: Kvalitetsprotokol til vurdering af studierne i forskningsoversigten

Nr.	Kriterium	Opfyldt? + (+) – IR*
1a	Analyserne bør være baseret på det mest velegnede analysedesign (RCT, andre eksperimentelle undersøgelser, case studie) i forhold til analysens objekt og tilgængeligheden af relevante data på området.	
1b	Analyserne bør indeholde en udtømmende begrundelse og dokumentation for, hvilke cases der indgår i analysen, og hvilke cases der ikke indgår i analysen, og i hvilket omfang afgrænsningen af populationen muliggør en generalisering af resultaterne fra analysen.	
1c	Analyserne bør inddrage alle relevante og tilgængelige data på området (budget- og regnskabstal fra offentlige og private leverandører, kvalitetsdata og bruger- og medarbejdertilfredshed m.m. ligesom datas omfang og den undersøgte tidsperiode vurderes).	
2a	Gennemførelsen af studiet bør leve op til gældende standarder – i surveys skal datagrundlaget gøre en generalisering mulig (tilstrækkelig besvarelsesprocent, validt spørgeskema, høj reliabilitet).	
2b	Gennemførelsen af studiet bør leve op til gældende standarder – i kvalitative undersøgelser skal datagrundlaget i tilstrækkelig grad kunne understøtte fortolkningerne.	
2c	Gennemførelsen af studiet bør leve op til gældende standarder – i øvrige typer af undersøgelser (registerdata m.m.) skal datagrundlaget være tilvejebragt på en systematisk og udtømmende måde, ligesom forhold omkring endogenitet, kausalitet, multikollinearitet mellem de forklarende variable mv. bør behandles.	
3a	Konklusionerne i analysen bør bygge på de mest velegnede metoder til at beregne effekten af konkurrenceudsættelse (multivariate metoder, estimation af manglende værdier i datasættet m.m.) og indeholde begrundelser for valg af beregningsmetode.	
3b	Der bør være kvalificerede vurderinger af, hvorvidt særlige kontekstuelle forhold i de enkelte cases/surveys/datasæt kan have påvirket den målte effekt af konkurrenceudsættelsen (tidligere erfaringer med konkurrenceudsættelse, udgiftsniveau før konkurrenceudsættelsen, sammensætning af borgere, udbudsegnerede områder, markedssituationen etc.).	
3c	Resultaterne af analysen bør være underkastet en kritisk vurdering af resultaterne holdbarhed og generaliserbarhed, herunder en inddragelse af øvrige relevante undersøgelser på området.	
3d	Diskussionen af resultaterne bør indeholde overvejelser om, i hvilket omfang transaktionsomkostninger ifm. udbudsprocessen er indregnet i effektopgørelsen.	
3e	I fortolkningen af resultaterne bør der indgå velbegrundede og relevante overvejelser om, hvorvidt konkurrenceudsættelsen har påvirket kvaliteten af den pågældende ydelse.	
3f	Resultaterne bør være formidlet på en sådan måde, at det klart fremgår, hvordan resultaterne er fremkommet.	

*Note: +: Opfyldt. (+): Delvist opfyldt. -: Ikke opfyldt. IR: Ikke relevant.

Overordnet vurdering:

Tilfredsstillende studie ☐

Ikke tilfredsstillende studie ☐

Appendiks 2: Detaljeret gennemgang af vurderede studier i forskningsoversigten

Forfatter(e), publ. år	Bennmarker et.al. 2013
Analyseobjekt	Studiet omhandler forskelle i kvalitet og effekt af beskæftigelsesindsatsen hos henholdsvis offentlige og private leverandører i Sverige.
Anvendt metode	Studiet er baseret på et randomiseret kontrolleret forsøg. Arbejdsløse, som er svære at få i beskæftigelse, er placeret i indsats- og kontrolgruppe, der kontrolleres for en række relevante parametre, og effekter beregnes ud fra OLS estimater. Der er også gennemført to surveys i starten og slutningen af hvert borgerforløb om tilfredshed, udbytte, beskæftigelsessituation m.m.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Overordnet er der ikke nogle forskelle i beskæftigelseseffekten for henholdsvis private og offentlige leverandører. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Der er signifikant større brugertilfredshed med private leverandører, og der bruges gennemsnitligt 4 gange så meget ansigt-til-ansigt tid med borgeren hos den private leverandør. 3) Transaktionsomkostninger: Indgår ikke. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Indgår ikke.
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i ejerskabet. På trods af markante incitamentsstrukturer i kontrakterne med de private leverandører udmøntes det dog ikke i, at private leverandører generelt har mere positive beskæftigelseseffekter end offentlige leverandører – og det konkluderes, at det er overraskende.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Det bygger på et meget stærkt analysedesign (1a), der indgår en udførlig dokumentation af sammensætningen af indsats- og kontrolgruppe (1b), og udover registeroplysninger om borgernes beskæftigelsesforhold og økonomiske forhold indgår brugertilfredshed (1c). Gennemførelsen af eksperimentet lever op til gældende standarder (2c). Beregningsmetoden til beregning af effekter er velegnet (3a). I fortolkningen af resultaterne fremgår det klart, hvordan konkurrenceudsættelsen har påvirket kvaliteten af ydelserne (3e). Resultaterne er klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Berge et al (FAFO) 2011
Analyseobjekt	Norge rengøring, vagtvæsen og anlæg.
Anvendt	Survey blandt alle tillidsreps (N=311). Svar fra 166 (53%) plus 30 interview (heraf 5 gruppeinterview) dækkende de tre brancher. Deskriptiv statistik.

metode	
Resultater	1) Økonomiske effekter: ikke opgjort 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): De fleste respondenter peger på forringelse af kvalitet 3) Transaktionsomkostninger: ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: 14% peger på forringelser i arbejdsvilkår i egne virksomheder (rengøring og vagt). Omkring 50% peger på ringere vilkår end i overenskomst /lovgivning for ansatte hos underleverandører. Mange peger på forringelse af rettigheder. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): ikke opgjort
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Priskonkurrence giver pres på medarbejderforhold.
Kvalitets- vurdering	Ikke tilfredsstillende studie. Det er en svaghed, at der i surveystudiet kun indhentes oplysninger fra tillidsreps, og dermed kun fra én interessentgruppe (som ganske vist har gode forudsætninger for at vurdere disse spørgsmål). I case studierne er der lavet interview med andre inkl ledere, arbejdsgiverorganisationer, direktorat mv, men der redegøres ikke klart for hvem de er, eller for systematikken i brugen af interview i analysen (1a, 1c). Der mangler en diskussion af casevalg. Det antydes, at alle tre er særligt "gode", og dermed en slags "least likely" cases ift negative effekter på arbejdsmiljø, men det dokumenteres ikke yderligere (1b). I fremstillingen er det ikke altid klart hvilken af de tre aktivitetstyper, som diskuteres (3F).

Forfatter(e), publ. år	Boitani et al 2013
Analyseobjekt	9 europæiske lande. Teknisk. Offentlig transport i større byer.
Anvendt metode	Budget data for 77 Local Public Transport firmaer i større byer (+300000) i 9 europæiske lande. Translog production function with firm fixed effects.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Offentlig ejerskab har signifikant og negativ effekt på produktivitet 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke opgjort 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort

Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Ikke analyseret. Det vises, at LPTer, som er med i større grupper er mere effektive. Det spekuleres endvidere, at selve processen med at stille krav ved kontraktforhandling skærper effektiviteten mere end in-house styring.
Kvalitets- vurdering	Tilfredsstillende. Omfattende datamateriale 77 local public transport firmer i store byer i ni europæiske lande. Budgetdata mv 1997-2006 (1b, 1c). Grundige analyser (1a, 2c). Ingen mål for transaktionsomkostninger (3d) eller kvalitet (3e). God formidling (3f).

Forfatter(e), publ. år	Butz 2012
Analyseobjekt	USA. Velfærd. Midlertidig social hjælp til udsatte familier.
Anvendt metode	Kvantitativ. Administrative data (TANF) fra 50 amerikanske stater + individdata fra Florida (n=4624). Multilevel analyse.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke opgjort 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ejerskab har IKKE signifikant betydning for kvalitet (fx hvor mange der kommer i job) 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Ikke opgjort.
Kvalitets- vurdering	Tilfredsstillende. Omfattende datamateriale fra det landsdækkende amerikanske TANF program. Sammenligning på delstatsniveau og efterfølgende multilevel analyse med inddragelse af individdata fra Florida (1b, 1c). Grundige analyser (1a, 2c). Ingen mål for transaktionsomkostninger (3d) eller kvalitet (3e). God formidling og diskussion (3f).

Forfatter(e), publ. år	FOA (a) - Notat om kvaliteten af rengøring på folkeskoler 2014
Analyseobjekt	Studiet omhandler kvaliteten af rengøring på folkeskoler i Danmark.
Anvendt metode	Studiet er baseret på en webbaseret survey blandt tekniske servicemedarbejdere og ledere på folkeskoler i Danmark (n=390).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke opgjort 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): 84% mener, at kvaliteten er blevet dårligere efter en udlicitering 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: 88% mener, at udlicitering har ført til medarbejderne har fået mere travlt. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der indgår ikke procesforklaringer.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som ikke tilfredsstillende. Der er tale om et notat med en kort og illustrativ resultat gennemgang, og den indeholder ikke de elementer, som er nødvendig for, at notatet kan indgå i en videnskabelig rapport om effekter af udlicitering. Studiet er baseret på en webbaseret survey, og det er ikke den mest velegnede metode til opgørelse af kvalitet på området, når metoden ikke suppleres med andre kilder (1a, 1c). Undersøgelsen er gennemført af en interessant med interesser på området, og der er ikke i tilstrækkelig grad gjort rede for, hvordan dette kan have påvirket resultaterne, og hvad man har gjort for at tage højde for dette forhold (2a). Besvarelsesprocenten er kun 30 %, hvilket er meget lavt, og der er ikke lavet nogen bortfaldsanalyse (1b, 2a). Resultaterne er generelt klart formidlet formidlet (3f)- På baggrund af dette (pilot)studie kunne det være relevant at gennemføre et mere grundigt og uafhængigt studie, der kunne føre til overvejelser om, hvordan udlicitering har påvirket kvaliteten af rengøring på folkeskoleområdet (3e).

Forfatter(e), publ. år	FOA (b) - Oplevet kvalitet efter udlicitering af rengøring 2014
Analyseobjekt	Studiet omhandler den oplevede kvalitet og ændrede medarbejderforhold efter udlicitering af rengøring på folkeskoler i Danmark.
Anvendt metode	Studiet er baseret på kvalitativ metode. Der er gennemført fokusgrupper og enkeltinterviews med rengøringsmedarbejdere, tekniske serviceledere og repræsentanter for skoleledelsen på to udvalgte skoler (n=12 interview).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke opgjort 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Der rengøres sjældnere, og

	kvaliteten af rengøringen er dårligere (mere støv, mindre rent på toiletter, gulve og øvrige overflader). 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Der er efter udlicitering højere arbejdstempo som følge af færre afsatte arbejdstimer til rengøring. Ansættelsen er mere usikker (fra fast månedslønsansættelse til timeansættelse), og der er dårligere materialer og værktøj til udførelse af arbejdsopgaverne. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der argumenteres for, at evt. realiserede gevinster ved udlicitering sker som følge af ændringer i overenskomster, arbejdsforhold, mv. Som konsekvens af dette, så vil der være umiddelbare besparelser på kort sigt, men på langt sigt argumenteres der for, at der som følge af øget nedslidning af medarbejdere m.m. kan blive øgede samfundsmæssige omkostninger (dagpenge etc.).
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Studiet er baseret på et kvalitativt analysedesign, som er velegnet til at belyse oplevelsen af effekterne af udlicitering på området (1a). Studiet er kun baseret på to udvalgte skoler, hvilket er et meget begrænset grundlag for generaliseringer på området, hvilket studiet dog også gør opmærksom på (1b). Gennemførelsen af studierne er tilstrækkelig dokumenteret (2b). Der er oplysninger om de to udvalgte cases, men man kunne med fordel have uddybet, hvorvidt særlige kontekstuelle forhold i de enkelte cases kan have påvirket den målte effekt af konkurrenceudsættelsen. Man kunne med fordel have inddraget flere undersøgelser på området til at kvalificere og perspektivere undersøgelsens resultater (3c). Studiets resultater er generelt klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Garcia-Valinas et al. 2013
Analyseobjekt	Spanien. Andalusien. Vandforsyning Teknisk område, forsyningsvirksomhed.
Anvendt metode	Kvantitativ analyse baseret på diverse offentlige datakilder. Omfatter forsyningsvirksomhed i 386 kommuner.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Blandede effekter: Priser på vand er billigere ved in-house produktion.– Men når der anvendes kontrakter med eksterne er offentlig ejede virksomheder dyrest, dernæst OPP og billigst er private 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Undersøges ikke, men det antydes at lavere priser ved private leverandører kan skyldes lavere serviceniveau/kvalitet 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces-	Ejerskab, konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer, stordriftsfordele,

forklaringer (forklaringer på målte effekter)	regulerings/rammeforhold, selektion (kundegrundlag, geografi, opgavetyper), målforskydning, overenskomster, arbejdsforhold, mv. Lavere priser ved in-house produktion skyldes sikkert fejlagtig rapportering iflg forfatterne (ikke dokumenteret).
Kvalitets- vurdering	Tilfredsstillende. Stort set hele populationen af private og OPP er med (2a). Dækningsgraden for offentlige er mindre, men her er grundpopulationen større. Der reflekteres ikke tilstrækkeligt over eventuelle konsekvenser heraf (1b). Metode og præsentation af resultater er OK. Mangler transaktionsomkostninger (3d) og kvalitet (3e).

Forfatter(e), publ. år	González-Gómez et al 2013
Analyseobjekt	Spanien. Andalusien. Vandforsyning. Teknisk område, forsyningsvirksomhed.
Anvendt metode	Kvantitativ analyse (DEA) baseret på survey data fra 80 vandforsyningsselskaber (43 offentlige, 37 private heraf 18 helt private og 19 offentlig/private. – Analysen sammenligner tre grupper: off, priv og OPP
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ingen forskel når alle relevante kontekst variable er inddraget 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke opgjort 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Artiklen analyserer forskelle, og har ikke til formål at give forklaringer.
Kvalitets- vurdering	Tilfredsstillende studie. Anvender DEA analyse, som er standard. Svaghed at der ikke redegøres tilstrækkeligt for eventuel bias ift de vandforsyningsselskaber, som ikke har deltaget. Det er en styrke ved studiet, at det tager højde for forskelle i kompleksitet i leveringsomgivelser. Det er en svaghed, at der ikke redegøres for kvalitet eller transaktionsomkostninger.

Forfatter(e) og publicerings år	Gautun et.al. 2013
Analyseobjekt	Rapporten belyser brugen og erfaringerne med konkurrenceudsættelse af sygehuse og

	hjemmepleje i Norge. Der indgår både udlicitering og frit valg.
Anvendt metode	Rapporten bygger på a) en gennemgang af eksisterende litteratur på området, b) interview med informanter i centrale organisationer på området, c) casesudier i fem norske kommuner, og d) en survey i den norske befolkning.
Resultater	1) Effekter for økonomi: Der indgår ikke egentlige opgørelser af effekter for økonomien af forbindelse med udlicitering. 2) Effekter for kvalitet: I rapporten er der kun få primære data om kvaliteten af ydelserne før og efter en udlicitering, og de resultater, som der er, viser, at der kun er små eller ingen forskelle. 3) Medarbejderforhold: Der er ikke nogle entydige resultater i rapporten. 4) Transaktionsomkostninger: Der er nogle indikationer af, at der er betydelige transaktionsomkostninger. 5) Øvrige effekter (fx forsyningssikkerhed, videnoverførsel, innovation mv.): ikke nogle signifikante resultater.
Procesforklaringer	Studiet indeholder en række forklaringer baseret på interview med aktører og samarbejdspartnere på området.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som et ikke tilfredsstillende studie i forhold til vores forskningsoversigt om effekter af udlicitering. Rapporten bygger på et analysedesign, som ikke gør det muligt at pege på præcise effekter af udlicitering (1a). Der indgår heller ikke præcise overvejelser omkring caseudvælgelsen (af de fem kommuner) (1b). Dermed er ikke alle relevante og tilgængelige data på området inddraget (1c).

Forfatter(e), publ. år	Hansen 2014
Analyseobjekt	Sverige. Stockholm. Velfærd. Sygehuse.
Anvendt metode	Ph.d. afhandling bestående af tre delstudier Delstudie 1: Survey af sygeplejersker på de tre typer sygehuse i 2001/2002: offentlig forvaltningsdrevet (262/81 %), offentlig virksomhed (636/69 %), privat (309/60 %) Delstudie 2: Medarbejder og ledere på de tre typer sygehuse i 2001/2002: offentlig forvaltningsdrevet (906/64 %) offentlig virksomhed (707/73 %), privat (796/60 %), Delstudie3: Survey på privat sygehuse. Fagligt personale i 1998 og 2001/2002 (imputation af manglende data) Multipel regression og cluster analyse.

Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke opgjort 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke opgjort 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Delstudie 1 viser en tendens til mere udbrændthed i private sygehuse for sygeplejersker. Delstudie 2 viser en høj grad af lighed i niveauer af krav og kontrol over arbejdsforhold på tværs af de tre organiseringsformer. Delstudie 3 viser blandede og til dels modsatrettede tendenser ift opfattelse af arbejdsmiljø og kontrol efter privatisering. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Den højere grad af udbrændthed forklares med større krav og arbejdsbelastning på private sygehuse. Til gengæld er jobsikkerheden større og opbakning gr ledelsen opleves også som værende større Til gengæld opfattes mulighederne for læring som lavere end på det forvaltningsdrevne sygehus. – alt i alt tyder det på komplekse og til dels modsatrettede sammenhænge. De ensartede resultater på tværs af organiseringsformer forklares med at de psykologiske mekanismer for personalets attitude og helbred er almenlydige på tværs af ejerskabsform.
Kvalitets-vurdering	Tilfredsstillende. Relativt høje svarprocenter i alle delundersøgelser (2c). Velvalgte metoder og gode kontroller for andre faktorer og nuancerede analyser af årsagssammenhænge (1a, 2a). Godt med kombination af tværsnit og longitudinelle studier (1a).

Forfatter(e), publ. år	Heponiemi, Elovainio, Kouvonen, Noro, Finne-Soveri & Sinervo, 2011
Analyseobjekt	Finland, velfærdsområde, ældrepleje, plejehjem og plejeboliger.
Anvendt metode	Kvantitativt studie baseret på survey i 2007 blandt 1047 kvindelige omsorgsarbejdere fordelt på 4 organisationstyper inkl. udliciteret produktion: offentlige plejeboliger, for-profit plejeboliger, non-profit plejehjem og non-profit plejeboliger. Svarprocent: 66 %. Der inddrages en række kontrolvariable inkl. alder, beskæftigelsestype, arbejdstid, skiftehold, uddannelse og anciennitet. Der undersøges en række subjektivt målte medarbejdereffekter ved forskellige ejerskabsformer.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke undersøgt. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke undersøgt. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke undersøgt. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Medarbejdere ansat på private for-profit og offentlige plejeboliger vurderer kvalitet og samarbejde inden for medarbejdergruppen lavere end ansatte i non-profit organisationerne. Den lavere score i privat og offentligt regi vedrører a) samarbejde og interaktion, b) støtte til innovation og c) opnåelse og værdi af målsætninger. Desuden er medarbejdere i udliciterede for-profit organisationer mere påvirket af stress end ansatte i offentlige og non-profit organisationer.

	5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Støtte til innovation opleves som lavere i offentlige og for-profit private organisationer end i non-profit organisationer.
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der diskuteres selektion som en forklaring på forskellene, hvor en speciel tilgang eller indstilling blandt personalet i non-profit organisationer fremhæves som en mulig forklaring på de generelt bedre scores blandt medarbejderne i survey'en.
Kvalitets-vurdering	Studiet vurderes om som et tilfredsstillende studie ift. medarbejdereffekter ved udlicitering. Studiet undersøger oplevede (subjektive) effekter for medarbejderne ved forskellige ejerskabsformer hvori både for-profit og non-profit udlicitering indgår, og der bruges en relevant survey metode til at besvare forskningsspørgsmålet (1a). Svarprocenten er tilfredsstillende (2a) og der præsenteres relevante oplysninger om frafald og samplens størrelse, men der mangler oplysninger om populationens samlede størrelse samt hvordan samplen er udvalgt, hvilket er en svarhed ved studiet (1b). Der gennemføres relevante beregninger af effekten (3a), testes for oplevet stress som en medierende eller modererende variabel, og resultaternes generaliserbarhed diskuteres ift. risikoen for selektion samt manglende generaliserbarhed ift. mandlige medarbejdere, som er sorteret fra pga. få besvarelser i datasættet (3c).

Forfatter(e), publ. år	Herbild 2011
Analyseobjekt	Studiet er et arbejdspapir, der ser på, hvordan danske regioner har taget brugen af private leverandører til sig, og om man kan vurdere kvalitet og økonomisk effektivitet ved brug af privat leverandører.
Anvendt metode	Der anvendes et bredt udsnit af metoder til at belyse feltet, herunder interview med aktører på området, baggrundslitteratur, hjemmesider, Sundhedsstyrelsens løbende opgørelse af kvalitet på området ("Sundhedskvalitet"), landsdækkende patienttilfredshedsundersøgelser m.m.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Studiet giver ikke mulighed for at foretage en reel vurdering 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Studiet giver ikke mulighed for at foretage en reel vurdering. 3) Transaktionsomkostninger: Indgår ikke 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Studiet giver ikke mulighed for at foretage en reel vurdering
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der argumenteres for, at regulerings/rammeforhold er meget forskellige i forhold til henholdsvis offentlig og private leverandører af sundhedsydelser. Derudover påpeges det også, at der er kraftig selektion (kundegrundlag, geografi, opgavetyper) ved privat varetagelse af ydelserne.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som ikke tilfredsstillende. Der er tale om et arbejdspapir, der har karakter af et slags forstudie, som vurderer, om det er muligt at opgøre forskelle i effektivitet og kvalitet

	Samlet set mellem offentlige og private leverandører af sundhedsydelser. Det konkluderes, at der med det anvendte analysedesign (1a) ikke er muligt at opgøre forskelle i effektivitet og kvalitet mellem offentlige og private leverandører af sundhedsydelser. Det anvendte design giver ikke mulighed for at afgrænse de cases, der er med i analysen og generalisere resultaterne på den baggrund (1b). Dette betyder, at der ikke er anvendt de mest velegnede metoder til at opgøre forskelle i effektivitet og kvalitet mellem offentlige og private leverandører af sundhedsydelser (3a). Det fremgår ikke klart af arbejdsrapporten, hvordan resultaterne (særlig af de kvalitative interview) er fremkommet (3f).
--	--

Forfatter(e), publ. år	Holstein - Privathospitalernes udbudstakst: 43pct af DRG taksten 2014a
Analyseobjekt	Danmark. Sygehuse. Lettere ortopæd-, organ- og øjenkirurgi.
Anvendt metode	Kvantitativ. Udbudspriser fra 83% af danske privathospitaler. DRG og DUF takster. Enkelte interview med regioner.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Priser ved udbud er i gennemsnit på 43% af gennemsnitlig DRG pris (45-55% hvis der tages højde for visse rammevilkår) 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ingen væsentlige forskelle på de få tilgængelige indikatorer (ortopædkirurgi) 3) Transaktionsomkostninger: Ikke kvantificeret. – Angives at være begrænsede pba enkelt interview m/regioner 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Udbud giver lavere priser.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som et ikke-tilfredsstillende studie. Studiet behandler økonomiske effekter (priser) ved udbud af visse lettere ortopæd-, organ- og øjenkirurgiske behandlinger. Analysen bygger på priser indhentet fra 83 % af de danske privathospitaler suppleret med enkelte interview med regioner (ikke klart hvor mange og hvordan de er brugt) (2b). Datamaterialet om priser fremlægges ikke, så det er ikke muligt at validere priser, vurdere spredning og andre karakteristika. Studiet giver interessante og opsigtsvækkende informationer om udbudspriser, som indikerer, at der under bestemte betingelser og for en afgrænset type af behandlinger vil kunne opnås en besparelse ved udlicitering til private klinikker. Desværre giver studiets design og metode også anledning til en række spørgsmål og usikkerheder (1a, 1b, 3a). Det er et væsentligt problem, at

	notatet sammenligner gennemsnitsomkostninger (DRG priser) for offentlige sygehusafdelinger med udbudspriser for meget specifikke ydelser leveret af private klinikker. Dermed tages der ikke højde for de omkostninger, som er forbundet med at varetage en bred opgaveportefølje på de offentlige sygehuse inklusive akutberedskab og forpligtelse til at håndtere mange forskellige typer diagnose og behandling. Udbudspriserne for private klinikker afspejler markedssituationen på et bestemt tidspunkt og under særlige vilkår, herunder, at der er tale om et begrænset antal behandlinger, at de er standardiserede, og at private klinikker har mindre komplekse produktionsvilkår. De kan udvælge de behandlingstyper og det antal patienter, som de på kontrakttidspunktet har ledig kapacitet til at modtage fra det offentlige, og de har ikke samtidigt forpligtelse til at opretholde et beredskab til at håndtere mange andre patienttyper. Reelt er det altså en slags marginalpris for afgrænsede ydelser som sammenlignes med de offentlige gennemsnitspriser (DRG). – Det er langt fra sikkert at udbudspriserne, som er opnået under de givne betingelser, kan skaleres til en situation med højere volumen og en mere heterogen opgaveportefølje (3c). I notatet søges dette imødegået med henvisning til generelle betragtninger om ekstra-omkostninger ved akutberedskab og forskning i et notat fra Sundhedsministeriet. Men usikkerheden ved denne generelle opgørelse nævnes ikke, og notatet forholder sig reelt kun til en del af problematikken. Risikoen for "creaming" og "dumping" indenfor de valgte patientgrupper afvises med henvisning til teoretiske betragtninger i et arbejdspapir fra SDU, samt ét empirisk studie fra DSI. Men DSI-studiet er gennemført i en situation med meget højere afregningspriser (fuld DRG takst) og dermed væsentligt svagere incitamenter til at selekttere (2b). Betydningen af disse forhold diskuteres ikke, og der fremlægges ikke yderligere dokumentation (3c). Studiet inddrager kvalitetsindikatorer for nogle af de behandlinger, som sammenlignes, og konkluderer på den baggrund af de private klarer sig lidt bedre end de offentlige (3e). Antallet af indikatorer er imidlertid stærkt begrænset og omfatter eksempelvis ikke organ- og øjenkirurgi. Notatet forholder sig heller ikke til risikoen for bias som følge af forskelle i patientsammensætning (jf. ovenfor). Notatet berører spørgsmålet om transaktionsomkostninger, men uden selvstændig kvantificering (3d). Notatet mangler referencer til større internationale studier (3c), som viser, at forvaltningsdrevne sygehuse er mest effektive, når man ser på en bred vifte af ydelser fx Tiemann & Schreyrögg, 2009, Hollingsworth 2008, Shen, Eggleston, Lau and Schmid 2007.
--	--

Forfatter(e), publ. år	Holstein - Regionernes udbud af MR scanninger 2014b
Analyseobjekt	Danmark. Sygehuse. MR scanninger.
Anvendt metode	Kvantitativ. Udbudspriser fra 9 privathospitaler (77% af alle, som udfører MR scanninger). DRG og DUF takster.

Resultater	1) Økonomiske effekter: Udbudspriser er i gennemsnit 38,3 % af DRG takst (40,3-50,3% hvis der tages højde for rammevilkår) 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): ikke opgjort 3) Transaktionsomkostninger: ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Udbud giver lavere priser.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som et ikke-tilfredsstillende studie. Studiet behandler økonomiske effekter (priser) ved udbud af MR scanninger. Analysen bygger på priser indhentet fra 77% af de danske privathospitaler (2b). Datamaterialet om priser fremlægges ikke, så det er ikke muligt at validere priser, vurdere spredning og andre karakteristika. Studiet giver interessante og opsigtsvækkende informationer om udbudspriser, som indikerer, at der under bestemte betingelser og for udvalgte MR scanninger er gevinster ved udlicitering til private klinikker. Desværre giver studiets design og metode også anledning til en række spørgsmål og usikkerheder (1a, 1b, 3a), som ikke behandles på tilstrækkelig vis. Det er et væsentligt problem, at notatet sammenligner gennemsnitsomkostninger (DRG priser) for offentlige sygehusafdelinger med udbudspriser for meget specifikke ydelser leveret af private klinikker. Dermed tages der ikke højde for de omkostninger, som er forbundet med at varetage en bred opgaveportefølje på de offentlige sygehuse inklusive akutberedskab og forpligtelse til at håndtere mange forskellige typer diagnose og behandling. Udbudspriserne for private klinikker afspejler markedssituationen på et bestemt tidspunkt og under særlige vilkår, herunder, at der er tale om et begrænset antal behandlinger, at de er standardiserede, og at private klinikker har mindre komplekse produktionsvilkår. Reelt er det altså en slags marginalpris for afgrænsede ydelser som sammenlignes med de offentlige gennemsnitspriser (DRG). – Det er langt fra sikkert at udbudspriserne, som er opnået under de givne betingelser, kan skaleres til en situation med højere volumen og en mere heterogen opgaveportefølje (3c). I notatet søges dette imødegået med henvisning til generelle betragtninger om ekstra-omkostninger ved akutberedskab og forskning i et notat fra Sundhedsministeriet. Men usikkerheden ved denne generelle opgørelse nævnes ikke, og notatet forholder sig reelt kun til en del af problematikken. Risikoen for "creaming" og "dumping" indenfor de valgte patientgrupper afvises med henvisning til teoretiske betragtninger i et arbejdspapir fra SDU, samt ét empirisk studie fra DSI. Men DSI-studiet er gennemført i en situation med meget højere afregningspriser (fuld DRG takst) og dermed væsentligt svagere incitamenter til at selekttere (2b). Betydningen af disse forhold diskuteres ikke, og der fremlægges ikke yderligere dokumentation (3c). Studiet indeholder ikke kvalitetsindikatorer, men henviser til kvalitetsopgørelse for helt andre typer behandling (standardiseret ortopædkirurgi) (3e). Notatet indeholder ingen kvantificering af transaktionsomkostninger (3d).

	Notatet mangler referencer til større internationale studier (3c), som viser, at forvaltningsdrevne sygehuse er mest effektive, når man ser på en bred vifte af ydelser fx Tiemann & Schreyrögg, 2009, Hollingsworth 2008, Shen, Eggleston, Lau and Schmid 2007.
--	--

Forfatter(e), publ. år	Hoque m.fl. 2011
Analyseobjekt	Storbritannien, rekruttering af medarbejdere på socialområdet, rekrutteringsfirmaer.
Anvendt metode	Kvalitativ case analyse, 12 semi-strukturerede interview på generelt niveau og 3 case studier med fokus på London baserede lokale myndigheder på socialområdet.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ingen egen opgørelse af effekter, kun henvisning til en rapport fra 2007. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Brug af private fører til lavere kvalitet ift. matching af medarbejdere i forhold til opgaver, større arbejdsmængde for mellemledere og generelt lavere servicekvalitet (dog mestendels uspecificeret). 3) Transaktionsomkostninger: Opgøres ikke. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Dårligere match har betydning for både medarbejdere og ledelse. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Omkostningsbesparelser fører til lavere kvalitet.
Kvalitets- vurdering	Studiet vurderes samlet som et ikke-tilfredsstillende studier. Studiet bygger på et relevant kvalitativt design, men udvælgelsen af respondenter og cases er uklar og ikke tilstrækkelig begrundet (1b). Analyserne bygger på udtalelser i semistrukturerede interviews men suppleres ikke af andre former for data, der understøtter eller konkretiserer de opgjorte effekter (1c). Det gør datagrundlaget svagt i forhold til fortolkningerne (2b), og reelt opgøres effekterne ikke på anden vis end gennem interviewudsagn (3a). Samlet er det ikke tilstrækkelig transparent og velunderbygget, hvordan studiets konklusioner nås (3f).

Forfatter(e), publ. år	Houlberg og Petersen 2012
Analyseobjekt	Studiet omhandler sammenhængen mellem omfanget af private leverandører og kommunens

	samlede udgifter på daginstitutionsområdet, ældre-/handicapområdet og administrationsområdet (turisme, erhvervsfremme etc.) i Danmark.
Anvendt metode	Studiet er baseret på regnskabsdata og økonomiske nøgletal for alle danske kommuner (n=98) i perioden 2007-2010.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Studiet konkluderer, at de økonomiske effekter er blandet. På administrationsområdet hænger højere privatleverandørinddragelse sammen med lavere udgifter, mens det på daginstitutionsområdet hænger sammen med højere udgifter. Der findes Ingen sammenhæng på ældreområdet. Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke opgjort 2) Transaktionsomkostninger: Indgår indirekte i omkostningsopgørelser men måles ikke særskilt. 3) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 4) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Studiet behandler både argumenter om ejerskab, samt konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer som forklaringer på evt. effekter af konkurrenceudsættelse. Der konkluderes dog ikke, hvilke forklaringer, der skal tildeles størst vægt.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet baseres på et omfattende datamateriale om økonomi (1a). Man kunne med fordel have inddraget data om kvalitet (1c, 3e), men det påpeges, at der er tale om et pilotstudie, som ikke har haft dette som ambition. Der indgår relevante begrundelser og diskussion af datagrundlaget og mulighederne for generalisering på baggrund af data (1b). Der er kvalificerede vurderinger af, hvordan kontekstuelle forhold kan have påvirket de målte effekter (3b). Resultaterne og fortolkningerne af resultaterne er klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Kokkinen et.al. 2013
Analyseobjekt	Studiet omhandler forskellen i langtidssygefravær mellem laboratorieansatte og radiologer på henholdsvis offentlige og private hospitalsenheder i Finland, som ikke har været udsat for fyringer i forbindelse med en overgang til privat ansættelse.
Anvendt metode	Studiet er baseret på registerbaserede oplysninger om sygefravær i en indsatsgruppe (n=962 ansatte) og en kontrolgruppe (n=1832 ansatte).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ingen opgørelse 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ingen opgørelse 3) Transaktionsomkostninger: Ingen opgørelse 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Der findes ikke nogen signifikant forskel i langtidssygefravær mellem offentlige og private enheder. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ingen opgørelse
Proces-	Der argumenteres for, at overenskomster, arbejdsforhold, mv. kan påvirke sygefraværet i

forklaringer (forklaringer på målte effekter)	forbindelse med overgang til privat ansættelse, men effekter findes ikke, når der ikke er fyringer i forbindelse med overgangen.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet baseres på et velegnet analysedesign (1a), og der indgår et tilstrækkeligt datamateriale (1c, 2c). Metoderne til at beregne effekten af en overgang til privat ansættelse i form af langtidssygefravær er velegnet (3a). Der kunne med fordel i højere grad have indgået en vurdering af betydningen af kontekstuelle forhold (3b) og en kritisk vurdering af resultaternes holdbarhed, herunder en inddragelse af øvrige undersøgelser på området (3c). Resultaterne er klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Laun m.fl. 2014
Analyseobjekt	Sverige, velfærdsområde, revalideringsydelser, 4 regioners tilbud til revalidender.
Anvendt metode	Kvantitativ analyse, randomiseret kontrolleret forsøg (RCT), registerbaserede analyser, som bygger på et eksperiment hvor revalidender fordeles tilfældigt mellem offentlige og udliciterede private leverandører (antal revalidender i forsøget, n=4.090).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Der findes ingen omkostningsforskelle mellem offentlige og private leverandører. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Der findes ingen forskelle i offentlige og private leverandørers resultater mht. at få revalidender tilbage i arbejde. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningsikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Forskellige tilbud i offentligt og privat regi men innovation måles ikke. Øvrige effekter opgøres ikke.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Det diskuteres at det offentlige allerede har prøvet at give det tilbud, der måtte være, til gruppene af revalidender, hvorfor muligheden for at skabe effekter via nye tilbud kan være begrænset. Desuden nævnes mulighed for forskellige resultater for offentlige og private på længere sigt, når initiativerne har haft en længere virkningsperiode.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende i den stærkeste ende af skalaen med randomisering af indsatsen (1a) og omfattende data på effekter (1c). Der gennemføres relevante analyser af effekter og foretages omfattende robusthedstests (3c). Desuden er kausalitetsproblemet behandlet via randomisering. Der inddrages øvrige undersøgelser på området (3c), men transaktionsomkostninger behandles ikke (3d). Kvalitetsaspekter belyses indgående (3e) og resultaterne formidles på en klar og dækkende måde (3f).

Forfatter(e), publ. år	Merickova og Nemec 2013
Analyseobjekt	Studiet omhandler effekter og forklaringer på effekter på affaldsområde og i forhold til kirkegårde i Slovakiet.
Anvendt metode	Der indgår omkostningsdata fra en række forskellige år og en række forskellige kommuner på de to undersøgte områder. Det fremgår ikke, hvad data mere præcist består af, og hvordan de er indsamlet.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Skiftende effekter men generelt negative effekter ved udlicitering 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Fremgår ikke 3) Transaktionsomkostninger: Fremgår ikke 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Fremgår ikke 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Fremgår ikke
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaringen på effekter findes overvejende i regulerings/rammeforhold – der er ikke tilstrækkelige gode rammevilkår til, at der er en reel konkurrence og leverandører, der kommer med konkurrencedygtige bud.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som ikke tilfredsstillende. Analysedesignet er uklart (1a). Der indgår en række forskellige kommuner fra en række forskellige år, og det fremgår ikke om der er forhold i caseudvælgelsen, som påvirker analysen og analysens resultater (1b). Det fremgår ikke, hvilke data de overordnede resultater bygger på (1c, 2c). Overvejelser om transaktionsomkostninger og kvalitet indgår ikke i studiet (3d, 3e). Alt i alt er resultaterne ikke formidlet på en måde, så det klart fremgår, hvordan resultaterne er fremkommet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Mouwen og Rietveld 2013
Analyseobjekt	Studiet omhandler forskelle i kvalitet mellem busdrift i konkurrenceudsatte distrikter og ikke konkurrenceudsatte distrikter i Holland.
Anvendt metode	Studiet er baseret på en passagertilfredshedsmåling i busserne i perioden 2001-2010. Der indgår i gennemsnit ca. 79.000 besvarede spørgeskemaer, og der indgår i analysen 72 distrikter, der har været konkurrenceudsat.

Resultater	1) Økonomiske effekter: Ingen opgørelse. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): På en skala fra 1-10 om brugertilfredshed er der en positiv forskel på 0,07 point i konkurrenceudsatte distrikter, og det er ikke signifikant. 3) Transaktionsomkostninger: Ingen opgørelse. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ingen opgørelse. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ingen opgørelse.
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der argumenteres for, at de rammemæssige forhold har betydning. Der er generelt en større fokus på serviceorientering og effektiv busdrift på området, og dette har en større betydning for brugertilfredsheden end udlicitering af busdrift.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Analysedesignet er velegnet til belysning af brugertilfredshed (1a), og der indgår en meget stor volumen af data (1c). Validiteten af spørgeskemaet og reliabiliteten kunne være bedre belyst (2a). Beregningen af brugertilfredshed i forhold til konkurrenceudsættelse er baseret på velegnede metoder (3a), og der indgår en vurdering af kontekstuelle forholds betydning for undersøgelsens resultater. Resultaterne er klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Preston & Robins 2013
Analyseobjekt	Storbritannien, hele landet, teknisk område, jernbaner, studiet vedrører både privatisering af en række støtte- og driftsfunktioner og udlicitering af togdriften.
Anvendt metode	Kvantitativ analyse, registerbaseret analyse og cost-benefit analyser. Samplen er hele jernbaneområdet i UK. Der indgår analyser af udliciteret drift men der anvendes ikke sammenlignelige data for offentlig og udliciteret togdrift, angiveligt fordi sådanne data ikke eksisterer fordi samlet togdrift er udliciteret til forskellige operatører. Der skelnes ikke klart mellem udliciteret drift og andre privatiserede funktioner. Det er derfor også svært at fastsætte studiets sample størrelse.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Passager har haft gevinst af udliciteringen men samfundet har haft meromkostning. Besparselsen for forbrugere mere end opvejes af meromkostninger for samfundet. Samlet viser cost-benefit beregningerne et velfærdstab som resultat af udlicitering og privatisering. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Bedre service for passagererne (måles dog ikke). 3) Transaktionsomkostninger: Måles ikke. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Måles ikke. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Fald i efterspørgslen som resultat af afbrydelser og ulykker på 5 - 9 % efter udlicitering og privatisering.

Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Velfærdstabet forklares med markedsfejl og reguleringsfejl.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som ikke tilfredsstillende. Studiet undersøger en kombineret udlicitering og privatisering af jernbaneservice i UK men skelner ikke tydeligt mellem effekterne af hhv. privatisering og udlicitering, hvilket gør det svært at gennemskue hvordan resultaterne er fremkommet (3g). Det er ikke tydeligt hvilke resultater, der relaterer sig til udlicitering, og hvilke der relaterer sig til privatisering. Studiets design kunne med fordel have skelnet tydeligere mellem udlicitering og privatisering (1a), ligesom data med fordel kunne have skelnet mellem de to (2b). Analyser af samfundsgevinster/tab beror på cost-benefit beregninger i stedet for direkte sammenligninger af data for udliciteret og offentlig drift, hvilket gør beregningerne skønsmæssige (3a). Samlet er studiet derfor præget af stor usikkerhed ift. hvilke resultater, der vedrører hhv. udlicitering og privatisering.

Forfatter(e), publ. år	Rho 2013
Analyseobjekt	Studiet omhandler forskelle mellem offentlige og private grundskoler i Texas, USA.
Anvendt metode	Studiet er baseret på registerdata. Der indgår data fra perioden 1997-2008 fra mere end 1000 skoledistrikter dækkende 12.368 enheder. Økonomiske effekter måles ud fra budgettal korrigeret for en række relevante variable. Kvalitetsmæssige effekter måles ud fra en testscore (TAAS), som omhandler faglige kompetencer.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Der er positive økonomiske effekter i størrelsen 5%, dvs. økonomiske besparelser ved udlicitering. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Der er positive effekter i størrelsesordenen 2% målt ud fra testscores. 3) Transaktionsomkostninger: Øges markant ved udlicitering. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Indgår ikke.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Studiet argumenterer for, at regulerings/rammeforhold har en betydning for effekterne af udlicitering. Der fremhæves særlig eksterne chok i form af budgetnedskæringer og store øgninger i elevoptaget, som drivkræfter i effektiviseringsbestræbelser, hvor udlicitering ofte indgår.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Studiet er baseret på et stærkt analytisk design (1a), og studiet dækker en bred tidsperiode og har stor volumen (1b). Datagrundlaget er systematisk tilvejebragt (2c), og effektberegningerne er baseret på en velegnet metode (3a). Transaktionsomkostninger diskuteres (3d), og resultaterne er klart formidlet (3f). Særlige kontekstuelle forhold kunne i højere grad være inddraget og en kritisk vurdering af resultaternes holdbarhed indgår men ikke i markant grad (3c).

Forfatter(e), publ. år	Rubery & Urwin 2011
Analyseobjekt	UK, "Northtown", velfærdsområde, ældrepleje/handicappede o.lign., hjemmepleje.
Anvendt metode	Kvalitativt design, case studie, 1 lokal myndighed og herunder 5 plejeleverandører (1 offentlig, 2 udliciterede private for-profit og 2 udliciterede private non-profit leverandører), datamateriale består af 9 semi-strukturerede interviews samt tal for lønniveauer, aflønning af ikke-effektiv tid samt løn under transport for hver af de 5 plejeleverandører).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ikke undersøgt. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke undersøgt. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke undersøgt. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Udliciterede plejeleverandører tilbyder i 3 ud af 4 tilfælde ingen minimums timetalsgaranti (såkaldte 0 timers kontrakter), hvilket de offentlige gør. Offentlige tilbyder fuld løn under transport mellem borgere mens private aflønner til lavere takst. Ansatte i offentligt regi har pensionsordning oven i lønnen, det har privatansatte ikke. Offentligt ansatte har udvidet ferie og bedre løn under sygdom end privatansatte, som har minimumsstandarden i engelsk lovgivning. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke undersøgt.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Hovedforklaringen på dårligere medarbejderforhold i privat regi er, at der fra offentlig side har været gennemført store besparelser, som har udmøntet sig i besparelser i den udliciterede hjemmepleje, hvor udlicitering er blevet brugt som redskab til at sænke lønomkostninger mv. i forhold til medarbejderforholdene i offentligt regi.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie i den svagere ende af skalaen. Studiet behandler udelukkende medarbejderforhold ved udlicitering og har en begrænset generaliserbarhed, idet der er tale om et single case studie af mindre empirisk omfang (1b). Analysen bygger på dybdegående interview og et begrænset talmateriale, som belyser forskelle i lønniveauer (timeløn, variabel løn, løn under transport), men der inkluderes ikke øvrige data, hvilket er en svaghed (1c). Datagrundlaget understøtter fortolkningerne i de kvalitative analyser, men resultaterne kunne være stærkere underbygget af mere specifikke data for flere af de medarbejdereffekter, som undersøges (2b). Analysen er kvalitativ med stor inddragelse af interviewcitater, hvilket giver studiet en god dybde, men en mere konkret diskussion af andre mulige opgørelsesmetoder og yderligere data ville have styrket studiet (3a). Der foretages en grundig diskussion af øvrige undersøgelses resultater (3c), men resultaternes generaliserbarhed kunne have været diskuteret mere indgående og styrket ved inddragelse af et bredere datamateriale.

Forfatter(e), publ. år	Scheffler et.al. 2013
Analyseobjekt	Studiet ser på effekten af konkurrenceudsættelse i offentlig transport (busser) i Tyskland, herunder ses der særligt på delstaten Hesse.

Anvendt metode	Studiet er baseret på kvantitativ metode. Der tages udgangspunkt i registeroplysninger om effektiviteten i busdriften i distrikter, som henholdsvis er konkurrenceudsat eller ikke konkurrenceudsat. Der indgår 546 busselskaber i analysen. Effekten måles som antal kørte kilometer i forhold til en fastsat norm.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Det påvises, at der er signifikante og positive effekter ved konkurrenceudsættelse i form af omkostningsbesparelser. Effekten gælder offentlige og private busselskaber i distrikter, som er konkurrenceudsat eller kunne blive det. Størrelsen af effekten opgøres ikke. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Indgår ikke. 3) Transaktionsomkostninger: Indgår ikke 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Indgår ikke.
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Studiet argumenterer for, at de positive effekter af konkurrenceudsættelse skyldes øget konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Studiet bygger på et stærkt og velegnet analysedesign (1a) og relevante data (1c). Der er taget højde for forhold, der kan påvirke de målte effekter, herunder endogenitetseffekter (selektion, geografi) (3a). Der indgår ikke en opgørelse af transaktionsomkostninger (3d). Studiet kunne med fordel i højere grad have inddraget andre studier på området i perspektiveringen af resultaterne (3c), og studiet kunne have forsøgt at opgøre eller estimere effekten mere præcist i forhold til økonomi og kvalitet.

Forfatter(e), publ. år	Skipper og Sørensen 2013
Analyseobjekt	Danmark. Beskæftigelses-indsats.
Anvendt metode	Kvantitativ. Registerdata om arbejdsmarkedstilknytning. Omkostningsdata.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Private er billigere, men dårligere ud fra en samfundsøkonomisk betragtning 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Private er dårligst. Ledige henvist til private aktører taber 10 arbejdsdage det første halve år (korrigeret for en række baggrundsvariable) 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke opgjort 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke opgjort

Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Ingen.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Studiet sammenligner effekt ved henvisning til private beskæftigelsesaktører og ved kommunal opgavevaretagelse. Studiet bygger på en grundig anvendelse af registerdata (1a, 1c, 2c). Det er en særlig styrke ved studiet, at de økonomiske effekter kædes sammen med kvalitetseffekter, så opnås et billede af de samlede samfundsøkonomiske effekter (3c), men ikke af transaktionsomkostninger (3d). God formidling af resultater (3f).

Forfatter(e), publ. år	Stanley et.al. 2013
Analyseobjekt	Studiet ser på forskelle mellem offentlige og (semi)private institutioner for børn og unge i England.
Anvendt metode	Studiet er baseret på både kvantitativ og kvalitativ metode. Studiet benytter sig af et kontrolgruppedesign med 5 indsatsinstitutioner (private, udliciterede) og 6 kontrolgruppeinstitutioner (offentlige). Indsatsen forløb over en 3-årig periode. Der blev gennemført surveys med medarbejdere i starten af forløbet (n=1782) og slutningen af forløbet (n=1676). Der blev gennemført 225 kvalitative interviews med børn og unge i institutionerne.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Der blev ikke konstateret en økonomisk forskel mellem offentlig og privat. Effektmålingen er baseret på kvalitative interview. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Blandede effekter – der var på den ene side en større serviceorientering i private organisationer (mere tid med børnene), men på den anden side var der mindre stabilitet og kontinuitet overfor brugerne i de private organisationer. 3) Transaktionsomkostninger: Ingen resultater. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Blandede effekter – der var en større grad af faglig supervision i de private organisationer, men der var samtidig mere jobusikkerhed. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Udlicitering kan medføre en højere grad af innovation i opgaveløsningen..
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der argumenteres for, at regulerings/rammeforhold betyder, at offentlige organisationer har større jobsikkerhed, mere kontinuitet i opgaveløsningen og en bredere kompetenceprofil. Private organisationer på den anden side er mere præget af konkurrenceudsættelsen og har et pres i forhold til at nyudvikle deres ydelser.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Det har et velegnet analysedesign (1a), relevante begrundelser for sammensætning og udvælgelse af indsats- og kontrolgruppe (1b), selvom indsatsgruppen dog i for høj grad består af små institutioner, og dette påvirker resultaterne. Der er tale om en omfattende og velgennemført dataindsamling (2a, 2b, 2c). Kvalitetsmæssige

	effekter baseres på velegnede metoder, mens de økonomiske effekter ikke på tilsvarende måde er baseret på hensigtsmæssige metoder (3a). Der indgår ikke overvejelser om transaktionsomkostninger (3d). Resultaterne er generelt meget klart formidlet (3f).
--	---

Forfatter(e), publ. år	Stolt, Blomqvist og Winblad 2011
Analyseobjekt	Studiet ser på kvalitetsforskelle mellem offentlige og private leverandører af hjemmepleje og pleje på plejecentre i Sverige.
Anvendt metode	Studiet bygger på registerdata fra 2007 (n=2629 plejeenheder). Der anvendes regressionsanalyse til at finde sammenhæng mellem offentlig/privat ejerskab på den ene side og kvalitetsforhold på den anden side.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Ingen effekter 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Der er forskellige typer af kvalitetsmæssige effekter, som peger i begge retninger. Offentlige leverandører har bedre personalenormering (9 %). Private leverandører har en højere grad af serviceorientering. Der er 7 % flere, som medvirker i formuleringen af deres omsorgsplan, 15 % flere har en passende længde mellem frokost og aftensmåltid, og 26 % flere har mere end én valgmulighed ved aftensmåltidet. 3) Transaktionsomkostninger: Indgår ikke. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke 5) Øvrige effekter: (fx forsyningsikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Indgår ikke.
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaring på de målte effekter findes først og fremmest i ejerskabsforhold. Der kontrolleres for konkurrenceforhold i distrikter, og det har ikke selvstændig betydning, hvorfor det konkluderes, at ejerskabsforholdene må have betydning.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie. Studiet bygger på et omfattende datasæt, og der redegøres klart for muligheder og begrænsninger i datasættet (1a, 1b, 1c). Kvalitetseffekter beregnes på en velegnet måde (2a, 2c). Der indgår kvalificerede vurderinger af, hvordan kontekstuelle forhold kan have spillet ind på analyseresultaterne (3b). Generelt er resultaterne klart formidlet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Thompson 2011
Analyseobjekt	USA, tekniske opgaver, skolebuskørsel, staten Minnesota.
Anvendt	Kvantitativ analyse, registerdata for staten Minnesota, 6 år, 2.011 skoledistrikter, omkostningsdata

metode	for busdrift.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Overgang fra fuld offentlig til fuld privat drift er forbundet med en omkostningsforøgelse på 15,8-20,7 % afhængig af opgørelsesmetode (begge dele anvendes i studiet og begge resultater præsenteres, det ene prioriteres ikke som mere pålideligt i studiet end det andet). 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Lavere kvalitet (målt som antal færdselsuheld pr. kørt kilometer) . Øvrige kvalitetsmål inddrages ikke. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke opgjort. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Lavere løn (1\$/timen) hos private, lavere anciennitet (3,7 år i privat mod 10,5 år i offentligt regi). 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Forskellige løsningsmetoder diskuteres men ingen studier af innovation eller øvrige effekter, dvs. ikke opgjort.
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Højere omkostninger i privat regi forklares med manglende konkurrence (få tilbudsgivere) og lokale monopoler bl.a. som følge af manglende plads til etablering af depoter og holdepladser for nye private operatører. Lavere anciennitet blandt privatansatte fører til lavere kvalitet (målt som antal ulykker), dvs. mindre erfaring blandt private chauffører giver lavere sikkerhed.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende i den stærkeste ende af skalaen. Studiet bygger på et kvantitativt studie (1a) og omfattende omfattende registerdata på omkostninger og kørte kilometer samt fordeling af offentlige og private lærere inden for mere end 2000 skoledistrikter (1c). Der gennemføres relevante analyser af effekter og foretages en række forskellige og omfattende robusthedstests, ligesom kausalitets- og endogenitetsproblemer diskuteres og delvist adresseres (3c). Der inddrages i stort omfang øvrige undersøgelser på området både i designet af undersøgelsen og i afrapporteringen af resultaterne (3c). Transaktionsomkostninger behandles ikke, hvilket dog er en svaghed (3d). Kvalitetsaspekter belyses kun via en enkelt parameter, som studiet dog gør tydeligt opmærksom på langt fra dækker alle aspekter af kvalitet (3e). Resultaterne er formidlet på en klar og dækkende måde (3f), og der tages relevante forbehold i forhold til generaliserbarheden til andre geografiske enheder (3c).

Forfatter(e), publ. år	Tuominen, Eriksson & Vahlberg 2012
Analyseobjekt	Finland, Turku, velfærdsområde, sundhed, tandpleje.
Anvendt metode	Kvantitativ analyse, RCT, samplestørrelse: n offentlig = 63.906, n privat = 21.194. Analyseenhed: behandlinger foretaget i hhv. offentligt og udliciteret privat regi.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Omkostningsforøgelse på 14,4 % i gennemsnit. Spænder over

	omkostningsforøgelse på 7,0 – 21,3 % for 5 hovedgrupper af behandlinger. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke undersøgt. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke undersøgt. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke undersøgt. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Ikke undersøgt.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Private honoreres efter udbud til fastsatte takster for hver behandlingstype. Inden for hver behandlingstype skelnes desuden mellem forskellige grader af kompleksitet. Hovedforklaring på omkostningsforøgelsen i privat regi er, at de private tandlæger inden for hver behandlingstype kategoriserer den foretagne behandling som mere krævende end de tilsvarende behandlinger kategoriseres i offentligt regi. De private honoreres fuldt ud efter foretagne behandlinger mens de offentlige tandlæger har en fast løn suppleret af et incitamentsbaseret system, som udgør 25-30 % af lønindkomsten. Studiets forklaring på omkostningsforøgelsen er moralsk hasard, dvs. at de private klassificerer de samme behandlinger som mere krævende end offentlige tandlæger og dermed opnår højere betaling. Da der er tale om et RCT studie udelukker forfatterne selektion i kundegrundlag og behandlingsbehov men pointerer også at behandlingsbehovet ikke måles.
Kvalitets- vurdering	Studiet vurderes som et tilfredsstillende studie. Det er baseret på RCT (1a) og bygger på et meget stort antal målinger, ligesom udfordringer ift. selektion og randomisering diskuteres indgående (1b). Det bygger på alle tilgængelige data om behandlingstype og klassificering af behandlingskompleksitet for et år (2c) men har ikke data for kvalitet (1c) og diagnoser, om end studiet diskuterer, at sidstnævnte i princippet ikke bør påvirke resultaterne, da patienterne er tilfældigt fordelte. Analyserne sammenligner både ift. offentlige og private generelt, på hovedydelse samt inden for aldersgrupper (3a, 3b). Der foretages en kritisk vurdering af resultaterne også i lyset af tidligere studier (3c) men der indgår ikke overvejelser om transaktionsomkostninger, hvilket er en svaghed (3d). Der er ikke tilgængelige data om kvalitet (3e), hvilket diskuteres og tages som et forbehold om end betydningen vurderes som mindre jf. RCT designet. Forfatterne kan ikke med udgangspunkt i RCT metoden forklare en signifikant (men relativt lille) aldersforskel i de to grupper som er visiteret til hhv. offentlig og privat behandling, hvilket kan være en indikation på en vis selektion selvom det visiterende personale afviser dette. Resultaterne er klart formidlet (3f) og studiet er grundigt gennemført og baseret på et meget stærkt datasæt.

Forfatter(e), publ. år	Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde - Konkurrence om kommunernes sygedagpengeopgaver 2013
Analyseobjekt	Rapporten omhandler forhold omkring konkurrenceudsættelse af kommunernes sygedagpengeopgaver i Danmark, herunder et skøn af effekter på området. Oftest er det ikke hele opgaven der er blevet konkurrenceudsat, men snarere dele af den i form af kapacitetstilkøb og fokus på aflastning.
Anvendt metode	Der indgår i alt 7 casekommuner i studiet. I studiet indgår kvantitative data i form af en telefonsurvey blandt jobcentre i de 7 kommuner. I studiet indgår også kvalitative data. Der er i hver af de 7 kommuner gennemført interview med udbudsansvarlig, faglig ansvarlig (f.eks. jobcenterchef) og en medarbejder repræsentant. Derudover er inddrages selvrapporteret materiale fra casekommunerne (udbudsmateriale, kontrakter, opfølgingsrapporter).

Resultater	1) Økonomiske effekter: 5 ud af 7 kommuner har opnået omkostningsbesparelser ved en konkurrenceudsættelse. Kun 1 kommune har kunnet lave en beregning af den præcise besparelse, og kommunen når frem til en nettobesparelse på 52%. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Fire ud af syv kommuner har oplevet kvalitetsforbedringer, primært som følge af mere målrettede og relevante tilbud til sygedagpengemodtagerne. To kommuner har ikke haft fokus på kvalitet i udbudsprocessen og har ikke oplevet nogen kvalitetseffekt. 3) Transaktionsomkostninger: Transaktionsomkostninger på området er betragtelige. Dette skyldes, at der er et begrænset erfaringsgrundlag på området, det er et komplekst udbudsområde, og der er typisk tale om korte kontraktperioder. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Indgår ikke. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Fire ud af syv kommuner har oplevet positiv innovation, primært i form af udvikling af nye tilbud til borgerne. Der rapporteres også om vidensoverførsel til kommunens medarbejdere.
Proces-forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer samt muligheden for specialisering hos private leverandører. Det påpeges, at det er vanskeligt at vurdere effekter og forklare effekter, da der i mange tilfælde ikke reelt er tale om konkurrence men blot om kapacitetstilkøb.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet er baseret på et relevant og kvalitativt orienteret analysedesign (1a), og der indgår et velegnet udsnit af cases i analysen (1b). Der indgår forskellige typer af data (1c), og dataanalysen er baseret på velegnede metoder (3a). Transaktionsomkostninger indgår i analysen (3d), ligesom der indgår data om kvaliteten i ydelsen (3e). Der indgår en kritisk vurdering af genstandsfeltet og muligheden for at få valide data (3c). Man kunne med fordel have inddraget øvrige analyser på området i forhold til at kvalificere undersøgelsens resultater (3c).

Forfatter(e), publ. år	Udbudsrådet - Effekterne af konkurrence på det kommunale vejområde 2012 (a)
Analyseobjekt	Danmark, teknisk område. Analysen fokuserer på to relativt forskellige delaktiviteter på det kommunale vejområde: Vejserviceområdet (vejudstyr, renhold, mindre belægningsopgaver, græsslåning, beplantning, vinterservice mv.) og belægningsområdet (vedligeholdelse af kørebaner, kørebaneafmærkninger, rabatter, niveaureguleringer af rabatter mv.). De to områder belyses som del-analyser i det samlede studie. Der er kun på vejserviceområdet tale om før-efter målinger ifm. konkurrenceudsættelse mens der på belægningsområdet er tale om før-efter målinger i overgang fra 1-årige licitationer til funktionsudbud baseret på længerevarende kontrakter med private. Da analysen på vejserviceområdet således sigter mod at belyse effekter af konkurrenceudsættelse mens analysen på belægningsområdet har fokus på effekter af overgang fra en type af kontrakt med private til en anden, vurderes de to delstudier hver for sig.
Anvendt metode	<u>Vejserviceområdet</u> : Kvalitativt case-studie af 9 cases fra 7 kommuner. Case-analyserne gennemføres alle som før-efter studier. De 9 cases er valgt på baggrund af ønske om variation på i alt 8 forskellige parametre (dvs. at casene er meget forskellige fx i størrelse, geografi, udbudsform mv.). Det primære datagrundlag er kommunale dokumenter og beregninger samt personlige

	interviews med leverandøren og en kommunal nøgleperson. Der belyses effekter ift. økonomi (brutto og netto), serviceniveau/kvalitet, medarbejderforhold og innovation/videndeling. <u>Belægningsområdet:</u> Kvalitativt case-studie af 10 cases fra 10 kommuner. Case-analyserne gennemføres alle som før-efter studier, og er i lighed med vejsserviceområdet udvalgt på baggrund af ønske om variation på i alt 8 forskellige parametre (dvs. at casene er meget forskellige fx i størrelse, geografi, udbudsform mv.). Det er et krav til alle cases, at der skal have været en overgang fra 1-årige licitationer til funktionsudbud baseret på længerevarende kontrakter. Det primære datagrundlag er kommunale dokumenter og beregninger samt personlige interviews med leverandøren og en kommunal nøgleperson. For fem kommuner indgår desuden vej kvalitetsdata fra vejman.dk. Der belyses effekter ift. økonomi (brutto og netto), serviceniveau/kvalitet, medarbejderforhold og innovation/videndeling.
Resultater	<u>Vejsserviceområdet:</u> 1) Økonomiske effekter: Studiet foretager før-efter analyser af kommunal og privat vejsservice. Der måles økonomiske besparelser på 3-28 % i 5 cases, økonomiske fordyrelser på hhv. 17 og 20 % måles i to cases, i to cases er der ikke tilstrækkelige økonomidata men kommunen angiver i interview at udgifterne er steget uden at specificere stigningen. Gennemsnitsbesparelsen i de 5 cases med besparelser er 14 %. Gennemsnitsfordyrelsen i de to cases med fordyrelser er 20 %. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Studiet anfører, at kvaliteten er uændret. Dokumentation ift. serviceniveauet baseres på de aftalte kvalitetsniveauer i udbudsmaterialet og interview med 1 kommunal repræsentant i hver case. Den faktiske kvalitet er ikke målt i nogle af de 9 cases. 3) Transaktionsomkostninger: Der sammenlignes både brutto- og nettoeffekter, dvs. at der tages højde for udbuds- og følgeomkostninger. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Medarbejdertilfredshed er ikke belyst i de 9 cases. Belyses indirekte gennem interview med 1 kommunal og 1 privat leverandør. Medarbejdertilfredsheden angives som faldende kort efter konkurrenceudsættelse men retter sig op på længere sigt. Som nævnt er der imidlertid ikke foretaget undersøgelser. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Antydninger af innovation men dokumenteres ikke indgående. <u>Belægningsområdet:</u> 1) Økonomiske effekter: studiet foretager før-efter analyser af overgang fra 1-årige licitationer til funktionsudbud baseret på flerårige kontrakter. Der måles økonomiske besparelser på 10-12 % i to ud af 10 cases og økonomiske fordyrelser på 8 - 68 % i seks cases, mens en kommune med meget negativ effekt betragtes som outlier og en kommune vurderer at udgifterne er steget uden at have datamæssigt grundlag for at opgøre stigningen. Den gennemsnitlige økonomiske effekt estimeres til -24 procent. Gennemsnitsbesparelsen i de to cases med besparelser er 11 %. Gennemsnitsfordyrelsen i de seks cases med fordyrelser er 29 %. I tolkningen af de økonomiske effekter påpeges det, at der i forbindelse med funktionsudbuddene er blevet efterspurgt en øget kvalitet oven på, hvad der vurderes at være et akkumuleret vejvedligeholdelsesefterslæb. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Studiet anfører, at kvaliteten af ydelsen er forbedret i otte ud af de 10 cases. For fem kommuner baseres kvalitetsvurderingen på standardiserede 'skadespoint' fra vejman.dk, mens dokumentationen i de resterende cases baseres på de aftalte kvalitetsniveauer i udbudsmaterialet og interview med 1 kommunal repræsentant i hver case. Den faktiske

	kvalitet er ikke målt i de sidstnævnte fem cases. Der er ikke foretaget brugertilfredshedsundersøgelser eller brugerinterviews i nogen af de 10 casestudier, hverken før eller efter overgangen til funktionsudbud. Brugertilfredshed hævdes i nogle cases belyst som antallet af borgerklager på et givet tidspunkt, eventuelt sammenlignet med de veje i kommunen som ikke er omfattet af funktionsudbuddet. I syv ud af de 10 cases hævdes brugertilfredsheden at være steget som følge af funktionsudbuddet. I seks af disse syv cases er det bærende datagrundlag for denne konklusion, at der i kontrakten står at leverandøren er forpligtet til at informere om forestående asfaltarbejder på sin hjemmeside og/eller i den lokale avis. I den sidste kommune med øget brugertilfredshed har antallet af klager været stigende (dette tilskrives en ny mulighed for at klage via internet), men ligger ifølge kommunen på et lavere niveau end for kommunes øvrige veje. 3) Transaktionsomkostninger: Der sammenlignes både brutto- og nettoeffekter, dvs. at der tages højde for udbuds- og følgeomkostninger. 4) Medarbejderforhold: Medarbejdertilfredshed er ikke belyst direkte i de 10 cases. Belyses indirekte gennem interview med 1 kommunal og 1 privat leverandør. Medarbejdertilfredsheden angives i syv ud af de 10 cases som værende uændret mens billedet er mere blandet i de sidste tre cases. Da der på belægningsområdet er tale om overgang fra en form for kontrakt til en anden er der tale om begrænsede ændringer i medarbejdersammensætning og –vilkår. 5) Øvrige effekter: Innovative effekter på belægningsområdet tilskrives brugen af funktionsudbud og længerevarende kontrakter.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	På belægningsområdet anvendes funktionsudbud med længerevarende kontrakter og initialinvesteringer fra privat side. Desuden ønske om højere serviceniveau, som forklarer store omkostningsstigninger. Endelig har kommunerne større udgifter ved udlicitering end forventet pga. indekserings-aftaler, som kommunerne har ringe erfaring med. Der lægges vægt på, at højere priser (i de cases hvor der er omkostningsforøgelser) hænger sammen med ønske om højere kvalitet og adressering af et akkumuleret vedligeholdelsesefterslæb på det kommunale vejområde.
Kvalitets- vurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet er baseret på et relevant case-baseret analysedesign (1a), og der indgår et bredt udsnit af cases i analysen (1b), om end argumentationen og begrundelsen for caseudvælgelsen kunne være bedre underbygget, herunder hvorvidt de udvalgte cases har andre eller sammenlignelige rammevilkår (fx økonomi i før-situationen) end øvrige cases, som også kunne have været valgt. Der indgår forskellige typer af data til belysning af effekterne (1c), og dataanalysen er baseret på velegnede metoder i caseanalyser (3a). Dog er den indsamlede data i forhold til kvalitet og medarbejdereffekter i de fleste cases mindre dækkende end det anvendte data i forhold til beregning af de økonomiske effekter, hvilket er en svaghed ved studiet. Transaktionsomkostninger indgår i analysen (3d), ligesom der for nogle cases indgår data om kvaliteten i ydelsen mens der i andre cases ikke gør det, hvilket er en svaghed ved studiet (3e). Resultaterne er generelt klart formidlet i forhold til de økonomiske effekter, mens de i forhold til øvrige effekter (kvalitet, medarbejdere og innovation) kunne have været formidlet på en måde, så det var klarere, hvordan resultaterne er fremkommet, herunder hvordan de forskellige delresultater mere specifikt underbygges af datamaterialet (3f).
Forfatter(e),	Udbudsrådet - Effekterne af konkurrence om kommunal rengøring

publ. år	2012 (b)
Analyseobjekt	Rapporten omhandler effekter af konkurrenceudsættelse af rengøring i kommuner i Danmark.
Anvendt metode	Studiet er baseret på 11 udbud i 10 kommuner. Der er gennemført kvalitative interview med medarbejdere og leverandører (3-6 interview per case), selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal.
Resultater	1) Økonomiske effekter: Studiet rapporterer omkostningsbesparelser på mellem 13-54%. Heri er fratrullet transaktionsomkostninger. Besparelserne er størst ved førstegangsudbud, men der er også økonomiske besparelser anden- eller flergangsudbud. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Kvalitetsniveauet vurderes i størstedelen af de undersøgte cases (7 cases) som uændret, men der er også cases med en tendens til kvalitetsforbedring navnlig som følge af bedre overblik over serviceforpligtelse og styring af leverancer. 3) Transaktionsomkostninger: Indgår i beregningen af økonomiske. Transaktionsomkostningerne opgøres typisk til 0-3 %, men der er også eksempler på transaktionsomkostninger i størrelsesordenen 7-9 %. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: I flertallet af de undersøgte cases (6 cases) rapporteres negative effekter for medarbejderne, mens der i tre cases overvejende er positive effekter. De negative effekter er navnlig højere arbejdstempo, en lavere normering, dårligere arbejdstider og forringede løn- og ansættelsesvilkår. De positive effekter er navnlig et højere kompetenceniveau, bedre ledelse og bedre arbejdsredskaber. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): I 10 af 11 cases er der positive effekter i forhold til innovation, herunder navnlig nye og mere effektive arbejdsgange og øget brug af maskiner.
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele. Manglen på konkurrence på området har typisk betydet, at der var et betydeligt rum for effektivisering, som kunne indfris gennem en konkurrenceudsættelse.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet er baseret på et bredt analysedesign (1a), og der indgår et velegnet udsnit af cases i analysen (1b). Der indgår forskellige typer af data (1c), og dataanalysen er baseret på velegnede metoder (3a), om end den indsamlede data i forhold til kvalitet og medarbejdereffekter er væsentligt mindre dækkende end det anvendte data i forhold til beregning af de økonomiske effekter, hvilket er en svaghed ved studiet. Transaktionsomkostninger indgår i analysen (3d). Studiet hævder, at der indgår data om kvaliteten i ydelsen (3e), men målingen af kvalitet er sparsom og baseret på udbudsmaterialet og enkelte interviews i casestudierne. Resultaterne kunne godt være formidlet på en måde, så det var klarere, hvordan resultaterne er fremkommet, herunder hvordan de forskellige delresultater mere specifikt underbygges af det indsamlede datamateriale (3f).

Forfatter(e), publ. år	Udbudsrådet - Effektanalyse af hjælpemiddelområdet 2011 (b)
------------------------	--

Analyseobjekt	Rapporten ser på hjælpemiddelområdet i Danmark – dvs. administration, håndtering, servicering og rengøring af kørestole, rollatorer m.m. (ikke vareindkøb).
Anvendt metode	Studiet er baseret på data fra 10 cases dækkende 11 kommuner. Der indgår data fra interview med kommuner og leverandører, selvrapporterede kommunedata samt kommunale nøgletal.
Resultater	1) Økonomiske effekter: 8 ud af 10 cases rapporterer om en omkostningsbesparelse (9-40 %), 1 kommune rapporterer om en omkostningsforøgelse (ca. 7%), og 1 kommune kan ikke opgøre de økonomiske effekter. Det fremgår ikke klart om der i omkostningsbesparelse på ca. 40 % i Halsnæs Kommune er medregnet almindelig effektivisering uafhængig af konkurrenceudsættelsen. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): 8 ud af 10 cases oplever en kvalitetsforbedring, mens 2 cases ikke oplever en kvalitetsmæssig effekt. Kvalitetsforbedringen består typisk i et bedre overblik over varelager og borgerforløb med en bedre kvalitetsstyring til følge, herunder et større fokus på ventetider. 3) Transaktionsomkostninger: indgår i beregningen af økonomiske effekter. Varierer typisk mellem 1-5 %. Er beregnet som diverse følge- og udbudsomkostninger. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: De fleste cases (6) oplever uændrede medarbejderforhold, mens der er blandede effekter for medarbejdere i 2 cases, og det ikke er opgjort i 2 cases. Negative effekter er lavere normering og en større udskiftning af medarbejdere, mens positive effekter typisk drejer sig om bedre ledelse og udnyttelse af medarbejderkompetencer. 5) Øvrige effekter: (fx forsyningssikkerhed, innovation, vidensoverførsel): Positiv innovation forekommer i de cases, hvor udbudsmaterialet eksplicit har efterspurgt dette.
Procesforklaringer (forklaringer på målte effekter)	Forklaringer på målte effekter findes først og fremmest i forhold vedr. konkurrence/monopolbrud/slack i offentlige systemer samt stordriftsfordele. Manglen på konkurrence på området har typisk betydet, at der var et betydeligt rum for effektivisering, som kunne indfris gennem en konkurrenceudsættelse. Samtidig har to store leverandører på området gode muligheder for stordriftsfordele, bl.a. gennem optimering af depoter.
Kvalitetsvurdering	Samlet vurderes studiet som tilfredsstillende. Studiet er baseret på et bredt analysedesign (1a), og der indgår et velegnet udsnit af cases i analysen (1b). Der indgår forskellige typer af data (1c), og dataanalysen er baseret på velegnede metoder (3a). Transaktionsomkostninger indgår i analysen (3d), ligesom der indgår data om kvaliteten i ydelsen (3e). Resultaterne kunne godt være formidlet på en måde, så det var klarere, hvordan resultaterne er fremkommet (3f).

Forfatter(e), publ. år	Udbudsrådet - Analyse af transaktionsomkostninger ved udbud 2011 (a)
Analyseobjekt	Danmark, primært tekniske opgaver, forskellige indkøbs- og udbudsområder.
Anvendt metode	Kvalitativt case baseret på 21 cases belyst gennem interviewdata (personlige interviews og fokusgruppeinterviews).
Resultater	1) Økonomiske effekter: Undersøger transaktionsomkostninger ved udbud men ikke

	produktionsomkostninger. Ingen måling af transaktionsomkostningernes størrelse men kvalitativ (og stort set udokumenteret) vurdering af, at transaktionsomkostningerne i de 21 undersøgte cases er mindre end de økonomiske gevinster ved udbuddene. 2) Kvalitetsmæssige effekter (herunder brugertilfredshed): Ikke undersøgt. 3) Transaktionsomkostninger: Ikke undersøgt. 4) Konsekvenser for berørte medarbejdere: Ikke undersøgt. 5) Øvrige effekter: Ikke undersøgt.
Proces- forklaringer (forklaringer på målte effekter)	Der opstilles en række anbefalinger til måder at sænke transaktionsomkostninger ved udbud.
Kvalitets- vurdering	Studiet vurderes om som et ikke tilfredsstillende studie. Studiet bygger på et relevant case-design med 21 cases, som kan bruges til at belyse transaktionsomkostninger ved udbud (1a). Case-udvælgelsen er imidlertid mangelfuldt begrundet (1b) og dataindsamlingen er meget mangelfuld ift. at inddrage relevante tal for størrelsen på transaktionsomkostninger (1c), som studiet ikke indsamler nogen form for data på. Analyserne bygger på interview og fokusgruppeinterview, hvilket er en relevant metode, men analysen er af meget overordnet karakter og understøttes ikke tydeligt af det indsamlede data (2b). Opgørelsen af effekter er fraværende og analysen derfor meget mangelfuld ift. at belyse undersøgelsens genstandsfelt, som er transaktionsomkostninger ved udbud (3a, 3f).

Forfatter(e) og publicerings år	Zuberi 2013
Analyseobjekt	Bogen belyser virkningerne af udlicitering af rengøring på hospitaler i forhold til medarbejdere og kvalitet i ydelsen overfor patienterne.
Anvendt metode	Rapporten bygger på a) kvalitative studier fra Vancouver, Canada, gennemført gennem en årrække op til 2012, b) sekundært materiale og data fra USA om Europa om virkninger af udlicitering af rengøring på hospitaler.
Resultater	1) Effekter for økonomi: Der indgår ikke egentlige opgørelser af effekter for økonomien i forbindelse med udlicitering. 2) Effekter for kvalitet: Bogen viser, hvordan udlicitering af rengøring i en række tilfælde fører til dårlige sanitære forhold, der kan lede til flere infektioner hos patienter og dermed en dårligere kvalitet. 3) Medarbejderforhold: Studiet viser, at udlicitering af rengøring på hospitaler i en række cases har ført til dårligere medarbejderforhold i form af mindre kompetenceudvikling, manglende indflydelse på arbejdspladsen, mere stress og større udbændthed. 4) Transaktionsomkostninger: Der indgår ikke opgørelser af transaktionsomkostninger. 5) Øvrige effekter (fx forsyningssikkerhed, videnoverførsel, innovation mv.): Der indgår ikke nogle signifikante resultater.
Proces-	Studiet indeholder en række forklaringer baseret på interview med aktører og samarbejdspartnere

forklaringer	på området. Overordnet konkluderes det, at der bliver lagt for meget vægt på økonomiske besparelser, og der ikke bliver lagt nok vægt på tilsyn, kontrol og koordination med den kliniske drift.
Kvalitets-vurdering	Samlet vurderes studiet som et tilfredsstillende studie i forhold til forskningsoversigten om effekter af udlicitering. Rapporten bygger på et casebaseret analysedesign, som ikke gør det muligt at pege på præcise effekter af udlicitering (1a). Der kunne med fordel have været mere præcise overvejelser omkring caseudvælgelsen for at højne generaliserbarheden af studiet (1b). Generelt er der tale om et velgennemført studie (2b). Kontekstforhold er inddraget i høj grad (3b). Resultaterne er generelt meget kritiske i forhold til medarbejderforholdene i forbindelse med en udlicitering, og man kunne i højere grad have foretaget en mere kritisk vurdering af resultaternes holdbarhed (3c).